

MADARAS FERENC
RECSKEN DIPLOMATA VOLTAM
„TÖRÖK KÖVET”

Öt évi internálásom története
1948-1953-ig.

MB
195.795

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

PÜSKI

MADEIRA: REFLECTING ON THE FUTURE OF THE WORLD

Az emlékmű alól a földet elárverezték kárpótlásra

Nemzeti emlékpark lett a recski tábor helyén

Recsk – Helyreállított óratorny, barakk, bunkerforgó: az egykori AVH foglyainak recski tábor helyén a nemzeti emlékparkot szeptember 28-án nyitják meg.

Történelmi memóriát mindarra, aminek sohasem szabad megismételnie.

A volt rabok a nemzeti emlékhelyként a nézőből kényszerítik, amit az előző kormány büszkesége és a mostani ártatlanság a célja, neheztelt, amit tegnapok óta a földön győztesek. Ugyancsak támogatja emlékhelyük létesítését a francia elnökökkel, Csatár, az Északkeleti Vállalat, amely a köb-

nyát megvásárolta és művelni fogják a követ.

Az AVH-sok velünk építettek a tábor – mondja Sugár Sándor, a Recski Szövetség főtitkára.

Annak idején hozzátartozott is csak a Szabad Európának és mi mindig itt vagyunk, amikor nekünk megözték, s közülük Michail Gorbacsov, a szovjet elnökök, a francia elnök, Szadun halálát követően. Nagy Imre első miniszterelnöksége idején, 1953 júliusától szepetemberig szanatóriumot a tábor. Utána az engedő, dacig, használja a területet,

csak a volt parancsnoki épület maradt meg – ez a régi Diana vadászterülete – és a villák között öt, 2006 méteres, 2,5 m mély, a térképen tökéletes szereplő testmögör.

A táborban annak idején 1300-ig meghalt fél a létszám, ott körülbelül 130 ember halt meg. A recskiek közül három-ezerézeren élnek, közülük 80-90-on külföldön.

A volt táborról öt éve már emlékművet állítottak. Időközben kárpótlás kifizetés az a terület is – mintha az emlékművet észre sem vették volna! Így most ezt a földdarabot a volt foglyoknak meg kellett vásárolniuk.

Sugar Sándor (balra) és volt rabtársai: Zimányi Tibor, Madaras Ferenc és Biró Sándor

MADARAS FERENC
RECSKEN DIPLOMATA VOLTAM
„TÖRÖK KÖVET”

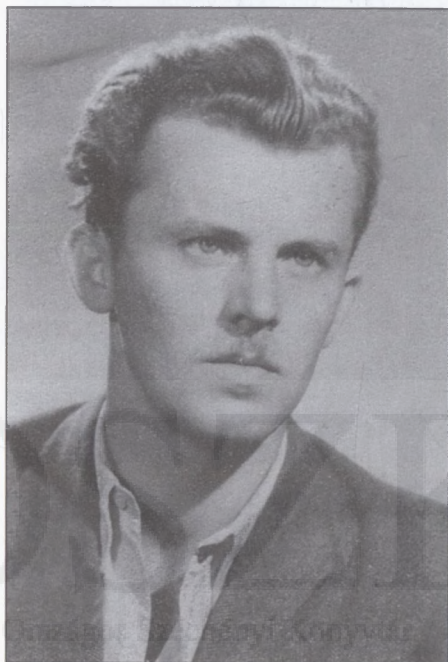
Öt évi internálásom története
1948-1953-ig.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár

BUDAPEST, 2004

**Megbocsátani lehet,
de felejteni nem.**

MADARAS FERENC
RECSKEN DIPLOMATA VOLTAM
„TÖRÖK KÖVET”

Öt évi internálásom története
1948-1953-ig.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

PÜSKI
BUDAPEST, 2004

© MADARAS FERENC

Püski Kiadó kft.
Budapest 1., Logodi u. 16. 1012
Telefon: 201-4444
Felelős kiadó: Dr. Püski Sándor
Püski Könyvesház
Budapest 1., Krisztina körút 26. 1013
Telefon és fax: 214-3905
Telefon: 375-7763
Tipográfia: Püski Atilla
Telefon: 06-30-370-2744
E-mail: kingatilla@yahoo.com

Országos Széchényi Könyvtár

ISBN: 963 9906 98 0

413 195 795

2004

ÉRDI RÓZSA NYOMDA

2004

Előszó

Örömmel teszünk eleget a felkérésnek, hogy Madaras Ferenc visszaemlékezés kötetéhez előszót írjunk. Bár ismeretségünk rövid ideje tart, mégis úgy érezzük, a személyes találkozásaink és a közös programok során maradandó, mély kapcsolat alakult ki intézményünk és Feri bácsi között. Hiteles személyisége, közvetlensége és élet igé-
lése hatással volt diákjainkra és tanárainkra egyaránt.

A „közös történetünk” megértéséhez néhány mondatban szükséges összegeznünk iskolánk bizonyos pedagógiai célját.

A Puskás Tivadar Távközlési Technikum törekszik diákjai honismeretének, nemzeti identitásának elmélyítésére, a magyar és egyetemes kultúra ápolására és közvetítésére. Tudatosan vállalja és őrzi az iskola értékes hagyományait, s igyekszik újakat kialakítani.

Alapvető célunk, hogy befogadhatóvá, megélhetővé, élményszerűvé tegyük jeles napjainkat, legyen szó nemzeti ünnepről, iskolai emléknapról vagy az intézmény belső ünnepeiről. Szervesen kapcsolódjon össze tanulóink számára a múlt a jelennek. Ebben segíthetnek a kor még élő tanúi, az adott események helyszínei, a múlt tárgyai, eszközei.

Hagyjanak a résztvevőkben nyomot, adjanak nekik maradandó élményt a megemlékezések. A hagyományos formáknak is van létjogosultsága (pl. igazgatói ünnepi beszéd az évnyitón, március 15-ei megemlékezés az iskolarádióban, filmvetítés 1956-ról), de ezek nem feltétlenül maradnak meg tartósan a hallgatóság emlékezetében.

2001 nyarán az iskola kerékpár szakosztálya észak-magyarországi túrája közben középkori dicsőségünk színhelyéről, Egerből, legújabb kori történelmünk egyik szégyenfoltjára, Recskre is ellátogatott. A 20 diákra és a 3 kísérő tanárra olyan mély benyomást tettek a látottak, hogy megfogadták, a Technikum többi tagját is elhozzák ide. A Recski Szövetségtől kértünk segítséget, akik a könyv szerzőjét – Madaras Ferencet – ajánlották. Az akkor 74 éves Feri bácsi másnapra a Gyáli úton termett, és dinamikájával lehengetett bennünket. *„Menjünk különvonattal, minket is úgy vittek! Az állomástól a tábor 40 perc, csak kibírjátok az 5 km-t hegynek fölfelé. Az ott töltött 3 évről meg majd én beszélek.”*

Bejártuk az útvonalat, vonatot rendeltünk, koszorút vettünk, színpadot vittünk a helyszínre. Nagyobb kihívást jelentett a börtönt, a munkatábort nem látott diákok felkészítése a várható látnivalókra.

Eljött a nap. 2001. október 20-án – az 1956-os forradalom és szabadságharc 45. évfordulójának előestéjén – 450 diák és több mint 50 tanár indult a kegyeleti túrára. Először osztályonként mindenki megnézte a barakkokat és az emlékmúzeumot, hogy könnyebben megértse Feri bácsi mondatait. A hely szelleme, Feri bácsi lebilincselő előadásmódja közel egy órára lekötötte a máskor zsibongó tizenéveseket. A koszorúzás után többen visszamentek a rabok szálláshelyére. Talán ellenőrizni, talán újra megnézni a hallottakat.

Az emléktúrával nem ért véget a Technikum és Madaras Feri bácsi kapcsolata. Minden osztály fényképes tablót készített benyomásairól, mely közel egy évig az iskola aulájában került kiállításra. A zsűrizés nehéz feladatában is szerepet vállalt Feri bácsi. Meghatottan szemlélte szenvedései színhelyének képi tükröződését a tizenévesek kompozícióiban. A kiállítást meglátva másokból is előtört a múlt. A kommunista diktatúra áldozatainak napján, 2002 februárjában egy végzős diákunk nagyapja a „málenkij robot”-on szerzett élményeit mondta el, míg egy 1943-ban végzett öreg Gyáli úti tanonc a „Gulág”-ról mesélt szívszorogató hitelességgel. A téma után érdeklődő diákok sok kérdést tettek fel a két előadónak és a már ismerősként üdvözölt Feri bácsinak...

De nincs megállás. Évről-évre újabb diákok jönnek, és évről-évre újabb helyszíneket találunk az emlékezésre.

Az elsősök a tudományos diáknapon Feri bácsitól és hasonló sorsú társaitól hallhatnak előadást a közelmúlt történelmének szomorú eseményeiről. 2002. október 23-án a 301-es parcellába zárandokoltunk el, ahol ismét sikerült megtalálnunk a hiteles krónikást, Stelec Gyulá nyá. ezredes, a TIB Kegyeleti Bizottság elnökének személyében... És már csak a tavaszi nap első sugarát kellett megvárni, hogy legfogékonyabb diákjaink – közel harmincan – ecsetet ragadva újrafessék az 1956-os hősök, közöttük a velük egyidőben kivégzett Mansfeld Péter kopjafáját.

Dr. Horváth László
igazgató

Ajánlás

Azt mondják, hogy minden ember élete egy kész regény!

Ha egy átlagos korról ez valóban elmondható, akkor mennyivel inkább ráillik azokra, akiknek a sors, a nagybetűs ÉLET éppen az 20. század közepét jelölte ki szürke kis életük letöltésére. Hogy csak a II. világháborút említsem, s aztán még inkább a háború befejezésének időszakát. Jött először, hogy ki hogyan viselkedett a két háborús fél között. Tízezrével szabták ki az egész életet tönkretevő ítéleteket és sajnos szinte minden esetben a fennálló saját jogszabályaink felrúgásával. Ekkor a cél már nem is a végül is jogosnak tekinthető háborús részvétel elítélése, vagyis megtorlása volt, hanem a magyar nemzeti középosztály megsemmisítése. Hamar rájöhettünk, hogy mi is volt az igazi cél, ha megéljük az úgynevezett fordulat évét, 1948-at, s a meg szálló szovjet csapatok nyíltan átvették az ország kézbe tartását.

Minthogy egy megszálló hadsereg nem tud egy teljes országot eligazgatni, kollaboránsokon, magyarul elvtelen kiszolgálókra bízák az országot. Ezek pedig tisztában vannak azzal, hogy nincs semmi társadalmi támogatottságuk, ezért erre nem is törekszenek, hanem egyrészt mindenre vállalkozókból, látens szadistákból szerveznek fegyveres testületeket. A fegyverek erejében bízva tudják csak a hatalmat megtartani, azaz idegen megszállókat teljes mértékben kiszolgálni.

Másrészt pedig kiépítik besúgó hálózatukat, hogy csírájában elfojtsák az esetleges próbálkozókat. Ezek is lényegében torz lelkiületű emberek, így aztán túl buzgóak, teljesíteni akarók, hogy meg legyenek elégedve velük, hogy aztán aszerint díjazza őket, hogy hány esetet tudnak „éberségük” következtében „feldobni”.

A zsarolással besúgásra kényszerítettek egy más csoportot alkottak. A politikai rendőrség, most már nevezzük őket végre nevükön, mindezeket a felderítéseket persze komolyan veszi és megindul egy elképesztő méretű „tisztoztatás”. Működésbe lép az elhárítás és az alapelve az, hogy inkább tízzel több esetben ártatlanra csapjanak le, mintsem egy „bűnös” is kimaradjon.

Ezek után már nem nehéz elképzelni, hogyan is telnek meg a börtönök, illetve az internáló táborok.

És nem nehéz Madaras Ferenc esetét sem követnünk.

Mint minden normális fiatalembernek, neki is kialakul egy baráti köre. Rendszerint a huszas éveik elején kezdődnek az egész életre szóló barátságok. Ebben a baráti körben úgy látszik, hogy bizonyos tekintélyre tesz szert, most talán úgy mondanánk, hogy amolyan szószólójuk lesz. Együtt járnak meccsre, s ha valaki közülük egy kis pénzhez jut, akkor együtt „verik” el valamelyik kiskocsmában. Egy-két pohár után a hangulat is emelkedik, megvitatják a napi eseményeket. A szomszéd asztalnál természetesen ott ül a megbízható, „aláírt” személy. A hangokból csak egy-egy kissé hangosabban elhangzó szó jut el a füléig. De nem jön zavarba és szépen kikerekíti a szövegét, hogy a megítélése szerint „mondjon” is valamit a kapcsolat-tartójának. Így kerül az immár Madaras-féle társaság az ÁVÓ látókörébe. Bekerülnek a nagy darálóba.

Ugyanakkor a kor egyik jellemzője a disszidálás. Sokan nem bírják a itthon kialakuló légkört, meg világot is szeretnének látni. Az is természetes, hogy levélben jelentkeznek az itthon maradóknál, hiszen egy disszidálással még nem szakad meg a barátság. De az is természetes, hogy akármilyen helyzetbe került is a távolba szakadt barát, csak csupa jót ír magáról, nehogy sajnálják otthon. Vagyis levelezés indul meg külfölddel és az abban foglaltak adatokat is tartalmaznak. Azaz egy kém, mert mindenki kém, aki külföldről jelentkezik valakinél, lát el információkkal. Persze nemcsak a vendéglátó levelezgetéseket fülelik le, hanem a külföldi postát is „átnézik” s így Madaras Ferenc neve egy másik oldalról is bekerül a nagy nyilvántartásba. A két jelentés találkozik és ezzel Madaras sorsa megpecsételődik.

Kezdődik az Andrassy-úti „megdolgozás”. Ennek végén egy rendszerellenes összeesküvő és egy kém jön ki. A fizikai kényszer olyan hatásos, hogy aláírt jegyzőkönyvek születnek. Azonban maga az ÁVÓ is látja, hogy nincs semmi tárgyi bizonyíték a kezében, ezért nem is kíséreltezik bíróság elé állítással. Sokkal egyszerűbb számára a az internálási eljárás.

Az internáló táborokban sem szűnik meg a foglyok figyelése. Így Madarasról azt jelentik, illetve állapítják meg, hogy azokhoz csatlako-

zik, akik bent is fenntartják véleményüket, tehát nem mutat megbánást, azaz nem javult meg.

Ennek következménye aztán az, hogy amikor a szürke rendőrségtől átveszi a kistarcsai internáló tábor, a teljesen javíthatatlanok közé sorolják és amikor megszületik a ma még teljesen ismeretlen szinten hozott döntés, hogy ne az állam tartsa el a nép ellenségeit, hanem dolgozzanak, akkor a javíthatatlanok közé soroltat Recskre szállítják, hogy dolgozzanak. A lebonyolítás az ÁVÓ kezében van és így azok kerülnek ki, akikről ők lemondtak, mint javíthatatlanokról. Így lesz a munkára fogós elgondolásból kényszermunkatábor. A bánás szerint pedig már megsemmisítő tábor.

A részleteket Madaras Ferenc könyvének elolvasásával ismerik majd meg.

Ez alkalommal szeretnék még reagálni azokra a vádakra, hogy ne legyünk most utólag olyan nagyon büszkék recski mivoltunkra, mert rengeteg beépített – vamzer – volt közöttünk. Nos egy fiatalabb barátom, aki történész léteire kutatási engedélyt kapott a recski iratok között, elmondta, hogy megtalálta a táborparancsnokság feljegyzései között annak a harminchat besúgónak a nevét, akiket ők így tartottak nyilván. Sajnos jogszabályokra hivatkozva egyetlen nevet sem adott ki.

Ezerháromszáz főnyi rabra 36 vamzer esik, el lehet gondolkozni azon, hogy sok vagy kevés. Nyilván ezzel kapcsolatban összehasonlító vizsgálatokat nem nagyon végezhetek még.

Ha csak azt nézem, hogy teljes kiszolgáltatottságban, félig éhhalál és végső végkimerültség határán esetleg akadtak ilyen szegényteljes szerepre is emberek, méghozzá eredeti meggyőződésük ellenére, akkor azt kell mondanom, hogy ezeket az embereket előzetesen megfosztották saját egyéniségüktől, szerintem már nem lehetek teljesen maguknál. Ez vajon mentség lehet a számukra? Kérem, hogy mindenki próbálja végig gondolni, hogy vajon kibírta volna ezt a megsemmisítő anyagi és lelki helyzetet s csak azután ítéljen.

Közben azonban eszembe jutott egy tény, amit eddig nem vettem eléggé figyelembe. Hogyne lenne magas a vamzerok száma, amikor a kiszállítandó listát az ÁVÓ Állította össze. Természetesen gondoskodott arról, hogy meg legyen a kapcsolata a táborlakókkal, tudni akarta,

hogy a táborban milyen a hangulat, készülnek-e esetleg tömeges kitörésre, szökésre. Ezért volt köztünk viszonylag sok ÁVÓ-s. Különböző kisebb-nagyobb gazdasági visszaélések vagy fegyelmezetlen magatartás miatt elég sokan kerültek Kistarcsára. Ezek eleve rendelkezésére álltak a táborparancsnokságnak. Így hát igazi recskiből igazán nagyon kevesek estek áldozatul ennek a végtelen zsarolásnak.

Végezetül, hogy sorol be ez a könyv az eddig megjelent Recskről szóló könyvek sorozatába?

Az eddigiek inkább értelmiségi szerzők tollából kerültek ki. Madaras Ferenc inkább talán a munkásosztály szemével nézhette az eseményeket, így más megvilágításban mutathatja be. Olvasmányossága pedig semmivel sem marad el a többiekétől.

Ez a recski kényszermunkatábor sajnos kimeríthetetlen téma, úgy hogy mindenki úgy veheti a kezébe, mintha még egyet sem olvasott volna róla.

Dr. Zimányi Tíbor
a Recski Szövetség elnöke

Ebben a házban tartóztattak le 1948. szept. 6.-án éjjel 1₁/2 1-kor.

1948 szeptember 6.-án éjjel fél egykor zörögnek az ajtón.

Fiaalemler lévén, 21 éves koromban mély álomból felriadva kérdeztem; ki az? A konyhában feküdtem a díványon, az Édesanyám pedig a szobában. A felelet az volt, hogy a rendőrség, pedig az ÁVÓ volt. Gondolom, hogyha az igazat kiabálnák, hogy itt az ÁVÓ; erre a szóra az egész udvar szívbajt kapott volna. Elég, hogy csak én lettem ideges, mert nekem és családomnak soha sem volt dolga a hatóságokkal.

Két bőrkabátos, civil ruhás nyomozó lépett be felmutatva az igazolványukat, kérdezték, hogy Madaras Ferenc? Igen, mondtam. Akkor le van tartóztatva. Felmutatták a letartóztatási parancsot és egy házkutatási engedélyt.

Édesanyám is felriadt, Ő is megijedt, mert nem tudtuk felfogni, hogy velem ilyen is előfordulhat. A házkutatást végrehajtották, a lakás úgy nézett ki utánuk, mintha nálunk zajlott volna le a háború. Minden fiók tartalmát, szekrényekből a holmikat, a szoba közepére dobálták, még az ágyból a szalmazsákokat is kidobálták a padlóra.

A letartóztatásom Sashalmon, az Árpád utca 42. szám alatti lakásban történt.

A lakásból megbilincselve vittek egy nagy fekete személyautóhoz, ami a lakástól kb. 150 méterre állt az erdő mellett. Ketten már vártak az autónál. Mikor belöktek a hátsó ülésre, a lábamat is odabilincseltek a karosszériához és kiabálták: te rohadt fasiszta.

A nagyitcei HÉV állomás felé mentünk, és Pest felé vettük az irányt. A Városligeten keresztül mentünk az Andrásy útra. Egész idő alatt nem szóltak hozzám, és én meg merem kérdezni, hogy hová visznek? A főkapitányságra, felelte az egyik.

Megerkezés az ÁVÓ-ra

Az Andrásy út 60-nak, már 1945-től félelmetes híre volt, ezért egy kicsit megkönnyebbültem, hogy nem oda visznek. Már túl voltunk a 60-on, mikor befordultunk a Csengeri utcába. Ott is volt egy bejárata az Andrásy út 60-nak.

1945 előtt a német gestaponak volt a vallató épülete. Ide hordták a zsidókat, szociáldemokratákat, kommunistákat meg akik nem tetszetek az akkori rezsimnek.

Szálas, vagyis a nyilasok ideje alatt a „Hűség-háza” nevet kapta, és idehordták az ő áldozataikat is, hogy megsemmisítsék itt az embereket, akik ide kerültek. 1945 után az ÁVÓ-nak csak bele kellett költözni, mert adva volt minden, ami a vallatásokhoz és a kínzásokhoz kell.

Az Andrásy-út 60-nak a feje, vagyis a főhőhér: PÉTER GÁBOR volt, rangot nem írok neki, mert egy elvetemült gengszternek nem lehet rangja.

Mikor megérkeztünk, a bilincseimtől megszabadítottak és bevezettek a kapun. Bent egy eléggé tágas udvarra értünk. Négyen közre fogtak és úgy vezettek a bal oldalon lévő lépcsőig, ahol a kulcsárnak nevezett ÁVÓ-snak átadtak. A „nacionálé” egyeztetése után, hogy tényleg én vagyok Madaras Ferenc, mindent ki kellett rakni a zsebeimből. Mindent leltárba vettek, ami felesleges volt, mert ha valakinek volt gyűrűje-órája, vagy valami más értékes holmija, attól búcsút vehetett örökre. Ha valakinek nyakkendője, nadrágtartója, cipőfűzője, sála, vagy valamilyen hosszúkás holmija volt, elvették, nehogy kárt csináljon magában.

Hát nem aranyosak voltak??? Hogy vigyáztak ránk.

Maradt rajtam zakó, nadrág, ing, alsónadrág, zokni meg cipő, ja és egy kalap is, amit magamra kaptam, mikor elvittek a lakásból. Ahogy innen kiléptünk a nadrágot állandóan fogni kellett az egyik kezünkkel, hogy le ne csússzon. az udvar jobb oldalán volt a ruhaosztály, mi így hívtuk, mert itt verték kegyetlenül és brutálisan, nyomorékká, aki ide került és ha még életben maradt.

A földszinttől két szinttel lejjebb a 69-es cellába dobtak, ahol egész halványan világított az ajtó felett lévő beépített villanyégő. Mikor már megszoktam a félhomályt, akkor tudtam megszámolni, hogy mennyien is vannak már bent. Öten voltak, akik már túl voltak a ruhaosztályon. Ők már meggyötörve és kiehéztetve, agyonfagyva, igen agyonfagyva szeptemberben, mert a cellák borzasztóan nyirkosak, vizesek, dohosak és nagyon huzatosak voltak meg bűdösek. A priccsek nevezett tákolmányok már kezdtek korhadni. Sok cellában emberi ürülék és vizelet

539.604/1948. X. 22.

BELÜGYMINISZTERIUM ÁLLAMVEDELMI HATÓSÁGA

Budapest, VI., Andrásy ut 60.

Telefon: 121-710.

Postafiók: 509.sz.

szám: 5356/1948./2

előadó: Dr. Bárd Károly r.fhdgy.

apja: Madaras János

anyja: Lengyel Anna

felesége:

V é g h a t á r o z a t .

Madaras Ferenc 1927.évi.....korán.....születésű
.....műszerész.....foglalkozású Bachelar, Árpád n. 42.lakos
8130/1939. M.E.sz.rendelet 1.§.-ának b./ pontja és a 228.010/1948
IV/1.B.M. számú rendelet 2.§.-a alapján rendőrhatalósági őrizet alá
helyezését /internálását/ rendelem el,

I n d o k o l á s :

Igy kellett határozni a 330.001/1946.IV/4.B.M.sz. rendelet 2.bek.
a./ pontja értelmében, miután megállapított nyert, hogy Madaras Fe-
rendet szökevényben lévő Trencsánzy Sándor beszervezte egy demokrácia
ellenes illegális szervezetbe, mely Ausztriában élő nyugatos ma-
gyar csoportokkal, valamint külföldi hatalom kémszervezetével volt
kapcsolatban. Madaras szökevényi állandó levelezésben állott az ille-
gális mozgalom Ausztriában élő egyik vezetőjével. Ezért szabadonha-
gyása államvédelmi szempontból aggályos.

Est a véghatározatot az 1929.évi XXX.tc.56.§.b.pontja alapján fel-
lebbezésre való tekintet nélkül azonnal végre kell hajtani.

A véghatározat ellen a kihirdetéstől számított 15 napon belül a
Belügyminiszter Urhoz címzett fellebbezésnek van helye.

Budapest, 1948. szeptember 13.

A Hatóság vezetője rendeletéből:

Dr. Pécsi Gyula r.alezr.
alórtályvezető

Az előttem kihirdetett és internálásomat
elrendelő véghatározatban jogaimra tör-
tént kioktatás után - megvagyok - fel-
lebbezéssel élök.

Budapest, 1948. 8. 18. 19

Madaras Ferenc

szaga volt, mert létezett olyan kegyetlen őr, aki nem engedte ki a rabokat a WC-re.

Ha valakinek már nagyon kellett vizelni és nem engedték ki, a bent lévő csajkába eresztette. Mikor kiengedték, csak akkor tudta kiönteni. Az őr nem érdekelte, hogy abba vizelt, mert nem ő evett belőle, hanem a rab. Ő meg örült, ha kapott bele valami lötytyöt, nem ételt, hanem valami mosogatólé ízű folyadékot.

Mindennap délelőtt kb. 10 órakor beadtak az ajtón lévő kis ablakon (tátikán) vékony szelevecske kenyeret, ami 10 dekánál nem volt több, inkább kevesebb. Délután 5-6 óra körül a csajkába, ami talán új korában volt tiszta, öntöttek kb. kettő deci, ahogy már említettem, mosogató levet, amiben már volt 8-10 szem bab. Első nap még tele voltam az otthoni jó ízekkel és illatokkal, ezért hányingerem volt a bűdösségtől. A bent lévők jól jártak, mert az én részemet is megehették.

Másnap már kezdtem (mert muszáj volt), megszokni a bűzt és az élelemnek nevezett valamit, mert én is éhes lettem. Sokszor emlegettem a szomszéd néni kecskéjének a moslékját, mert abban voltak jó falatok, de most ezzel kellett beérni, mert más nem volt.

Azért az őrök között volt egy-egy jó ember is. Itt meg is említtem a nevét, EÖRI LAJOS-nak hívták. Azért írom múlt időben, mert meghalt. Sok ember, vagyis rab, több kenyér szelethez jutott, mikor Ő volt szolgálatban, és biztatott bennünket, hogy ne csüggedjünk, majd lesz valahogy. A jósága odáig jutott, hogy rövidesen Ő is a BUDA-DÉLI INTERNÁLÓ TÁBORBA került közénk, Ő is megjárta a recski halál- és kényszermunkatábor, de már az ünnepélyekre nem tudott eljönni, betegségéből kifolyólag mindkét lábát amputálták, és később meg is halt. Nyugodj békében!

Visszatérve az előbbi történetre, mikor a cellába bedobtak, már említettem, öten voltak. Kertész Géza, Binder Béla, Kukucs Lajos, a másik kettő nevére nem emlékszem, nem is kerültek Recskre.

Mindjárt kérdezték, hogy miért vagyok letartóztatva. Nem tudom, feleltem. Ők azt mondták, hogy biztosan el fognak engedni rövidesen. Akkor még annyira naivak voltunk, hogy bíztunk abban, ha valakiről bebizonyosodik, hogy ártatlan és nincsen bizonyíték, kihallgatás után elengedik. Ezért mindjárt be kellett tanulni a már bent lévőknek a cí-

mét, hogy ha szabadulok innen, menjek el a hozzátartozójukhoz és adjak hírt felőlük. Sajnos ebből semmi sem lett, mert én is csak 5 év múlva szabadultam a poklok kínját is megjárva, minden változatát.

Amire emlékszem: Kertész Géza akkori címe volt: Budapest, Anker köz 1. sz. alatt lakott. Ő valami módon felvágta az ereit a csuklóján és a vérével felírta kisfiának a nevét a falra: Ivánka, mert ártatlan. Ő a kommunista pártnak a párttitkára volt, és nem csinált semmi olyat, hogy a kommunisták letartóztathassák. Úgy látszik mégis lehetett, mert a saját emberüket is internálták, vagy kivégezték, mint Rajk Lászlót, akár kommunista vagy szociáldemokrata volt.

Kukucs Lajos Kőszegen volt a Strucc szállodában főszakács. Embercsempészéssel, bokorugrással, vagyis illegális határátlépéssel és még egyéb dolgokkal fűszerezve, ami a határzónába belefér, tehát őt is letartóztatták: 5 évig volt lecsukva, 3 évig volt Recsken.

Binder Béla, MAORT-nál volt mérnök, nagyon rendes ember volt ő is. Mindenkit bátorított, hogy nem tudnak semmit csinálni, mert nincsen bizonyíték senki ellen. Azt hitte, úgy lesz, de belátta, hogy nagyot tévedett, mert ő is 5 évig volt internálva. Ebből Recsken volt 3 évet. Szabotálással vádolták, mert nem tudtak olajat termelni a háború után. Ha jól emlékszem, úgy mesélte, hogy a németek annyira kiszivattyúzták az olajat, hogy teljesen elapadt és ilyenkor pihentetni kell a kutakat, hogy utána tudjon termelődni, ami később hasznosabb termelést fog biztosítani.

Pár napig voltunk csak együtt, mert kihallgatásokra vittek mindenkit és már csak az internálótáborban találkoztunk, amin már csak nevetni tudtunk, hogy ennyire naivak voltunk bízva az ÁVÓ jóindulatában. Később jöttünk rá, hogy ilyen nincs és nem is lesz.

Az első kihallgatás

Pár nap múlva felvittek kihallgatásra. Az egyik földszinti irodába kísért fel az őr és átadott egy civil ruhás nyomozónak. Mindjárt egy óriási pofonnal fogadott, ami váratlanul ért és ordította, hogy végre itt

vagy te rohadt fasiszta. Később megtudtam, hogy mivel vádolnak. Összeesküvéssel, kémkedéssel és hazaárulással.

Azért vádoltak ezekkel, mert volt egy gyerekkori jóbarátom, akivel együtt nőttünk fel. 1944-ben kivándoroltak Amerikába és én leveleztem vele, amit természetes dolognak tartottam, nem ártok vele Magyarországnak, sem a kommunista rezsimnek. Semmiféle politizálást nem folytattunk egymással, mert nem érdekelt és nem is értettünk hozzá. (Még a mai napig sem politizálok. Nem vagyok semmiféle pártnak a tagja és nem is leszek!!!!)

Szerencsémre a házkutatásnál megtalálták az összes levelet, amit a barátom írt, mert nem is volt eldugva. Minek dugtam volna el, mikor legálisan írtunk egymásnak postán küldve és biztosan ellenőrizve, vagyis cenzurázva, mert már akkor elkezdődött, hogy nem lehet senkiben sem megbízni, mert mindenben az ellenséget keresték. Még a kesztyűt is ki kellett fordítani a párttagoknak, hogy hátha benne van az ellenség keze. Nem talált a levelek között semmiféle bizonyítékot a főhadnagy nyomozó (direkt nem írtam, hogy úr vagy elvtárs, mert az úr az biztosan nem volt, elvtársam meg pláne nem volt, főleg a pofonok után).

Száz szónak is egy a vége, megutáltam. Ezt a mondást, hogy (száz szónak is egy a vége), aki megjárta az Andrássy út 60-at, az már csak így fogalmazott, hogy (SZÁZ SZÓNAK IS EGY A VÉGE, EGY SZÓNAK MEG HATVAN).

Visszatérve a kihallgató főhadnaghoz, mivel nem talált kézzel fogható bizonyítékot, a kihallgatást egy pofonnal megúsztam, de többször a fal felé kellett fordulni állva, hogy gondolkodjam még, hogy mi jut eszembe, úgy látszott nem tudott többet kihozni belőlem, ezért részéről lezártnak vélte a dolgot és megfogalmazta az internálási véghatározatot, ami így szólt:

VÉGHATÁROZAT

indoklás:

Így kellett határoznom a 330. 001/1946. IV/4. B. M. sz. rendelet 2. bek. a./ pontja értelmében, miután megállapítást nyert, hogy Madaras

Ferencet szökésben lévő Tresánszki Sándor beszervezte egy demokrácia ellenes illegális szervezkedésre, mely Ausztriában élő nyugatos magyar csoportokkal, valamint külföldi hatalom kémszervezetével volt kapcsolatban. Madaras ezenkívül állandó levelezésben állott az illegális mozgalom Ausztriában élő egyik vezetőjével. Ezért szabadon hagyása államvédelmi szempontból aggályos.

Ezt a véghatározatot az 1929. évi XXX. tc. 56. §. b. pontja alapján fellebbezésre való tekintet nélkül azonnal végre kell hajtani.

E véghatározat ellen a kihirdetéstől számított 15 napon belül a Belügyminiszter Úrhoz címzett fellebbezésnek van helye.

Budapest,
1948. szeptember 13.

A Hatóság vezetője rendeletéből
Dr. Décsi Gyula r.alezr.
alosztályvezető.

Így nézett ki egy véghatározat, amit ma koholt vádagnak hívnak. Ehhez hasonló megfogalmazású véghatározat alapján, több ezer, tízezer ártatlan ember esett áldozatul csak azért, hogy az akkori vezetők a saját bűnös múltjukat palástolják. A véghatározat ellen, mindjárt ott helyben aláírtam, de az egyáltalán nem ért semmit, csak formáság volt. Kezembe nyomta az internálási okiratot, és visszavitetett egy másik cellába, ahol ketten voltak.

Az egyik nagyon rámenősen kérdezősködött, hogy mivel vádolnak, és hogy tényleg úgy van-e, ahogy le van írva a véghatározatomban. Én meg csak azt hajtogattam, hogy semmi sem igaz, amit rám akarnak fogni.

Még tíz napig voltam ebben a cellában, ahol semmiféle tisztálkodási lehetőség nem volt. Tiszta ruhaneműről meg szó sem lehetett, mert a hozzátartozókat nem értesítették, hogy hol is vagyok. Csak később tudták meg, mikor már lehetett levelet írni a Buda-Déli Internálótáborból.

Csak később tudtam meg, hogy az a személy, aki a cellában még kérdezősködött tőlem, vagy bárkitől, biztosan egy ÁVÓS volt, aki letartóztatottnak titulálta magát, és úgy adta elő az ő történetét, mintha nagy összeesküvő és demokrácia ellenes lenne, csak azért, hogy a bi-

zalmunkba férközhessen, netán még olyat mondanánk, amit a kihallgató nyomozó előtt eltitkoltunk volna, azt valami módon jelenti. Ez egy beépített AGENT PROVOKATŐR volt, vagyis egy besúgó. Ilyen alatomos, sunyi emberekkel voltunk körülvéve 5 éven keresztül.

Andrássy-út 60-ban borotválkozás nem volt a foglyoknak. Az arcukon lévő szőrtelenítés abból állt, hogy az egyik smasszer benézett a cellába, kihívta, és a cella ajtó előtt állva, nullás hajnyírógéppel körbe nyírta az arcát. Ennyiből állt a mi borotválkozásunk.

17 napig, szeptember 23.-áig voltam az Andrássy út 60. lakója először. Későbbi időpontban újból visszakerültem, és akkor kezdődött az igazi vallatás, amiről még írni fogok.

Szeptember 23.-án lesoványodva, testileg, lelkileg meggyötörve több fogolytársammal felvittek a kulcsár előtt lévő irodához, ahol névsor olvasást tartott egy nyomozó. Körülbelül 10-15-en voltunk. Előttém állt az egyik ismerősöm, akit még kintről ismertem de itt láttam újból. A neve György Imre Károly volt, a civil életben egyetemista. az akkori Nemzeti Sportcsarnokban, Pierdupon néven szerepelt mint francia pankrátor. El lehet képzelni, hogy milyen erős izmos ember volt. Az itt kapott mosléktól nem is csoda, csont és bőr formánk lett. Nem is ismertem rá csak a rabszállító kocsiban (meseautó), mikor velem szemben ült. Csak néztünk egymásra, mert egy szót sem lehetett szólni egymáshoz. Ő is lehúzott 5 évet, akit mindig csak Rozsomáknak hívtunk. 1953-ban ő is szabadult, de valamilyen okból, amit már sosem tudunk meg, öngyilkos lett.

Buda-Déli internálótábor

A rabszállító autóval megérkeztünk a BUDA-DÉLI Központi Internáló Táborba, ami régen híradós laktanya volt a Budaörsi úton.

Két magas torony között lévő kapun behajtott a rabszállító, ahol ellenőrizték a létszámot, majd az udvaron lévő első épületéhez állt az autó. Ezt nevezték szűrőállomásnak.

Itt mindenkit, kivétel nélkül megfosztottak a szép frizurájától, vagyis kopaszra nyírtak mindenkit. Először egymáson neveltünk, hogy

milyen borzalmasan nézünk ki, de belül összeszorult a szívünk, hogy ennyire meg tudnak alázni embereket. Pedig ez még csak a kezdet volt. Utólag belegondoltunk, hogy igazuk van, mert soknak találtak a hajukban tetűt. Utána fürdőbe kellett menni és mielőtt felöltöztünk volna, jött az egészségügyis internált. Sorba kellett állni, lehajolni és hátulról egy marék gezaróval beszórt mindenkit. Megtörtént a fertőtlenítés, fel lehetett öltözni. Utána sorakozó, vissza az épületbe, ahol 2-3 napot voltunk.

Minket fertőtlenítettek, de úgy látszik a szobákat nem, mert rengeteg poloska volt, amit „partizánnak” hívtunk. Nappal a mennyezeten és a repedésekben bújtak meg, de amikor takarodó volt és lefeküdtünk a padlóra, körben a fal mellett, mert ebben a helységben nem volt semmiféle ülő vagy fekvő alkalmatosság, ahogy eloltották a villanyt, megkezdődtek a „partizántámadások”, vagyis a poloskák inváziója, ami abból állt, hogy a falon másztak le, és a falhoz közel fekvőket ellepték és csípték reggelig. Ha sikerült egyet is agyonnyomni, borzalmas büdös volt. akik meg középen feküdtek a padlón,, azokat meg közvetlenül fentről támadták meg, mert egyszerűen lepottyantak a plafonról. Tehát a poloska csípések elől menekülni és védekezni nem lehetett. Később tapasztaltuk, hogy az egész körletben, minden ezredben poloska vész van.

A negyedik napon kint az udvaron sorakoztattak mindenkit egy vonalba. Jött a táborparancsnok, akit Ruscsák Lajos-nak hívtak, és rendőr alezredesi rangot viselt. (Róla majd később.) Mindenkinek a kezét előre kellett nyújtani, tenyérrel felfelé. A táborparancsnok mindenkinek a tenyerét vizsgálva intézkedett, hogy ki melyik épületbe, vagy ezredbe kerül. Akinek a keze kerges, vagyis dolgos munkás keze volt, az az első ezredbe, vagy a harmadik ezredbe került.

Az első ezredben, asztalos-, szabó-, cipészműhely. Mosoda is volt, de az egy másik épületben, itt az internált főnök, Dencs József volt. Aki nem került az első ezredbe, az a harmadik ezredbe lett helyezve, ha munkás, kidolgozott keze volt. Akinek sima finom ápolt keze volt, az a negyedik, vagy ötödik ezredbe került, vagyis az értelmiségiek, grófok, bárók, mert ilyenek is voltak a táborban. A második ezredben nők voltak.

Buda-Déli központi internálótáborban nem csak politikaiak, hanem csövesek is voltak, ezek: zsebtolvajok, gagyizók, markecolók és még ehhez hasonló kisebb bűnügyesek, akik ellen nem tudtak vádat emelni, ezért internálták őket.

Az első ezred munkás ezred volt. Hetenként kaphattak élelmiszer csomagot, ami 4 kg. lehetett, és minden szerdán beadhattak a hozzátartozók tisztasági csomagot, amiben lehetett ing, alsónadrág, zokni, cipő, fogkefe, fogkrém, és még ehhez hasonló holmik. Csomagok ki és behordására ki voltak jelölve megbízható emberek, és ezek voltak a tróglisok, akik az ezredekbe hordták szét az átvizsgált (hipiselt) csomagokat. Csomag átvizsgálása úgy történt, hogy az átvett csomagot a nyomozó kiborította az asztalra és a tiltott élelmiszert elkobozta, vagy visszaadta a hozzátartozónak. Ez volt a jobbik eset, ha visszaadta.

A tábor kapujára ki volt írva, hogy mit szabad és mit nem szabad beadni. Például, úgy volt kiírva a táblára, hogy szárnyas húst, vagyis baromfi húst tilos, bor, pálinka, torta, cukrászsütemény, szardella paszta (halkrém), és még ehhez hasonló ingyenc falatok, tiltva voltak.

Ha a táborparancsnoknak rossz napja volt, egyszerűen betiltotta a csomag-beadást. Ilyenkor a hozzátartozók fellázadtak és követelték, hogy engedélyezze. Minden csomag-beadási napon, vasárnap a kapu előtt nyitva volt a tűzcsap és rá volt szerelve a tömlő, amit a tűzoltáskor használnak. Annak a rendőrnek, aki ide volt beosztva, ki volt adva parancsba, hogyha a hozzátartozók nem fogadnak szót, le kellett őket locsolni, akár nyár volt, akár tél. Sokszor alkalmazták ezt a módszert. Ez a színtiszta igazság. Az alezredestől még a rendőrök is féltek, mert ha nem teljesítették a parancsot, őket is fogdára vágta. Hihetetlenül hangzik, de igazat írtam le!!!

A csomag-beadással kapcsolatban még annyit meg kell említeni, hogy egy szülő milyen leleményes tud lenni, mert a kényszer ráviszi.

Volt aki levágta a csirke szárnyát, hogy ne legyen szárnyas hús, és feldarabolta, de még így is észre vette az a rafinált, minden hájjal megkent, rosszindulatú nyomozó és elvette. Megengedték, hogy csukamájolajat beadhatnak vitaminpótlásként. Mikor a nyomozó kezébe vett egy ilyen üveget, beleszagolt, hogy tényleg az van benne, elfintorított-

ta az orrát és tovább engedte. Nem vette észre, hogy az üvegben pálinka is van.

Megint a szülői leleményesség győzött, mert a fél vagy egy literes sötétzöld üvegbe bele kell csúsztatni egy óvszert (gumit), ebbe bele kell önteni a kiválasztott italt, pálinka, likőr vagy amit akar, és utána elköttni, mikor belecsúszott egészen, utána kell beönteni a csukamájolajat. Ha eljut az internálthoz, már csak ki kell önteni a csukamájolajat, kiöblíteni langyos vízzel az üveget, utána kiszűrni valamivel a gumit és hozzá lehet fézni az italhoz.

Egyik sorstársammal történt a következő eset. Krizsek Feri nagyon szerette a szardella pasztát, egyszer azt mondtam neki, mikor a kenyérre kente az „Odol” fogkrémet, hogy te már ennyire begolyósodtál, mire azt válaszolta, hogy kóstoljam meg, mert ilyent máskor is fogunk enni. Az édesanyja otthon vett egy nagyméretű tubust, a végét kibontotta, kinyomta belőle a fogkrémet és megtöltötte a szardella pasztával. Így került be hozzánk, amit jó étvágya elfogyasztottunk.

Ezt a módot még a dörzsölt nyomozó sem ismerte.

Volt még egy ilyen jó trükk az őszibarackkal. Injekciós tűvel felszívni a pálinkát vagy likőrt, és minden darab őszibarackba belenyomni egy jó adagot. A nyomozó megint csak azt látja, hogy gyümölcs van a csomagban, semmi szabálytalanság nem történt. Néhány darab elfogyasztása után már jókedve volt, aki hozzájutott. Megengedték, hogy a csomagban lehet küldeni zsírt vagy otthon készített rántást, amivel feljavítottuk az internált kosztot. Az edény aljára lett téve a levél, amit nem lehetett hivatalosan postán küldeni, mert a tárgyalásával volt kapcsolatos, ezért ilyen módon is be lehetett csempészni az internálthoz. Az olvasztott zsírt vagy a rántást már csak rá kellett önteni, és megvárni míg megfagy. Azért volt olyan nyomozó is, aki ezt a trükköt ismerte, egy hosszú horgolótűvel a zsír alá nyúlt, és kiemelte vele a levelet. Az ilyen lebukásnak csomagmegvonás, beszélő-eltiltás, vagy fogda volt a következménye.

Besorolás az ezredbe

Telefongyárban dolgoztam, 1943-tól, mint műszerész tanuló, 1946. márciusban felszabadultam, és nemsokára „B” listára tettek. Szerencsém volt, mert a gyári futbalcsapatban játszottam, és a szakosztály elintézte, hogy visszavegyenek. Mivel a szakmámban nem volt felvétel, ezért gépműhelybe kerültem, természetesen fizikai munkára, ezért az én tenyerem is ki volt dolgozva. Úgy látszott, tetszett a táborparancsnoknak a kidolgozott kezem, mert a harmadik ezredbe kerültem, harmadik emelet 10. számú szobába, Csernota Jánossal együtt. Őt másnap tartóztatták le utánam, velünk szemben lakott. Olyan szerencsénk volt: végig az 5 évet együtt töltöttük.

Nem nagyon reménykedtünk abban, hogy egyszer innen valaha is szabadulunk, de azért sokszor vigasztaltuk egymást.

A harmadik ezred 10-es szobája is olyan volt mint a többi szoba. Egyikben sem volt fűtés, mivel kályha csak a napos szobákban volt. Ők melegben voltak, mert bizalmi embereknek tartották őket.

Harmadik emeleten volt egy szoba, abban voltak a csövesek, akiknek nem volt kint hozzátartozójuk, és ezért csomagot sem kaptak. Majdnem mindenkit kimustrált, leselejtezett katonai, kincstári ruhába öltöztettek, ezért már messziről lesírt róluk, hogy csövesek. Napos szobákon kívül, csak a csöves szoba kapott kályhát.

Minden szobában kb. 70-80 személy volt elhelyezve. Állítólag az egész BUDA-DÉLI internálótáborban 5000-6000-en voltunk.

Csőves szoba nappal teljesen zsúfolva volt, mert aki csak tehetett, bement egy kicsit melegedni. Azt a bűdös levegőt, ami bent volt, leírni nem lehet. Ha valakit fegyelemsértésért megbüntettek ezredén belül, büntetésből egy-két hétig beköltöztették a csöves szobába. Nem volt neki ott kellemes, mert előfordult, hogy bent végezték el a kisebb dolgukat. Sajnos sok volt közöttük gyenge elméjű, ezért volt olyan eset is, mikor éjjel az egyik felkiáltott, hogy szoba parancsnok úr, a Flóris meleg vízzel locsol, vagyis levizelte. El lehet képzelni, hogy mi volt abban a szobában.

Mivel meleg víz csak egyszer volt havonta a fürdőben, ezért nagyon sokan egyáltalán nem is tisztálkodtak, meg is termett a tetű. Hideg víz

volt a folyosón, 5-6 mosdóval felszerelve, itt lehetett mindig bármikor tisztálkodni.

Az épületek sok belövést kaptak a második világháborúban, mikor Budapest ostroma volt. Ezért a mi szobánk falán is tátongott két nagy lyuk, ami rongyokkal volt betömve, ezért csak hideg folyosóról, hideg szobába tudtunk menni a hideg fürdő után, félig vizesen. Nagy szerencsém volt, mert 5 év alatt, egyszer sem voltam beteg, pedig csak ezután jöttek a kegyetlen napok.

A meleg vízzel való fürdés, ami havonta csak egyszer volt, a következőképpen történt. Kb. 6-szor 6 méteres fürdő helyiség volt a mosoda mellett, 50-60 embert engedtek be. Mikor mindenki levetkőzött, a mennyezeten lévő zuhanyozókból csak pár másodpercre engedtek meleg vizet, gyorsan leszappanoztuk magunkat, már akinek volt, jön a meleg víz kiáltásra, megint csak pár másodpercre nyitották ki és máris elzárták. Sokszor a szappant törülközővel töröltük le magunkról.

A szennyes ruhákat haza lehetett küldeni, mikor a tisztasági csomagot hozták.

Levelet havonta egyszer írhattunk és kaphattunk, persze szigorú ellenőrzés mellett, ELLENŐRIZTEM bélyegzővel úgy bélyegezték le, sokszor, hogy nem lehetett elolvasni, mit is írnak otthonról.

Beszélő is havonta egyszer volt, hacsak el nem tiltottak tőle. Beszélő a szűrő épület alatt, egy hosszú folyosószerű terem volt. Hosszában, középen, egy ócska koszos rozsdás dróthálóval volt elválasztva, de már sok helyen lyuk volt csinálva. Ezt már a hozzátartozók is tudták, mivel Őket engedték be először így mindenki sietett, hogy a dróthálón lévő lyukhoz kerüljön, hátha sikerül egy kis puszi, ha a rendőr nem néz oda. Akkor szürke ruhás rendőrök voltak, akik vigyáztak ránk.

Szívünk majd kiugrott örömben, hogy láthassuk a szeretteinket. Mikor minket beengedtek a helyiségbe, mindenki kiabált-ordított, hogy kinek merre van a hozzátartozója. Mikor végre megtaláltuk egymást és a tekintetünk találkozott, sírva fakadtunk, és csak nagy nehezen tudtunk megszólalni. Sokszor nem értettük egymást, mert mindenki hangosan beszélt, hogy a másik hallja. Nekünk csak hátratett kézzel volt szabad beszélni. Mi az örömtől sírtunk, a hozzátartozók meg azért, hogy mi hogy nézünk ki, az Andrassy-út 60 után. Mind a

két oldalon rendőrök álltak, nehogy valamit átcsempésszünk egymásnak. 5 perc volt a beszélő ideje, de sokszor hamarabb zavartak ki minket, hogy még csak el sem tudtunk köszönni egymástól. De nagy volt az öröm, hogy újból láthattuk egymást.

Hozzá tartozók mesélték, hogy a táborparancsnok, Ruscsák Lajos állandóan a kapuban van, és figyeli az embereket, mert ha észre vesz valami rendellenességet, azonnal leállítja a csomag-beadást és a beszélőt, sőt ha kell a vízfecskendőt is ki nyissa és már locsolja is az embereket. Borzalmasan gonosz élőlény volt. Mivel csak egy lába volt (a másikat is le kellett volna vágni, még időben), ezért két mankóval közlekedett. Innen kapta a DREJFUSZ gúnynevet. Olyan gyorsan tudott menni a mankóval, hogy a kísérete majdnem szaladt mellette, ilyenkor azt mondták, hogy már megint biciklizik.

Volt egy olyan eset a sok közül, amikor az egyik internált, aki borbély beosztást kapott tőle, vörös hajú SS legény volt a német hadseregben, magyar önkéntes, annyira megbízott benne, hogy vele borotváltatta magát. Ezért adott neki szabad mozgást, de nem csak a tábor területén, hanem a városba is kimehetett. A rendőröket is ő borotválta, tehát jó dolga volt.

A táborparancsnok többször említette a hegyi beszédeken, mert ilyen is volt, hogy mindenkinek jogában áll, hogy a szabadságát keresse, vagyis megszökhet, ha tud, de ha elfogják és visszahozzák, a következményekkel számolnia kell.

Egy szép napon a borbély nem jött vissza, szökésben volt. Neki nem sikerült a határon kijutni (ezt bokorugrásnak hívták), elfogták, visszahozták és fogdára vágták, kurta vasat tettek rá. Ez abból állt, hogy a jobb kezére tettek egy vasbilincset, meg a bal bokára, és ez egy rövid 10-15 cm-es vasrúddal volt összekötve. De mielőtt rátették a kurtavasat, megjelent Ruscsák, akinek a szeme már vérben forgott. Két mankójára támaszkodva, avval az egy lábával ami még volt neki, úgy tükön és hasba rúgta, hogy a gyerek egyből összecsucodott, fellocsolták, utána meg ököllel verte majdnem szét a fejét.

A kapunál lévő két torony volt a fogda, ami még ma is megvan, ott megvasalták, és a csupasz padlón fetrengve, félájultan otthagyták, csak vizet meg egy kis kenyeret adtak neki. Egy hétig volt ott. Utána az 5.

ezredbe tették, ahol a szigorított internáltak voltak. A torony fogdáról még annyit, hogy olyan állapotban volt, hogy a havas hideg szél keresztül fújta rajta.

Az élelmezés borzasztóan rossz volt az egész táborban. A konzervgyáraknál, már régen lejárt a szavatossági idejük a hordós paradicsom szósznak, már meg volt buggyanva, vagyis már erjedni kezdett, ezeket megvette az internálótábor, aminek nem volt semmi kalória értéke, csak arra volt jó, hogy az egész tábor hasmenést kapott. Már a BUDA-DÉLI internálótáborba is nagyon soványan, leromlott állapotban kerültünk, így a bab, borsó, szárított káposzta, meg szárított burgonyától csak éhezni és fogyni lehetett.

Újra az ÁVÓ-n

1948. október vége felé az ezred irodára ívtak. Ott volt két civil ruhás ÁVH-ás nyomozó. Mikor egyeztették az adataimat, a sarokba löktek és megbilincseltek, a kapuhoz vittek, ahol egy amerikai nyitott dzsip várt rám, és visszavittek az Andrássy út 60-ba. Úgy látszott, hogy nekik sürgős lehetett az előállításom, mert mikor a körútra értünk, még a szembe jövő forgalmi sávot is igénybe vette a sofőr.

Ahogy megérkeztünk, a foglár irodájába vezettek, és megkezdődött a szokásos ceremónia. Tőlem már nem tudott elvenni semmit, mert a zsebeim üresek voltak, ezért csak a cipőfűzőt, nadrágtartót vette el. Így megmaradt rajtam egy sportzakó, nadrág, kalap, és a golyzerverrott cipőm, amit letartóztatásom előtt csináltattam egy maszek cipésszel.

A foglár a mellette lévő cellába zárt be, ahol már voltak körülbelül tízen, és három-négy emeletes priccsek voltak ebben a cellában. Még egy negyedóra sem telt el, mikor megjelent egy hangosan kiabáló nyomozó, és összeszidta a foglárt, hogy miért ide tett be. Szabályosan kirángattak a cellából és rúgások, hátba vágások kíséretében lezavartak a lejjebb lévő cellasorba, és az utolsó cellába belöktek úgy, hogy a félhomályban nem láttam semmit és neki estem a priccsnek. Ebben a cellában nem volt senki, egyedül maradtam. Nagyon el voltam keseredve, hogy mi lesz még velem, ha már most ilyen a fogadtatás.

Nem sokáig tudtam töprengeni és gondolkodni, mert jött értem egy szürke ruhás rendőr (ilyenek is voltak az Andrassy út 60-ban), és átvitt az iroda épület második emeletére. Több irodán keresztül bevitt egy nagy szobába, ahol egy íróasztal volt, mögötte meg egy civil ruhás nyomozó tiszt, akit százados elvtársnak szólított a rendőr, mikor átadott neki. Az íróasztal mögött a falon az óra félnégyet mutatott. Innen kezdve pokol volt az én életem!!!

Nem is gondoltam, hogy az ÁVH-n ilyen silány emberek is vannak. Képzeljenek el egy olyan emberi lényt, aki körülbelül 150 cm. magas, sovány, csapott vállú és ezt nevezték százados elvtársnak.

Ha ez ilyen volt, akkor milyen lehetett a többi nyomozó elvtárs. Na azért volt nála magasabb is, erősebb is, amit később meg is tudtam. Mikor kiment a rendőr a szobából, az asztalon lévő két reflektort bekapcsolta az a gnóm, aki még mindig az asztal mögött állt, rám irányította az erős fénynyalábot, és kérdezte, hogy miért vagyok letartóztatva? Én azt feleltem, hogy nem tudom, ártatlan vagyok. A szeptemberben átadott véghatározatomban az van leírva, hogy összeesküvő, kém és hazaáruló vagyok, ami nem igaz.

Elém tett egy papírt meg egy ceruzát, hogy írjam le az önéletrajzomat. Mikor végeztem az írással, elolvasása után, hátulról kaptam egy óriási pofont, ami nagyon meglepett, mert én azt hittem, hogy még mindig az asztal mögött van. Mivel a nagy fény elvakított, ezért nem láttam, hogy mögém került. Állandóan azt ordította, hogy miért akartam és kivel megdönteni a demokráciát és kinek kémkedtem? Én csak azt mondtam, hogy nem csináltam semmit és sohasem politizáltam, mert nem is értek hozzá. Ő természetesen nem hitt nekem. Azt mondta, hogy milyen szép cipőm van, vegyem le, mikor levettem, feküdjek hasra, és emeljem fel a lábam.

Most vettem hasznát az erjedt paradicsomnak, amit még ebédre adtak a BUDA-DÉLI táborban.

Hogy honnan került a kezébe egy gumibot, nem tudom még ma sem. Megint kérdezte, hogy mit csináltam, azt feleltem, semmit. Erre elkezdte verni a talpam, amilyen erővel csak tudta, az első ütésre, ami váratlanul ért, a hasmenés első jele megjelent az alsó nadrágomban. Össze csináltam magam. Még vagy tízet rávert a talpamra egyfolytá-

ban, mire megérezte a bűdösséget, ami gyorsan terjedt a szobában. Torka szakadtából ordított, hogy menjek ki a WC-re.

A degenerált gnóm azt hitte, hogy olyan könnyű felállni, mikor a talpam kezdett bedagadni és borzalmasan fájni. Nagy nehezen kívánszorogtam az ő kísérete mellett, több szobán mentünk keresztül, mire kiértem a folyosó végén lévő WC-re. Már amennyire tudtam, rendbe szedtem magam, és visszakísért a vallató szobába. Visszafelé is nagy nehezen, lábujjhegyen, mert nem tudtam a talpamra nehezedni, a nagy fájdalom miatt, meg csak tipegve tudtam lépkedni. Úgy látszik, kifelé menet nem valami jó illat áradt tőlem, mert minden szobában nyitva voltak az ablakok.

Az irodákban többnyire nők voltak. Volt aki sajnálkozva, de inkább utálattal néztek, míg elhaladtam előttük. Egy kicsit megpihenve, de megérkeztem a talpverő szőnyegéhez. Újból le kellett feküdni, és kezdődött a talpverés több kérdés feltevése közepette, amire én csak nemmel feleltem. Fel kellett állni, már ahogy tudtam, mert a talpam hasonlított a hintalóéhoz. A kérdés csak úgy ömlött belőle, amikre természetesen nem tudtam neki megfelelően válaszolni, ezért a kezemet előre kellett nyújtani tenyérrel felfelé, és ha megint nem volt megfelelő a válaszom, a gumibottal kezdte ütni a tenyeremet. Mind a két tenyerem a sok gumibot-veréstől fantasztikusan megdagadt pillanatok alatt, úgy, hogy nem tudtam becsukni, összezárni a markomat. Teljesen ki voltam szolgáltatva a szadista hajlamainak. Közben rám parancsolt, hogy tapsoljak s ugráljak. Lehet hogy azért mondta, hogy ne dagadjon meg a veréstől a kezem, meg a lábam. De ez nem segített rajtam. Ha nem ugráltam, amikor ő akarta, lábfejemet verte felváltva a gumibottal, tehát ugrálni muszáj volt.

Mikor már nem bírtam a verést, mondtam, hogy WC-re kell mennem, ezt el is hitte, mert már tanult az előzményekből. Egy kicsit megint sikerült kipihenni magam, kiürült hassal már csak ültem csendben, megfelelő idő után lehúztam a vizet. Ő addig kint sétált a WC előtt, és be-be szólt, nehogy kiugorjak az ablakon. Akkor láttam, hogy egész magasan van egy kis szellőző ablak, aminek semmi hasznát nem vehettem.

Mikor visszaérkeztem a vallató szobába, ahol a kínzások különböző formái következtek. A falhoz kellett állni úgy, hogy szembe a falnak, és a faltól körülbelül 60-70 cm-es távolságra megállni. Feszés vigyázz-állásban homlokkal neki dőlni a falnak. Ezt addig csináltatta velem, amíg össze nem rogytam a fáradságtól, addig ő csendben volt, nem tudom mit csinált, mert én háttal voltam neki.

Többször megcsinálta azt, hogy a lábamat kirúgta alólam, és én arccal végig csúsztam a falon, míg végül hasra nem estem. Ez mindig váratlanul ért, utána újból a falhoz állni és kezdődött előlről.

Később meg a falhoz közel tett egy széket, amire nekem fel kellett állni, guggoló állásba, csípőre tett kézzel, egészen a szék szélén. A feldagadt talpammal nem sokáig tudtam megmaradni, ezért egyensúlyomat veszítve leestem. Ez még a jobbik eset volt, mert magamtól estem le, de mikor vissza kellett mászni a székre és újból leguggolni, egy-két perc után váratlanul (mert hátra nem láttam), akkorát rúgott a székbe, hogy az nekivágódott a falnak, én meg hanyatt estem a gerincemre, vagy a fejem vágtam a padlóhoz. Volt úgy, hogy nem a székbe rúgott, hanem a hátamba akkorát, hogy neki vágódtam arccal a falnak. Közben írt egy hosszú koholmányt, amit ő talált ki, és mondta hogy írjam alá.

Én nem írtam alá, mert nem volt igaz. Én kis naiv, akkor azt gondoltam, ha az igazt mondom, amihez tartottam is magam, akkor hamar szabadulok innen. De nekik az kellett, hogy a hazugságot, amit ő fogalmazott meg, írjam alá, és az neki megint egy jó pont az előléptetéséhez, mert egy összeesküvő fasisztát kivont a forgalomból, aki a demokráciát meg akarta dönteni.

Mikor megint megtagadtam az aláírást, újból hasra kellett feküdni és folytatta a talpalást, a már feldagadt talpamra. A fájdalomtól már csak ordítani és üvölni tudtam akaratlanul is. Utána természetesen megint ugrálni és tapsolni kellett, és közben ordított, hogy dzsiggeldzsiggelj, nem tudom még ma sem, hogy mit jelent, de ő csak ezt kiabálta, míg a lábfejemet egyfolytában megint verte. aztán megint kellett írni egy másik önéletrajzot. Addig is pihentem, de utána bepótolta a ki maradt veréseket.

Ma sem tudnék leírni két egyforma önéletrajzot, hát még akkor, mikor testileg, lelkileg, idegileg el voltam fáradva és elöttem csak az lebegett gondolatban, hogy én innen élve sohasem kerülök ki.

Édesanyám és testvéreim sem fogják sohasem megtudni, hogy mi is történt, hol, mikor, milyen módon fejeztem be rövid, fiatal életemet.

Természetesen észre vette a különbséget a két leírás között, ezért úgy tarkón vágott, hogy beestem az íróasztal alá. Mikor feltápáskodtam, akkor meg előlről ököllel úgy leütött, hogy elterültem a padlón. Az a kis nyeszlett szarjancsi elkezdett rajtam ugrálni, és a vesémet, derekam, hátamat, ahol ért, rugdalt. Mikor visszakerültem a táborba, még ott is hónapokig véres volt a vizeletem.

Megint kikéredzkedtem a WC-re, hogy kipihenjem magam. Mivel előző kimenetelnél el kellett használni a WC papírokat, ha nem is kellett, ezért kértem tőle bizonyosságul papírt. Más nem volt a keze ügyében, csak egy Szabad Nép című újság, azt adta oda. Mikor elvégeztem az imitált dolgomat a WC-n, a szobába érve azért verte a tenyeremet megint, mert a Szabad Nép-pel törültem az ülepem. Verésre mindig talált okot.

Míg a kérdéseket nekem szegezte, állni kellett vigyázzállásában a szoba közepén. Az egyik ajtón bejött egy másik szadista, nem írom, hogy állat, mert az állat különb nála, körülbelül két méter magas és biztosan megvolt 100 kg. Megállt előttem és kérdezte, hogy kaptam-e tőle már pofont. Mondtam, hogy nem. Erre akkora pofont adott két kézzel, hogy a csillagokat akkor láttam először csukott szobában. Ezt a két kezes pofont úgy kell érteni, hogy a két kezét széttárja, és a megfelelő időpontban hirtelen össze csapja nagy erővel. Hogy összecsapja az még nem baj, csak az volt a fájdalmas ennél a műveletnél, hogy az a fejem volt a két hatalmas tenyere között. Utána kiment a másik ajtón, mint aki jól végezte a dolgát.

A verések, kínzások tovább folytatódtak. A falhoz való állást úgy módosította, mikor a falnak támasztom a homlokom a megfelelő távolságról, a homlokom és a fal közé tett egy ceruzát. Ezt már én sem bírtam és senki sem a világon, csak egy-két másodpercig, mert össze csuklik az ember és az arcával végig csúszik a falon egészen a padlóig.

Már éjfél körül járt az idő, mikor behívott a másik irodából egy civil ruhás személyt, hogy vigyázzon rám és figyeljen, nehogy felkeljek a sarokból, ahova újból csípőre tett kézzel, guggoló támaszba kellett lennem a fal felé fordulva. Lehet, hogy ő is elfáradt és megéhezett, ezért ment el.

Nem is gondoltam, hogy a szomszéd szobából olyan ember jön át, hogy én rám vigyázzon, aki megsajnál engem. Ahogy a kis gnóm szadista eltűnt, és nem volt senki sem a folyosón és közelben, szép nyugodt hangon mondta, hogy keljek fel és üljek a székre. Kb. fél óra múlva jött vissza a 150 cm-es százados elvtárs. Addig is többször kinézett a folyosóra a felügyeletemre bízott jó ember.

Sajnos ilyenekből nagyon kevés volt, mert hamar lebuktak, és oda kerültek közénk. Ezért rizikó volt nekik, hogy jót cselekedjenek.

Még időbe szólt nekem, hogy guggoljak vissza a sarokba. Nagyon jól esett ez a kis pihenő. Úgy látszik, kipihente magát a vallatóm, mert mindjárt azzal kezdte, hogy hátba rúgott, én meg a képemmel végig törültem a falat. Arról nem is kell beszélni, hogy is néztem ki. A ruhám és az arcom, fejem, csupa mész volt a faltól. Egész éjjel a vízcsapból folyt a víz, de hiába kértem, nem adott. A talpalást és a kézverést többször alkalmazta, vizet meg nem adott, ezért megint eszembe jutott, hogy ki kéredzkedjem WC-re. Úgy látszik tanult az előzményekből, kiengedett. Nagy nehezen kívánszorogtam és vonszoltam magam odáig, hogy kipihenjem a verések, kínzások fáradalmait. Ő természetesen elkísért, de a folyosón kint megvárt. Mikor már úgy gondoltam, hogy eleget voltam bent, lehúztam a vizet, és a markommal felfogtam az öblítő vizet, és így oltottam a szomjúságomat. Egész éjjel nem is kértem tőle vizet.

Hajnal felé, az a két méter magas, 100 kg-os, behemót, szadista, parazita nyomozó újból visszajött, és megint megállt előttem és kérdezte, hogy kaptam-e már tőle pofont, mondtam, hogy igen. Ugyanaz a jelenet játszódott le, ami már megtörtént. Széttárt kar, ami hirtelen összecsapódik, a fejem kettő között hosszúra megnyúlva, csillagokat látva összecsukódtam, mert már alig tudtam a talpamon megállni.

Nagy nehezen összefirkált valamilyen jegyzőkönyvet, kitalált koholt vádakát, az orrom alá dugta, hogy írjam alá.

Aláírtam. Lehet, hogyha mindjárt az elején aláírom, megúszom ezt a kegyetlen kihallgatást.

Hajnali 5 órát mutatott a fali óra, mikor becsöngette az ügyeleten lévő rendőrt, hogy vigyen vissza a cellába. Sajnos az új golyzervarrott cipőmet nem tudtam felhúzni, mert egészen a bokáimig be volt dagadva és véraláfutásos volt a lábam. Csak úgy tudtam belebújni a cipőmbé, hogy a rendőr a bicskájával felvágta a fűzőnél egészen a cipő orráig, így olyan lett mint egy papucs. Csak úgy tudtam lemenni a lépcsőn, hogy a korlátra támaszkodva csúsztam le. Borzasztó hosszú volt az út a celláig.

Egy üres cellába löktek be, ahol csak éppen elért benne egy ócska dohos priccs. Mikor rám zárták az ajtót, ledőltem a priccsre és akkor tört ki belőlem a sírás. Ennyire még sohasem voltam elkeseredve.

Váltás után egy másik rendőr volt a cella előtt. Úgy látszott, meghallotta a sírásomat, kinyitotta az ajtót, elkérte a zsebkendőmet, bevizette, és úgy adta vissza, hogy borogassam vele a talpamat. Amíg ő volt szolgálatban, még egyszer megismételte, de többet nem láttam.

Több jó emberrel nem találkoztam az Andrássy út 60-ban, talán nem is volt csak ez a kettő.

Körülbelül két hétig voltam ebben a cellában, ahová agyonverve és lesoványodva kerültem. Közben felvittek a fogda épület harmadik emeletére, vagyis felvándorogtam, ahol nyilvántartásba vettek. Ez abból állt, hogy leültettek egy székre, két nagy reflektorral megvilágítottak, eléem tartottak egy táblát, amin hosszú számsor volt. Ez lett az én nyilvántartási számom. Előlről, majd jobb és bal profilból, a nyilvántartási számmal együtt lefényképeztek. Utána az újlennyomatot rögzítették, ami abból állt, hogy mind a tíz ujjamat belenyomták valamilyen festékbe, és a megfelelő rovatba forgatták az ujjam végét. Ezt nevezték zongorázásnak.

Nagyon szeretném 50 év után látni ezt a fotót.

Újból visszakerültem, de már egy másik cellába, ahol már bent volt egy rab. Bemutatkoztunk egymásnak. Ő volt Farkas Olivér. Katonatiszt volt, rajta hagyták az egyenruháját (természetesen a rangok le voltak tépve), és mindjárt felajánlotta, hogy feküdjek mellé s az ő katonaköpenyével takaróztunk be, mert más nem volt, amivel tudtunk volna hideg ellen védekezni.

Oroszoknál

Körülbelül 4-5 nap múlva szólítottak, felzavartak a földszintre a foglár iroda elé. Míg felértem, többször elgáncsoltak a fordulókban, amire nem is számítottam, és ezért mindig hasra estem.

A foglár irodában egy civil ruhás nyomozó várt rám. Mikor egyeztettek az adataimat, megbilincsel, és a Csengeri utcai oldalon lévő kapun vitt ki. Este nyolc óra lehetett, mert csak saccolni tudtam, mivel a cellákban éjjel nappal égett a villany, de csak halványan. Az Aradi utca felé mentünk, mert ott volt egy nagy fekete személyautó, amiben már a hátsó ülésen volt egy megbilincsel rab. Engem is mellé ültettek, és a lábamra is tettek bilincset, ami a karosszériához volt erősítve. A mellettem ülő rab már oda volt bilincselve.

Nem láttam az arcát, mert rajta volt egy olyan szemüveg, ami alól semmilyen irányba nem lehetett kilátni. Nekem is jutott egy ilyen szemüveg. Az autónak minden oldala be volt függönyözve sötét anyaggal, úgy, hogy még előre sem lehetett látni, hogy ki ül a volánban. Nem azért mert kíváncsi voltam, abban a helyzetben mással voltam elfoglalva. Vajon hova visznek ilyen szigorú őrizet mellett. Még vártunk egy jó darabig, mert hoztak még egy rabot, aki szintén meg volt bilincselve. Őt már az én ölembe ültették, nem volt hely hátul az ülésen, mert mellettünk egy nyomozó foglalt helyet.

Mivel már október vége felé jártunk, és a cellában már agyon voltunk fagyva a nyirkos hideg levegőtől, így reszketve a hidegtől és a félelemtől érkeztem a kocsizhoz, ezért jó volt, hogy a harmadik személyt az ölembe ültették, egy kicsit megmelegített.

Az autó elindult velünk, de hogy hová? Itt volt a nagy kérdőjel, mi lesz velünk? Ilyen veszélyesek vagyunk, hogy ennyire megbilincselnek. Biztosan most tesznek el lába alól minket, Dunára visznek? Vagy a savfürdőbe, ahol semmi sem marad belőlünk. Hallottuk, hogy ilyen is van, ez a biztos módszere a megsemmisítésnek.

Mikor elindult az autó, próbáltam magamban követni az útvonalat, hogy merre is mehetünk, hová visznek minket. Egy darabig sikerült is, de aztán már össze zavarodtam, mert kb. fél- vagy háromnegyed óráig össze-vissza járta várost. Valahol a város szélén lehettünk, mert nem

nagy forgalmat észleltem, már amennyire lehetett a szemüveg mögül érzékelni.

Egy vaskapu nyikorgását, kutya ugatását, villamos hangját hallottam. Mikor kiszálltunk az autóból, egy garázsban lehettünk, mert egy ajtó becsukását is hallottam, látni nem láthattam, mert rajtam volt még a szemüveg. Kocsiból való kiszállás után az egyik nyomozó belém karolt, és egy szűk csigalépcsőn mentünk lefelé. Egy beton folyosóra értünk, ahol levették rólam a szemüveget meg a bilincset. Kb. tíz méter hosszú folyosó volt, az egyik oldalon három cella ajtót lehetett látni, a másik oldalon szintén három ajtó volt, de ezek olyan alacsonyak voltak, hogy abba csak négykézláb lehetett bebújni. Ezt is arra használták, hogy embereket tartsanak benne. Ebbe az egyik sorstársam töltött el egy éjszakát, akit Bejczy Ferencnek hívtak.

Mesélte hogy körülbelül egy méter hosszú és 80 cm. széles és magas volt. Ebben természetesen felállni nem lehetett, és csak egy nagy lyuk volt benne, ahol a dolgát végezte el. Engem a nagyobbik cellába tettek. Ez is csak olyan széles volt, hogy a priccsnek nevezett tákolmány mellett éppen hogy elértem. Ez a priccs féle három darab nyirkos, dohos, penészes lécből állt. A sarokban egy kibli volt, amibe a dolgunkat végezhattuk. Ezekben a cellákban teljesen sötét volt. Ebben a nyirkos helységben a hideg rázott, mert itt is csak a zakó volt rajtam. A kalapot a fejembe húztam egészen a fülemig, hogy ne fájzak.

Hajnal felé felvittek egy nagy szobába, ahol az ablakok nagy szőnyegekkel voltak eltakarva. Ez nem úgy nézett ki, mint egy iroda, hanem mint egy lakószoba. Volt benne egy íróasztal, ami mögött egy civil ruhás 60 év körüli kopasz férfi ült, mellette meg egy hölgy foglalt helyet, a tolmács.

Tudomásomra hozta, hogy egy orosz parancsnokságon vagyok, ahol most ki fognak hallgatni. Állítólag őrnagyi rangban volt a kihallgató tiszt. A kihallgatáson nem kérdezett semmit az összeesküvésről, kémkedésről, hazaárulásról, amivel engem vádoltak az Andrassy úton. Ő másról nem is kérdezett, csak arról a családról, akik még 1944-ben hagyták el Magyarországot és ezzel a családdal leveleztem. A kihallgatás körülbelül fél órát tartott, utána vissza vittek a cellába.

Reggel 8 óra körül visszavittek az Andrásy útra. Egy üres cellába kerültem, ahol egyedül voltam még 2-3 napig, mikor szólítottak, és a fogda irodára vittek. Mivel nem volt a letétben a nadrágtartón, cipőfűzőn kívül semmi, így hamar megúsztam a többi zaklatást. Az udvaron körülbelül húszan voltunk, beszállítottak a meseautóba (rabszállító), ami a Csengeri utcai kapuhoz állt farral, úgy, hogy az utcáról nem lehetett látni, hogy kik szállnak be. Akkor még lehetett menni a Csengeri utcában és így sokszor ott sétáltak a hozzátartozók egész nap, hátha látnak valakit, de csak a lábakat lehetett látni. Ezt Édesanyám mesélte, mikor szabadultam.

Újból Buda-Délen

Visszavittek a BUDA-DÉLI internálótáborba, előző helyemre, a harmadik ezredbe. Itt már egy kicsit megnyugodtam, mert már mesze voltam az Andrásy úttól.

Megkezdődött a mindennapos tétlenség, de a fegyelmet be kellett tartani, mert a naposok, akik szintén internáltak, szigorúak voltak, némelyik túlzásba is vitte, mert félt, hogy megfűrjék és akkor leváltják. Ők hetenként írhattak levelet, és kaphattak csomagot. A többi internált csak egy hónapban egyszer írhatott és kaphatott csomagot. Reggel 6 órakor volt ébresztő. Reggelire feketekávé adtak, ami nagyon híg lötyty volt. Ebédre-vacsorára borzalmas módon elkészített, zsírt soha nem láttott, leves vagy főzelék volt, amit már lejárt és romlott konzervekből állítottak elő. Kenyeret csak a reggelinél adtak egy szeletet, amiből persze az ebédhez, vagy a vacsorához már nem maradt.

Egész napi elfoglaltságunk abból állt, hogy lődörögtünk a folyosón, vagy a mellettünk lévő szobába mentünk beszélgetni. Könyveket beengedtek, amit természetesen cenzúráztak, és ha jó olvasni való volt, akkor a legtöbbet lapjaira szedtük szét és így egyszerre többen tudtuk olvasni, amit mi staféta olvasásnak hívtunk, mert kézről-kézre jártak a lapok. Ami nagyon rongyos elhasznált volt, az nagyon jó könyv volt, mert mindenki olvasta.

A Csendes Don című könyv például nagyon jó állapotban volt. (A kutyának sem kellett.)

Egyedül a sakkot engedték be, kártyát nem engedélyezték.

Ezért úgy oldottuk meg, hogy a beküldött csomag karton dobozából készítettünk rómi kártya utánzatot. Csináltunk egy asztali naptár tartó félét, és erre helyeztük el két sorban a téglalap alakú kis kartonokat, amiket 1-től 14-ig számoztunk meg. Rómi kártya szabályai szerint játszottuk. Este 9 órakor volt a takarodó. Alvásról nem nagyon lehetett beszélni, mert a 70-80 emberből biztosan a fele horkolt, a poloskák meg elkezdték az inváziót. Október vége felé lehetett jelentkezni munkára. Mivel a Harmadik ezred volt a munkásezred, innen vittek alkalmi munkákra embereket. Budapestnek tartalékolt burgonya mennyiségét, itt az internálótábor területén lévő üres laktanya épületekben tárolták. Három emeletes épületek voltak. A pincétől a harmadik emeletig, minden teremben burgonya volt tárolva, úgy, hogy egy méter magasan prizmába kellett rakni. 1948-ban lovas kocsikkal történt a szállítás. Mind a két épületbe 40-40 internáltat vezényeltek ki minden nap. Először csöveseket, cigányokat vittek munkára, de egy hét múlva leváltották őket, mert annyira éhesek voltak, hogy ott helyben fogyasztották a nyers burgonyát.

A következő 40-40 internáltat úgy válogatták ki, hogy aki csomagot kap otthonról, azok mehetnek munkára. Én is belekerültem a 40-es csoportba. De mivel mi is éhesek voltunk állandóan, mert a tábori koszt sokszor ehetetlen volt, ezért mi is loptuk a burgonyát, de csak módjával, kicsiket, keveset, de sokszor. Később észrevették a civil ruhás nyomozók, hogy a nadrág szárában, ami a cipő felett el volt kötve, dugtuk el a burgonyát. Ezért minden bevonulásnál, mikor sorba álltunk mindenkit végig motoztak. Ha valakinél találtak burgonyát, többet nem mehetett ki munkára. azért sikerült többször is becsempészni a körletbe, ahol elcseréltük valamelyik napossal, kenyérre vagy cigaretta. Némelyik napost meg lehetett vesztegetni, mert ő is örült, ha jól lakott néha.

A lovas kocsiról vasvillával kellett hátikosarakba rakni, ami 50-60 kg-ot nyomott a hátunkon. Ezzel a teherrel kellett felmenni az emeletre vagy a pincébe, amit nem könnyű feladat volt éhes gyomorral vég-

rehajtani. Mikor az összes terem megtelt burgonyával, utána már könnyebb volt a napi munkánk. Ez abból állt, hogy a burgonyákat állandóan válogatni kellett és közben megforgatni, hogy ne rohadjon meg. Így is nagyon sok megrohadt, mert mire a végére értünk, ami kb. 20 m. hosszú volt, kezdett befulladásni a nagy nyomástól, ami rothadást idézett elő. Februárig volt állandóan munkánk, így gyorsabban teltek a napok.

Februárban megkezdődött a burgonya elszállítása. Újból jöttek a lovas kocsik, de velük már jött mindjárt a kereskedő is. Meg volt mondva, hogy mennyi burgonyát kell felrakni a kocsikra és melyikből, mert volt első- másod- és harmadosztályú burgonya.

A mázsához be volt osztva két internált, akik mérték a megvett burgonya mennyiséget. Az egyik azért volt internálva, mert SS katona volt a német hadseregben, a másik egy zsidó hentes legény volt, akit bokorugrásért, vagyis disszidálásért internáltak.

A mázsá mellett jól kijöttek egymással. A kereskedő vagy a megbízottja ott állt mellettük, hogy ellenőrizze a mennyiséget meg a minőséget, amire befizetett. Némelyik kereskedővel sikerült felvenni a kapcsolatot, ha nem volt a közelben rendőr vagy nyomozó. Kérdeztük, hogy tudna-e hozni pár doboz cigarettát? és ha igen, jól fog járni velünk. Ha beleegyezett az alkuba, mondtuk, hogy csak másodosztályúra fizessen elő, a többi a mi dolgunk. Ő is jól járt, meg mi is. Ő hozta a 15-20 doboz cigarettát, mi meg a másodosztályú közé több mázsá elsőosztályú burgonyát kevertünk. A mázsánál lévő két internált, úgy nyomkodták a lábukkal a mérleget, hogy az kevesebbet, vagy többet mért, attól függött, hogy kaptunk-e cigarettát és mennyit. Volt olyan zsugori kereskedő, hogy a legsilányabb, olcsó és kevés cigarettát hozta. 1949-ben a legrosszabb cigaretta a Sellő nevezetű volt. az ilyenek természetesen kevesebbet mért a mérleg, és a silányabb burgonyával távozott. Három-négy hét múlva elfogyott az összes burgonya, vége volt a jólétnek, mert amíg ez a munka tartott, hetenként volt beszélő meg csomag-beadás.

A negyven internált közé bekerült Csernóta János is, akit már megemlésttem és Buda-Délen tudtuk meg, hogy egy ügyben vagyunk mint összeesküvők, akik a demokráciát akartuk megdönteni. Az ő

Édesanyja küldött be egy dunyhát, az én Édesanyám meg két darab matracot, így valamennyire komfortosabbá tettük a fekhelyünket, és nem fáztunk éjjel. Reggelre mindig tollasak voltunk, mert kiszakadt a dunyha. A két ételmiszer csomagot mindig összeraktuk, és ebből javítottuk fel az internált étlapot. Így egy kicsit könnyebben viseltük el a szomorú napokat.

Az internálótáborban volt egy olyan rendelkezés, hogy minden ebéd után (ha azt ebédnek lehetett nevezni) 2 óra csendes pihenő volt. Ez abból állt, hogy nem lehetett elhagyni a szobákat, és csendben kellett maradni. Még a naposok sem ordítottak.

Valami módon összeismerkedtünk és haverkodtunk a mosoda internált vezetőjével, Dencs Józseffel, aki elintézte, hogy mind a ketten lejártunk a mosodába dolgozni. Így megint hozzájutottunk a heti beszélőhöz és az ételmiszer-csomaghoz. Egy nagy szárító gépre kerültünk, ahol a kimosott lepedőket kellett szárítani. Ez a mosoda a rendőröknek a kincstári holmijaikat mosta.

Csendes óra végén egy óra séta volt az udvaron, körbe-körbe sétálva. Mikor a férfiak oda értek a női ezred elé, akkor minden ablakban nők néztek ki. Ha nők sétáltak, akkor meg a férfi ezred ablakai teltek meg.

Mikor bekerültem harmadik ezredbe, az egyik internálttól kérdeztem, hogy mióta van itt? Azt felelte, hogy már kilenc hónapja. Egészen meg voltam rémülve, hogy hogy lehet ilyen sokáig kibírni, ilyen bizonytalan helyzetben. Akkor még csak halvány gondolatom sem volt, hogy én 60 hónapot fogok lenyomni, még rosszabb körülmények között.

Hogy a napok gyorsabban múljanak, ügyészeléseket szoktak csinálni a régebbi internáltak. Ez abból állt, hogyha jöttek új internáltak, akiket úgy hívtak, hogy civakszok, akik még mindig az Andrássy út 60 hatása alatt voltak, elhitték, hogy valódi a történet, ami itt folytatódik a szobában.

Mivel civil ruhában volt mindenki, így hozzá lehetett jutni két bőrkabáthoz, meg egy fehér orvosi köpenyhez. Már előre meg volt beszélve a szoba parancsnokkal, hogy mikor és kiket fognak ügyészelni. Azért volt szükség a bőrkabátra, mert abban az időben a nyomozók jár-

tak ilyenben. Mikor már beöltöztek a régebbi rutinos dörzsölt internáltak, beléptek a szobába, a szobaparancsnok, „Vigyázz!” kiáltására mindenkinek vigyázz állásba kellett állni, és jelenteni a szobalétszámát, és hogy hány új internált érkezett. Mikor őket sorba állították a szoba közepén, a két álnyomozó eléjük lépett és megkezdődött a kihallgatás.

A szobában lévő 60-70 fő, és még akik átjöttek a másik szobákból, mindenki tudta, hogy cirkusz az egész, csak az a 4-5 új internált nem is sejtette, és elhitte, hogy valódiak. Sokszor túlzásba vitték, és ezért némelyik cuvaksz többet is elismert mint az Andrássy úton, csakhogy ne bántsák már őket,. Ezért egy kicsit veszélyes játék volt. A fehér köpenybe öltözött internált, aki az egészség-felelőst imitálta, neki kellett megvizsgálni, hogy van-e tetű, aranyere vagy mandulagyulladás. Az egyiket le vetkőztette meztelenre, tetű ellen piros kasztellánival fertőtlenítt, amit már előre beszerzett, a nemi szervét és a fenekét bekente jó vastagon, hogy csak hetek múlva kopott le neki, addig virított elől-hátul. Utána le kellett hajolni és egy evőkanállal széthúzta a fenekét, hogy van-e aranyere, utána megnézte avval a kanállal, hogy van-e mandula gyulladás. Természetesen egyik sem volt. Ez az egész ügyészelés eltartott körülbelül fél órát. Utána a bőrkabátos megkérdezte a cuvakszot, hogy ki vagyok? Mivel nem tudott mit felelni az ijedségtől, az álnyomozó csak annyit mondott, hogy olyan szar internált vagyok, mint te. Ezzel be volt fejezve az ügyészelés.

Ilyen tortúrán én is majdnem átestem. Voltunk hatan újak, de mielőtt belekezdett volna az álnyomozó, tényleg jött az eredeti nyomozó, aki akkor volt ügyeletes. A ki a folyosón figyelt, bekiabált, hogy oszolj, és akkor volt nekünk gyanús, hogy itt kitolás akart lenni velünk. Hát így úsztuk meg az ügyészelést.

Volt, aki a kézügyességét kihasználta, és kenyérbélből készített majomfigurákat. A napi 15-20 dekagramm kenyérből, vagy ha kapott csomagot és abban kenyeret is, akkor annyit el tudott spórolni, hogy pár darab majomfigurát és bábut készíthessen. A kenyérbelet összerágta, hogy a nyállal jól péppé alakítsa, így gyurmához hasonló anyagot kapott. Ebből készítette a majmokat, a gyerek figurákat és kis kosárban

virágcsokrot, ezeket vízfestékekkel kifestette és ha dohányos volt, elcserélte cigarettáért, vagy valami másra, amire neki éppen szüksége volt.

Bár a táborrend nem engedte meg a csencselést, de aki tehette és volt mivel, az csere-berélt. Nekem még a mai napig is megvan egy ilyen tábori emlék, egy majom ül egy utazó kofferon.

A másik emlék, egy herendi porcelán, a Kalotaszegi Madonna csecsemővel a karján. Ezt egy bokorugrótól cseréltem 2 kg-os kenyérért. Aznap hozták be, és meghagytak nála pár holmit, én meg aznap kaptam csomagot. Mivel már nem voltam dolgozó, mert elfogyott a burgonya, ezért csak havonta kaptam csomagot, és volt benne két darab 2 kg-os kenyér. Így módomban volt hozzájutni, és a legközelebbi beszélőn sikerült is kicselezni a rendőrt, és átcsúszttattam Édesanyámnak.

Abban az időben született a keresztfiam, ezért mondtam, hogy az ő születésének az emlékére küldöm. Őt Tibocz Jánosnak hívják, Németországban él és a mai napig is őrzi ezt a nagyon értékes szobrot. Nem csak azért, mert herendi, hanem azért, mert van történelme, ami az internálótáborból ered.

Azért én sem tétlenkedtem, mert lehetett küldeni kézimunkákat is, amiket ki kellett varrni és haza küldeni a szennyescsomagban. Nagyon sokat varrtam, és ezért egy öreg bácsi, mert ilyen is volt köztünk, elnevezett Kati-nak. Ez a név rajtam is maradt 5 éven keresztül, úgy hogy némelyik smasszer is így hívott. Egy-két régi internált ismerősöm még ma is így szólít, Tesch Norbi, aki Kanadában telepedett le, a levelét is így kezdi: Kedves Kati.

Költözés Kistarcsára

1949 elején, felröppent a hír, hogy a BUDA-DÉLI internálótábor megszűnik, és kiköltöztetik KISTARCSÁRA. Március közepe táján kezdték összegyűjteni a megfelelő szakembereket. Harmadik ezredben is kerestek kőműveseket és villanyszerelőket. Én is jelentkeztem villanyszerelőnek, bár nem ez volt a szakmám, de elektroműszerészként szabadultam a Telefon gyárban. Csernóta János meg kőművesnek je-

IV. Az állandó lakás bejelentését igazoló szelvény.

Az Állandó lakás, amelybe bejelentkezett:

Község: <i>Kistarcsa</i>		Város: <i>Kistarcsa</i>		Település: <i>Kistarcsa</i>	
Családi és utóneve: <i>Madaras Ferenc</i>		Családi állapota: <i>hátla</i>			
anyjának családi és utóneve: <i>+ M. Farkas</i>		anyjának hánykori családi és utóneve: <i>Lengyel Anna</i>			
születési helye: <i>Dorog</i>		éve: <i>1922</i>		állampolgársága: <i>magyar</i>	
Állása, foglalkozása: <i>elvonult művész</i>		melyre miként került a lakás a helyre: <i>internálé</i>		a nyilvántartásba vételi bejegyzés igazolása:	
Kistarcsa 19. 49. é. év. <i>19. 49. é. év.</i>		napján: <i>19. 49. é. év.</i>		P. H. <i>Kistarcsa 19. 49. é. év.</i>	

BUDA-Déli KÖZPONTI INTERNÁLÓ TÁBOR-bán, vajon bevoltunk e jelente Budapest nyilvántartásában, ilyen dokumentumról nem tudok, de 1949 május végén kikerültünk KISTARCSÁRA, mert a BUDA-DÉLI megszűnt.

Ez az igazoló szelvény is igazolja, hogy itt is voltunk, mert bejelentettek mindenkit, igaz, a megérkezésünk után 5 hónappal később.

Ezt a „lakás bejelentését igazoló szelvény”-t mindenkinek odaadták, és levélben ki lehetett küldeni a hozzátartozóknak.

EZT IS SIKERÜLT MEGŐRINI AZ ENYÉSZETTŐL.

lentkezett. Még az nap mindkettőnket körülbelül 30 sorstársunkkal kiszállítottak Kistarcsára, pontosan március 21.-én, a tavasz első napján. Déli órákban, fényes nappal, nyitott teherautón, két géppisztolyos szürke rendőr kíséretében, megérkeztünk az új lakhelyünkre.

Mielőtt kijelölték ezt a területet, ennek a neve, RAJK LÁSZLÓ RENDŐR TANOSZTÁLY volt.

Az udvaron jobbra volt a törzsepület, ebben voltak az irodák, ahol a kihallgatások történtek verésekkel kísérve. Első emeleten volt még a táborparancsnok irodája is. Földszinten volt a tábor összes elektromos berendezésének a központja, másik felében meg a szűrőállomás.

Az udvar bal oldalán helyezkedett el három hosszúkás, két emeletes épület, hátul az udvar végében, két egy emeletes épület volt. Az egyikben a nőket helyezték el, ez magas kőfallal volt bekerítve, a másikban meg a szakmunkásokat. Ebben a két épületben emeletes vaságyak voltak, a többi épületben csak az üres termek voltak.

Mikor megérkeztünk, már voltak körülbelül 50-en, akik kezdtek rendet csinálni. Ebben a táborban, ideiglenesen, egy nagyon rendes tá-

borparancsnok volt. Ha jól emlékszem vissza, BAUMGARTNER törzsőrmester néven ismertük meg. Ha valaki jó volt hozzánk, az csak ő volt, amíg ki nem költözött a nagy tábor BUDA-DÉLRŐL. Mivel a törzsőrmester, nem messze lakott a tábortól, abban az utcában, ezért néha kivitt 4-5 internáltat a lakására valamilyen munkára, és közben megebédeltette őket. A nyomorúságos napjaink ilyenekkel voltak egy kicsit megszépítve.

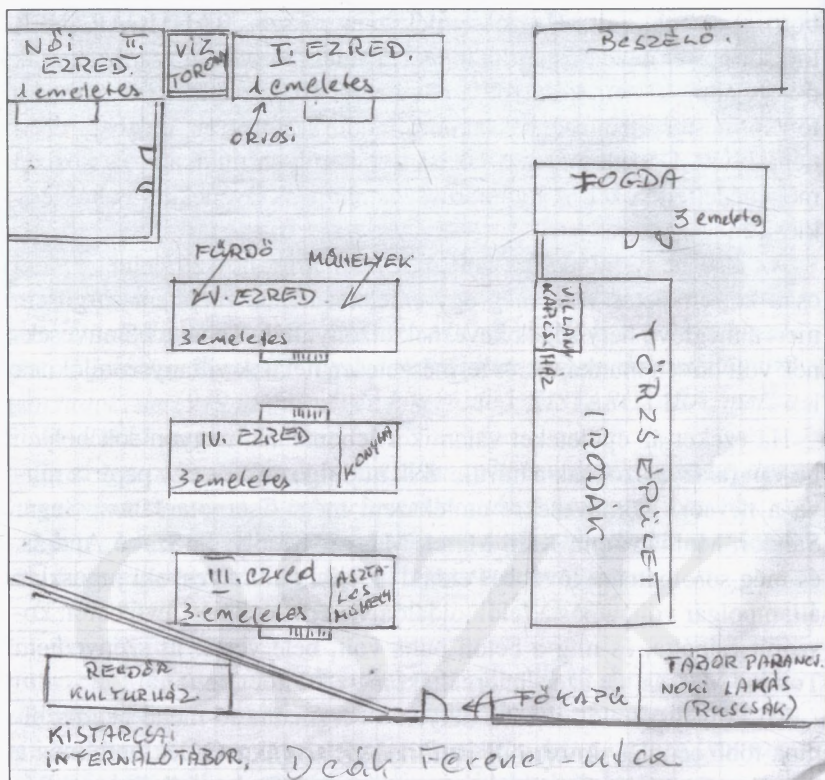
Az első nagy munka az volt, hogy a három hosszú épületre, ami csak két emeletes volt, még egy emeletet kellett ráépíteni sürgősen, mert a meglévő helyiségek kevésnek bizonyultak. Tehát a kőműveseknek volt bőven munkájuk, és természetesen nekünk villanyszerelőknek is.

Ha ezeket az épületeket valamikor lebontanák, nagyon sok helyen be van falazva azoknak a nevük, akik itt dolgoztak, és egy papírra ráírva a névsor. Kőművesekre emlékszem még: Csernota János, Sugár Sándor, Molnár Tóni, Kléil Marci, Magyar Károly, P. Szabó András, és még sorolhatnám tovább. Például az egyik kőműves, aki jugoszláv állampolgár volt, a posta felőli oldalon, a kerítés tetején lévő beton koszorút csinálta, és míg a beton puha volt, bele véste: itt szenvedtem Tomics Mátyás. Őt azért internálták, mert a Títót élte.

Mi villanyszerelők is több helyen a bergmanncső mellé begipszeltünk több cédulát, amint a nevünk szerepelt, akikre emlékszem még a következők: Mucsi Gyuri volt a csoportvezető, Ember Pál, Dosztál Béla, Mezőfi Karcsi, Hansen Vilmos, ő törte a magyar nyelvet, mert dán nemzetiségű volt, még volt velünk egy falusi kis öreg bácsi is, mint villanyszerelő, akinek a nevére nem emlékszem, és én voltam a hetedik, mert összesen heten voltunk a kistarcsai internáló táborban.

Mind a hetünknek volt egy négyszögletes tábla, ami a ruhánk bal oldalán volt felerősítve, VILLANYSZERELŐ felirattal.

Nekünk a tábor területén szabad mozgásunk volt, még a törzsepületbe is bemehettünk, mivel ott volt az elektromos központ a földszinten. Sokszor éltünk is ezzel a lehetőséggel, mikor megérkezett a rabszállító kocs, valamilyen indokkal, természetesen a szerszámokkal a kezünkben, oda siettünk a kapcsoló szekrényhez, kinyitottuk, mintha sze-

relnének valamit, és közben figyeltük, hogy kit hoznak, hátha van közöttük ismerős is, ami többször előfordult, sajnos.

Míg a nagy tábor nem érkezett meg Kistarcsára, addig volt jó dolgunk. A munkánkat elvégeztük, reggel 7-től, du. 4-ig volt a munkaidő. A koszt is jó volt, mert nem voltunk sokan, és így jobban lehetett főzni, kevesebb emberre. Nem volt megszabva, hogy a csomagban mit és mennyit hozhatnak be a hozzátartozók, szombaton és vasárnap.

De azért meg lett mondva, hogy ne vigyük túlzásba, még a bort is megengedte a táborparancsnok, vagyis a Baumgartner törzsőrmester. Azért volt közöttünk olyan, aki be akart csempészni 5 literes demizonban pálinkát, akkor bukott le, mikor a kabátja alól kicsúszott és összetört. A törzsőrmester úr olyan jó lelkű volt, hogy csak megdorgálta az összes hozzátartozó előtt, hogy visszaélt a bizalmával. A be-

szélő reggel 8-tól délig volt engedélyezve, és egy internálthoz jöhetett 5-6 fő is.

Volt aki visszaélt ezzel a laza fegyelemmel, megtörtént, délután a munka befejezésekor, létszám olvasás után, szólt az egyik internálnak a törzsőrmester úr, hogy menjen fel az irodaépületbe és csukja be az ablakokat. Többet nem jött vissza, mert megszökött.

Április vége felé kiköltözött a nagy tábor. Nagy volt a felfordulás, míg el nem rendezték, hogy ki hova kerüljön, melyik épületbe, vagyis ezredbe.

A mellékelt rajzon látható, hogy hol helyezkedtek el az épületek a tábor területén.

A munkások, akik műhelyben dolgoztak, az 1-es épületbe, vagyis az első ezredbe kerültek. A második épületben, vagyis a második ezredbe a nők voltak. A harmadik, negyedik, ötödik épületbe meg a többiek kerültek, eléggé vegyesen összeválogatva, munkások, értelmiségiek, művészek, mert ilyenek is voltak, sőt még bukott párttitkárok, meg le-
bukott ÁVH-sok is.

Volt belőlük bőven. Természetesen mikor kérdeztük tőlük, hogy milyen beosztásban volt az Andrásy út 60-ban, egyik sem merte vállalni, hogy nyomozó volt. Vagy a zenekarban, vagy a számlázásban, vagy csak a portán volt beosztva, mint sima alkalmazott, vagy raktáros volt.

Mindegyik ártatlan volt, ő senkit sem bántott. De azért az egyik ÁVÓ-st, mikor behozták, az egyik internált felismerte benne a vallatóját, agyba-főbe verte a folyosón, alig tudták kiszedni a kezei közül, amivel nem is nagyon siettek, mikor már úgy gondolták, hogy eléggé megverte, csak akkor szedték szét őket, mert már akkor jött amúgy is az egyik rendőr. Mind a kettőt elvitte az irodába. A volt ÁVÓ-st visszaengedte, biztosan gondolta magában, hogy úgyis megkapta a megérdemelt verést, a másik kapott egy hét fogdát.

A fogda még eléggé kezdetleges volt, mert a fogda épület is renoválás alatt volt, ami szintén emeletesre lett később alakítva. A pince volt légvédelmi óvóhely a háború alatt, ami két helységből állt. Ez lett a fogda ideiglenesen. A folyosó két oldalán helyezkedtek el a helyiségek. Egyik oldalon a nők voltak, a másik oldalon meg a férfiak. Két

nagy vasajtóval voltak felszerelve, amit mindig az örök fogdára ítelt TABODY ISTVÁN kezelt. Ma a bicskei plébánián esperes. Nagyon sok fogdáson segített, mert ő volt megbízva az ételek elosztásában is, így többen hozzájutottak plusz ételhez is.

Előfordult, hogy az egyik ajtó nem lett rendesen bezárva, ilyenkor, ha belevaló gárda volt mind a két helységben, jól jártak, mert csak másnap reggel ment le a fogdás.

A fogdaparancsnok Dudás őrmester volt, aki nagyon kegyetlen szadista hajlammal rendelkezett. Azt javasolta egyszer a Ruscsák tábor parancsnoknak, hogy kellene egy olyan cellát építeni, ami kétszer két méteres alapterületű lenne, és benne egy kúp szélei érintkezzenek a cella falával, ami fémlemezzel lenne borítva, amiben amper nélküli áramot vezetni, hogy csak rázzon, ha hozzá érnek, de kárt nem csinál a személyben, így kénytelen az illető a kúp csúcsába kapaszkodni úgy, hogy a lába ne érjen a fémmel borított falhoz, mert akkor megrázza. Erre a Ruscsák úr is azt felelte, hogy ez nem inkvizíciós tábor. Később ez az őrmester át lett helyezve máshová, mert többé nem lehetett látni a tábor területén. Helyette jött egy másik vadbarom, aki alattomos módon volt szigorú és kegyetlen.

Az épületek közül csak az első és a második ezredben voltak emeletes vaságyak, a többi épületben nem volt semmi, csak pár darab hosszú asztal meg a hozzávaló padok. Mivel a harmadik emelet ráépítése lassan haladt, ezért a meglévő helységekből borzasztóan össze voltak zsúfolva az emberek. Takarodó után csak a padlóra és az asztalok alatt és felett helyezkedtek el alvás céljából.

Rövid időn belül, Budapestről kijött több magas rangú rendőrtiszt a Belügyminisztériumból szemlét tartani, hogy a 3., 4., 5. ezredben milyen embertelen módon vannak elhelyezve több ezren. Ebben a három épületben elrendelték nappal a takarodót, hogy láthassák a tiszturak, hogy hogyan alszanak éjjel, összezsúfolva, az amúgy is tönkretéve, lesóványodva, testileg, lelkileg, még élő emberek, akik ki vannak szolgáltatva az ÁVÓ-nak, ahova bármikor vissza lehet kerülni, minden ok nélkül. A szemle után úgy rendelkeztek, hogy minden helységben fel kell állítani emeletes priccseket rövid időn belül.

A harmadik épület alatt az alagsorban volt az asztalos műhely, ami egészen jól fel volt szerelve gépekkel. Így sok embernek volt munkája, amíg az emeletes priccsek elkészültek.

A negyedik épület alatt volt a konyha, ahol a Kapitány nevezetű volt a főszakács, állítólag a Gundelnál volt alkalmazásban, míg szabad ember volt. Karakán sorstársunknak tartottuk, mert a rossz és kevés nyers anyagból, megpróbált ehető kosztot előállítani az internáltaknak.

Megtörtént, hogy egyszer meglepetésszerűen a konyhára ment ellenőrizni a táborparancsnok, Taródi Zoltán. Észrevette, hogy az egyik kondérban jobb minőségű étel volt elkészítve. Mikor felemelte a fedőt, kérdezte, hogy ez kié? A főszakács azt felelte, hogy amíg ő itt a főszakács, addig a konyhán dolgozóknak rendes étel jár. Táborparancsnok nem szólt semmit, szó nélkül elhagyta a konyhát. Még egy darabig a tábor lakója volt a főszakács, többet nem hallottunk róla, lehet, hogy szabadult, de lehet, hogy nem!

Minden ezredhez kondérban szállították az ételt, és szobánként kellett lemenni a földszintre, mert ott osztották, egy óra hosszáig is eltartott míg kiosztották az ebédet. A reggelit meg a vacsorát hamarabb befejezték, mert csak egyféle és kevés valami volt, fekete kávé, vagy rántott leves, természetesen gyenge kivitelezésben, ami a lesóványodáshoz éppen elég volt.

Mikor az új priccsekkel felszerelték az összes szobákat, el lehetett mondani, hogy valamennyire emberi módon élhettek az internáltak.

Volt közöttünk olyan internált is, aki a negyvenes évek elején, a német megszállás alatt is itt volt internálva mint kommunista, most meg mint demokrácia ellenes, vagyis fasiszta. Akkor olyan laza volt a fegyelem, hogy a községben lévő parasztokhoz kiadták őket munkára, és csak az éjszakát kellett a táborban tölteni. Sok internált otthonról hozatott be díványt vagy rekamiét, hogy kényelmesebben tölthesse az idejét. Most megtudta hogy mi a különbség a kettő között.

Itt volt internálva 1944 előtt RAJK LÁSZLÓ is. Az első ezred homlokzatán volt elhelyezve, körülbelül 80×60 cm-es fehér márvány tábla, amire fel volt tüntetve, hogy ebben az épületben volt ettől-eddig internálva.

1949-ben, mikor koholt vádak alapján letartóztatták, Ruscsák táborparancsnok oda hivatott minket villanyszerelőket, hogy szereljük le, és daraboljuk szét. Mi felhasználtuk biztosíték táblának, de csináltunk belőle ajándékféléket is. Én például csináltam egy könyvutánzatot, arany festékekkel szegélyezve, mint egy igazi könyv úgy néz ki, és aranybetűkkel azt a címet adtam. „ÉDESANYÁMNAK”, alulra meg a fényképet ragasztottam rá. Még a mai napig is őrzöm, mint kistarcsai emléket.

A vízellátás a táborban nagyon rossz volt. Kistarcsa lakosságát, a FÉSÜS FONÓ gyárnak a víztornyából látták el vízzel. De ahogy kiköltözött Buda-Délről a három-négy ezer internált, nagyon megterhelte a gyárnak a vízellátását. Ezért úgy oldották meg, hogy a tábor, csak reggel 8 és 10 óra között, du. meg 2 és 4 óra között kapott vizet. A WC-ket nem lehetett használni ilyen körülmények mellett, ezért egy nyitott latrinát kellett csinálni a 3., 4., 5. ezred épülete mögé. Első időben a női ezred végig nevette az egész látványt, mert onnan pont oda lehetett látni, amíg fel nem húztak egy deszka falat.

Rövid időn belül elkezdődött a víztorny építése, az első és a második ezred között, ami a tábort látta el a megfelelő vízmennyiséggel. A tábortól körülbelül 3 km-re Kerepesen, a HÉV és a Gödöllő felé vezető országút között épült egy szivattyúház, amiben egy kút van, még a mai napon is megvan, de már nem használják. Innen nyomták a vizet a tábor víztornya és a szivattyúház között lefektetett cső-hálózaton keresztül.

Ebben a szivattyúházban volt egy ügyeletes internált minden nap, még vasárnap is, egy rendőr felügyelete mellett. Ezt az internáltat, PIRINGER KARCSINAK hívták, aki egy végtelenül jólelkű és segítő sorstársunk volt. Többször összebeszéltünk, hogy a megadott időben verje ki a villany biztosítékát a szivattyúházban, olyankor beüzent, hogy jöjjenek ki a villanyszerelők megjavítani. Ilyen esetben egy gépisztolyos rendőr kíséretében kiment két villanyszerelő, hogy a hibát kijavítsa.

Beszélőn sokszor megbeszéltük a hozzátartozóinkkal, hogy a megadott időben legyen ott a szivattyúháznál, mert akkorra beszéltük

meg a Karcival, hogy a biztosíték rossz legyen. Mindig felváltva mentünk ki a találkára.

A munkaruhánkon elől hátul nagy betűkkel rá volt írva, hogy „INTERNÁLT”.

Sokszor kimentünk a kistarcsai óvodába javítani valamilyen elektromos dolgot. Az óvó néni egy igazi vénlány típus volt, mert bennünk csak azt látta, hogy internáltak vagyunk, vagyis a rendszernek az ellenségei. A dada aranyos volt, mert mindig megkínált minket valami jó falattal, ha az óvónő nem volt ott. A táborral szemben volt a kommunista pártház. Ide is kihívtak sokszor minket kisebb javítások elvégzésére, ilyenkor nem számított, hogy minket fasisztáknak neveztek, most jók voltunk nekik.

Április 30-án du. kiadták a parancsot az asztalosoknak, lakatosoknak meg a villanszerelőknek, hogy éjfélre, kivilágítva fel kell szerelni a táborparancsnok épületének a homlokzatára egy három méteres ötágú vörös csillagot.

Éjjel 12 órára sikerült elkészíteni, és kivilágítani, amit nagy örömjongás kísért a pártház felől, ahol már elkezdődött az ünneplés május elseje alkalmából. Egész éjjel mulatoztak az elvtársak, úgyhogy reggelre tök-részek voltak, és meg akarták rohamozni az internálótábor, hogy minket agyonverjenek. A kapuban lévő őr azt mondta nekik, hogy én beengedem magukat, de hogy mi lesz magukból, azt nem garantálja.

Ezt azért tudom ilyen pontosan, mert a szolgálatban lévő rendőr, mikor kikísért a kerepesi szivattyúházhoz, elmesélte nekünk. Míg a szürke ruhás rendőrök vigyáztak ránk, és nem az Ávó, addig sok mindent megtudtunk tőlük.

Míg az Ávó át nem vette a tábor, addig minden vasárnap volt vallási gyakorlás. Civil katolikus pap, református, evangélikus lelkész, vagy izraelita rabbi jött be, és megtartották a szertartást. A szertartásokra mindenki elment, mert ott voltak a nők is. Egyik oldalon a nők, a másikon meg a férfiak helyezkedtek el, közöttünk meg a férfi és női rendőrök vigyáztak a rendre. Egész idő alatt ment a szemezés meg a mutogatás, vagyis a fidizés, ha a rendőrök nem vették észre. Természetesen a papokra kevesen figyeltek.

Katolikus miséken többször énekelte az AVE MÁRIÁT Svéd Nóra opera énekesnő, mint internált.

Női ezred lakója volt még Szálasi Ferencné Lucz Gizella, Hein Péterné, Német Marica, Esterházy Mónika grófnő, Pisky Klári, Németh Angéla dizőznő, és még nagyon sokat lehetne felsorolni.

A kultúrára és az átnevelésünkre sokat akartak adni, voltak közöttünk olyan stréberek, akik elvállalták, hogy szemináriumot tartanak pihenő időben. Természetesen kudarcba fulladt az egész, mert az internált előadó is rájött, hogy röhej amit csinál, mert őt is ugyanúgy agyba-főbe verték és fasisztának nevezik.

Később megengedték, hogy minden ezredben legyen stúdió, és minden szobában hangszóró. a stúdió felszerelésével és karbantartásával Erdey Sándor volt megbízva. A hangszórókat nekünk villanyszerelőknek kellett felszerelni minden ezredben, még a női ezredben is, természetesen rendőri felügyelet mellett.

A nőknél sokkal lassabban csináltuk, hogy sokáig legyünk közöttük. Voltak olyan esetek, hogy a férj is meg a feleség is le volt internálva, így mi közvetítettük a leveleket, amit egymásnak írtak.

Mivel a női ezred teljesen el volt kerítve, a kapujukban mindig állt egy őr, aki minket mindig megmotozott, hogy nem viszünk-e fekete levelet egyik ezredből a másikba. A csavarhúzónk olyan volt, hogy a nyél belül üres volt egy kupakkal lezárva a vége. Ebben szállítottuk a beledugott leveleket, meg a falfúróban, ami egy 1/2 méteres csőből állt, ebbe is bele lehetett dugni a leveleket. Az őr nem is gondolta, mikor megmotozott minket, hogy a kezünkben tartott szerszámokban eldugott tiltott leveleket csempészünk át egyik ezredből a másikba.

Szerszámokat mindig széjjel hagytuk a folyosón meg a szobákban, hogy a nők bele tudják dugni a leveleket. Nekünk már csak szállítani és kézbesíteni kellett a címzetthez. A leveleket amíg nem tudtuk kézbesíteni, a műhelyben dugtuk el az elosztó dobozokba, mert oda nem mert nyúlni a nyomozó, mert áram volt benne. Többször jöttek kutatni (hipiselni), mert fülest kaptak valamelyik vamzertől, de soha nem találtak semmit.

A női ezredben az egyik szobában a villanyvezetékét megblankoltuk, vagyis a két vezetéken a szigetelést lepucoltuk, és ha vala-

mit kellett kézbesíteni, csak a két vezetéket összeérintették, ezáltal rövidzárlat keletkezett, és nem volt áram. A körlet irodán jelentették, és már üzentek is a villanyszerelőknek, hogy menjünk kijavítani a hibát.

Egy biztosíték csere pár perc alatt megvan, de hogy sokáig legyünk a női ezredben, többször megcsináltuk, hogy a vezetékeket kihúzogattuk a bergmanncsőből, mintha nagy baj keletkezett volna. A rendőrnő, meg a rendőr aki átkísért minket, abszolút nem is gyanították, mivel nem értettek hozzá, hogy mi is történik. A nők is meg mi is jót nevetünk az egészen.

Volt egy olyan eset, amikor a szabóműhely internált írnoke, Stejner Gyurka, átment valamiért a női ezredbe, és onnan egy tiltott levelet kellett áthozni. Mikor kijött a női körletből, kezében volt a levél, és nem vette észre, hogy vele szemben jön a Rozália, a törzsőrmesternő. Rákiabált a Gyurkára, hogy mi van a kezében?! és már ki is akarta kapni a kezéből, de Gyurka gyorsabb volt, és hogy ne legyen bizonyíték, bekapta a szájába az összegyűrt levelet és lenyelte. Rozália tehetetlen volt, jót nevetett, mert még ilyen nem történt vele. Mi az első emeleti ablakból néztük végig.

Mikor fel lettek szerelve a hangszórók, meg a stúdiók, minden héten másik ezred adott igen nívós műsorokat vasárnap délutánonként.

Az emelet ráépítések is befejeződtek, és így a zsúfoltság is megszűnt.

Az új fogdaépület is befejeződött, háromemeletes lett, egy vagy többszemélyes cellákkal. Az alagsorban lent, az egyszemélyes sötétzárkák voltak. Berendezése, egy fapriccs, rajta semmi, tehát kemény fekhely és egy fejtámaszték, meg egy kibli. Folyosó két oldalán voltak a cellák, a folyosó felett beépítve a cellák szellőző folyosója. Megtörtént, hogy az egyik sötét fogdára ítélt a fejtámasztékkal kivette a rácsot az ajtó felett, és a szellőző folyosón hason csúszva elküszött egy másik cellához, ahol egy sötét fogdára ítélt nő volt. Ehhez ne kell magyarázatot adni. Mindenki a saját fantáziáját használja. Reggelre visszaküszött a saját cellájába. Természetesen észre vették, dupla rácsot helyeztek fel, és minden cellából kivették a fejtámasztékot. A sötétfogdást reggel 8-kor zárták be 24 órára, ennivaló és innivaló nélkül.

A harmadik ezred felső emeletén játéközemet indítottak be, ahol a Kisházi János internált volt a vezető. Felettese AUBRI alhadnagy szak-altiszt volt. Állítólag a háborúban légnyomást kapott, és ezért egy kicsit ütődött volt, még az internáltak is gúnyolódtak vele, a rendőrök meg annál jobban. Sokféle játékok készültek. Lámpaernyők különböző méretekben formákban, és szebbnél-szebbek, mert voltak iparművészek, grafikus meg festőművészek is közöttünk.

Őszibarackot bármilyen mennyiségben engedélyeztek a vasárnapi csomag beadásánál, de a magját le kellett adni a játéközemnek, mert abból gyártották a majmokat, nekem még a mai napig is megvan, egy utazóbőröndön ül egy majom. Majomzenekartól a majomcirkuszig, mindenféle alakzatban és formában lettek kivitelezve.

Grafikusok olyan magyar és francia típusú kártyákat készítettek, amit ott helyben, ötletszerűen rajzolták meg az érdekesebbnél érdekesebb figurákat: a világon egyedülálló kártyagarnitúra. Természetesen ezeket is összeszedték, juttatták a hozzátartozókhoz, és hogy kinél van most, az rejtély. Az elkészített játékokat, lámpaernyőket, bevitték Budapestre a Vadász utcai rendőrszere karácsonykor, és kiárúsították. Az eladók, civil ruhába öltözött internáltak voltak, civil ruhás rendőrök felügyelete alatt.

A játéközem addig üzemelt, míg az ÁVÓ át nem vette a tábor, utána ez is megszűnt, mint minden, ami jó volt az internáltaknak.

Ruscsák táborparancsnok kiadta az utasítást a villanyszerelők szak-altisztjének, hogy a tábor téglafal kerítésén belül, magasfeszültséget kell felszerelni, hogy ne lehessen megszökni.

Mind a heten villanyszerelők hozzáfogtunk a magasfeszültségű szigetelő porcelánok felszereléséhez, ami elég sokáig eltartott, mert húztuk az időt, hogy minél tovább tartson ez a munka, bár már az elején tudtuk a szak-altiszttel együtt, hogy ebből nem lesz semmi, mert nincsen és nem is lehet kapni hozzávaló transzformátort, de mi lelkesen csináltuk, mert parancs volt. főleg a női ezredben csináltuk sokáig, mert ott lehetett velük beszélgetni, és a levél kézbesítés is könnyebb volt. Mikor megcsináltuk körbe a kerítésen, a szak-altiszt jelentette, hogy szerezzék be a transzformátort. Ezzel be lett fejezve, a kistarcsai

internálótábor magasfeszültsége. Biztosan megvannak még a porcelán tartó vasakon a véset lyukainak a nyoma.

A beszélő is elkészült. Egy hosszú folyosószerű terem volt, amit hosszában kettéválasztottak két drót kerítéssel, ami egy méterre volt egymástól, hogy a rendőrök tudjanak közöttük mászkálni, mikor beszélő van, nehogy valamit átadjunk a hozzátartozóknak vagy azok nekünk.

Annyira rosszindulatú volt a táborparancsnok, hogy a drótkerítést vastagon bekenette koszos fáradt olajjal. Előbb a hozzátartozókat engedték be, mikor elhelyezkedtek, csak akkor mehettünk be. Mindenki kiabálva kereste a másikat, mikor megtaláltuk egymást, örömről nem is gondoltuk, hogy a koszos kerítéssel foglalkozzunk, ezért amikor be lett fejezve a beszélő, mindenki olajosan ment el, mert hozzáért a drótkerítéshez.

A vezetőségben annyi rosszindulat volt, hogy nem csak az internáltakon töltötték ki a bosszújukat, hanem a hozzátartozókon is.

Ha valaki megszökött, akkor a hozzátartozók közül hoztak be valakit, ezért nagyon meggondolandó volt mindenki részére a szökés, csak annak volt érdemes, aki független volt.

Olyan eset is megtörtént, hogy egy fiatal gyerek megszökött, szerencsétlen hazament, a mostohaanyja meg feljelentette és már hozták is vissza. A nyomozók kezelésbe vették, amikor már agyba-főbe verték, bevágták a sötét zárkába, két-három hétre, ahonnan egy igazi roncs ember került ki.

Volt akinek sikerült a szökés, nyugatra disszidált, – 1950-ig még elég könnyen lehetett –, az internált felíratú munkaruháját postán csomagban visszaküldte a táborparancsnok címére, természetesen egy igen szaftos megfogalmazású levél kíséretében.

Az ilyen eseteket onnan tudtuk meg, hogy a sötét ruhás rendőrökkel lehetett egy kicsit beszélgetni, mert némelyik meg volt győződve, hogy mi nem is vagyunk annyira veszélyesek a demokráciára, amint ahogy nekik bemagolták a szemináriumon, amin mindenkinek meg kellett jelenni.

Szabadulások és „BELJEBB”-ek

Míg az ÁVÓ át nem vette a tábort, addig minden héten, pénteki napon volt szabadulás. Tehát, minden pénteken nagy volt az izgalom, hogy ki kerül a szabaduló listára. A törzsépületben volt egy internált írnok, Bándi Sanyi volt, aki az ezredirodákra hordta szét a szabadulók névsorát. Mindenki, aki csak tehette, az iroda körül mozgolódott, hogy valamit megtudjunk. Mikor az adminisztrációval elkészültek, kihírdették, hogy kik szabadulnak. Ez olyan izgalmat váltott ki az emberekben, hogy akik nem szabadultak, azt leírni sem lehet, hogy milyen letargiába estünk.

Volt velünk egy kedves fiatal sorstársunk, akit mi csak Pistikének hívtunk, ilyenkor mindig mellette álltunk, mert tudtuk, ha nem olvasák a nevét, elájul, mert epilepsziás volt, hogy kárt ne tegyen magában.

A „BELJEBB”-eket is ilyenkor osztogatták. Nekem is megvan négy darab, amit még ma is őrzök, a többi dokumentumokkal együtt. Állítólag volt egy olyan törvény, hogy minden internálnak az ügyét, a belügyminisztériumban, hivatalból felülvizsgálták hat hónaponként, vagy szabadul, vagy nem, és ha maradt, akkor küldtek egy értesítést, hogy még hat hónappal meghosszabbítják az internálását. Ezt neveztük „BELJEBB”-nek. Ha nem küldtek ilyen értesítést, akkor is maradtunk, és tovább zajlott az internálás idő.

Az akkori politika úgy hozta, hogy letartóztatták Szakasics Árpádot és Tildy Zoltánt. Őket börtönbe zárták, a titkárukat meg Kistarcsára internálták. Szakasics titkára: Szeleccki Gyula, Tildy titkára: Kapócs Ferenc volt.

Nagyon sokan erős dohányosok voltak, az ilyeneknek kevés volt a megengedett mennyiség, úgy segítettek magukon, hogy aki nem dohányzott, de kapott a csomagban, mert kért, azzal csereberélt. Lehetett kapni már 2-3 doboz cigarettáért egy vadonatúj inget, vagy alsónadrágot, kinek mi volt felesleges holmija, csak hogy cigarettához jusson. Természetesen voltak gazdagabb és szegényebb internáltak. A gazdag internált új holmikat kért be a tisztasági csomagban, a nem dohányos szegényebb internált meg a csencselés után a szennyes csomagban hazaküldte, és így próbált segíteni a családján.

Aki nem restellte, összeszedte az eldobott cigarettavégeket (csikket), kibontotta a megmaradt dohányt, a csomagban kért üres hüvelyeket és töltőkészletet, amivel megtöltötte, és kiküldte a szennyes csomagban, amit otthon a család eladott, és evvel pótolta valamennyire a kiesett keresetet.

Tehát ment a csencselés, pedig tiltva volt.

Kistarcsai nyomozógárda

Kistarcsai internálótáborban három civil ruhás nyomozó volt. Az egyiket CSAJÁGI-nak hívták, gyömrői lakos volt, egy alacsony gírnő alak, aki úgy járt-kelt az udvaron mintha ő találta volna fel a spanyolviaszt. Az internált szabóműhelybe vitt egy öltönyre való szövetet, hogy csinálják meg neki méretre. Méretet is vettek róla, de mire kész lett, a zakó ujja rövid lett, a nadrágszára meg olyan volt, mintha a vízben összement volna. Panaszt tett a GH-s rendőrtisztnél. Ő megmagyarázta neki, hogy az internáltakkal lehet szépen is beszélni, és akkor lesz rendes öltönye.

A szabók rendes, jó szakemberek voltak. Szabó Jancsi Szombathelyről, Goldberger Gyurka Budapestről, Szakács Sanyi Pestújhelyről, és volt még egy nagyon rendes szabó, Bagi Misi, akit csak kecskének hívtunk. A kitolás sikerült az internáltak részéről, senkinek nem lett bántódása, mert amúgy sem volt engedélye az öltöny készítésére, amit a GH-s tiszttől kellett volna kérnie. Csajági ezek után egy kicsit megszélidült, amilyen kicsi volt termetre, olyan is maradt.

Csajágival ellentétben volt egy behemót henteslegény kinézetű, brutális, kegyetlen és gonosz nyomozó, aki „ZGYERKA” nevezetű volt. Minden nyomozót főhadnagy úrnak kellett szólítani.

Történt, hogy a tábor mellet lévő épületben dolgoztunk, mi villanyszerelők meg kőművesek. Szombati nap volt, amikor munkabefejezés után bevonultunk, az udvaron félkörbe állítottak mindenkit. Zgyerka nyomozó úr, meg egy másik nyomozó, akit csak kalaposnak hívtunk, mert mindig egy szürke kalapban járt, ő is egy kegyetlen és gonosz ember volt, mindig együtt lehetett látni őket. Mikor megvolt a létszám-

ellenőrzés, többször végig mustráltak mindenkit, a Zgyerka rám mutatott, hogy álljak ki a sorból, a kalapos nyomozó meg rá mutatott, Dosztál Bélára, hogy álljon ő is ki a sorból. Kettőnket felvittek az első emeleten lévő irodájukba. Engem a Zgyerka vett kezelésbe, a Dosztált meg a kalapos nyomozó vitte be az irodájába, és ott kezdte vallasni. Zgyerka kérdezte tőlem, hogy miért és mikor akartunk megszökni ketten. Mondtam, hogy én egyáltalán nem akartam és nincsen szándékomban sem. Levette a zakóját, felgyűrte az inge ujját, és ököllel úgy belevágott az arcomba, hogy nekiestem a falnak. Mikor felálltam, a nagylapát tenyerével többször megpofozott, hogy eleredt az orrom vére is. Ő csak azt hajtogatta, hogy igen is meg akartunk szökni, csak arra vártunk, hogy megfelelő pillanat legyen a szökésre. Amikor megunt a verést, kiküldött a folyosóra, és a falhoz kellett támaszkodni a homlokommal úgy mint az Andrassy úton.

Hallottam, hogy a szomszéd irodában a Bélát is veri az a nyomorult szadista nyomozó. Később hallottam és láttam, hogy a Bélát is a falhoz állították. Körülbelül 1/2 óra múlva visszavittek az irodába minket.

Zgyerka kérdezte, hogy most már az igazat fogom mondani, mert ha nem, fogdára kerülök és büntetésből egy másik ezredbe fog helyezni. Mivel nem tudtam mást mondani, megint elkezdte az ököllel való verést, és a bokámat meg a sípcsontomat kezdte rugdalni, úgy hogy a lábamon alig tudtam megállni. Közben ordított, hogy úgyis a fogdán fogok megrohadni. Körülbelül két órán keresztül ment a vallasás, mert nem tudtam semmit sem bevallani, mivel nem akartunk megszökni. Látta, hogy nem megy semmire velem, felhívott valakit telefonon, és közben megkérdezte tőlem, hogy hogy is hívnak engem? Amikor megmondtam hogy Madaras Ferenc vagyok, a pofája egy kicsit megváltozott, letette a telefont, és valamivel szelídebb hangon mondta, hogy mosakodjak meg és poroljam le a ruhámat a mésztől. Amikor rendbeszedtem magam, annyit mondott, hogy menjek vissza a villanyszerelő műhelybe és felejtsem el, hogy mi is történt, mert ha elmondom, akkor tényleg lesz rá ok, hogy miért kapom majd tőle a verést.

Műhelybe érkezve egy székre lerogytam, és elkapott a sírás, hogy ilyen ganéj emberek vannak a Földön, hogy tényleg ártatlan kiszolgál-

tatott tehetetlen embereken vezessék le a fölösleges erejüket, szadista módon. Később a Béla is megérkezett a műhelybe összeverve. A többi villanyszerelőnek nem is kellett kérdezni, hogy mi is történt, mert látszott rajtunk, hogy min mentünk keresztül. Pár nap múlva megtudtuk, hogy a másik ezredben mesélte valaki, hogy milyen módon lehet innen megszökni. Tehát tévedésből vertek minket agyba-főbe, az a két szadista barom nyomozó: Zgyerka és Kalapos.

A szadista Zgyerkáról még annyit le kell írnom, amikor az udvarba beállt a rabszállító autó, mert hoztak újabb internáltakat, éppen ott állt Zgyerka, mikor kiszállították az internáltakat, az egyik felkiáltott, és rámutatott, hogy ez az alak kint az életben zsebtolvaj volt és órákat lopott, hogy lehet belőle nyomozó. Mindjárt külön állították az új internáltat, akit Kerekes Dodinak hívtunk, Rákosszentmihályon lakott. ezt a jelenetet onnan tudom, mert ott voltam a törzsépület folyosóján az elektromos kapcsoló szekrélynél, mintha valamit ott javítanék, és mindent láttam és hallottam.

Dodit felvitték az irodába, mert hamarosan megjelentek a budapesti rendőr-főkapitányságról, valami „B” bizalmi csoport, és ők állítólag kivizsgálták az ügyet. Az eredmény az lett, hogy az állítólagos zsebtolvaj nyomozó maradt, szegény Dodit meg jól megverték, és kéthetes sötét fogdával kezdte a kistarcsai internálását.

Régi jó közmondás, hogy a „Holló a hollónak nem vájja ki a szemét”. Amíg két ember lesz a Földön, és legyen bármilyen IZMUS, mindig a kisebbik húzza a rövidebbet.

Ügyészelés

Kistarcsai internálótáborban is folytatták az ügyészeléseket. A szolgálatban lévő rendőrök szóltak nekünk, hogy a szűrőállomáson van egy internált, akit Győrből hoztak ide. Győrben a rendőr-főkapitányságon valamilyen vezető beosztásban volt, ezredesi rangban. Mondták a rendőrök, hogyha bekerül az ezredbe, jól meg kell ügyészelni, mert őhözájuk nagyon szigorú és kegyetlen volt. Több sem kellett az internált ügyésznek, hamar belementek a játékba, de előtte kellett szólni a

rendőröknek meg a női ezred parancsnokának, Rozinak, hogy kezdődik az ügyészelés.

Természetesen a szoba zsúfolásig megtelt kíváncsi internáltakkal és a mögöttük álló rendőrökkel úgy, hogy ne lehessen látni őket, mert ha észre veszi az ügyészelendő új internált, mindjárt fogja tudni, hogy az egész egy kitolás. Az ügyészelés sikerült, az ezredes úr szó nélkül engedelmeskedett, a priccsek alatt végig kellett kúszni meztelenül az olajos padlón, kukorékolni, énekelni, békaügetést csinálni, és persze nem maradhatott el az orvosi ellenőrzés, az aranyér- és a mandula-vizsgálat, na meg a piros kasztellánival való fertőtlenítés. Itt és ilyenkor bizonyosodott meg, hogy a kinti életben ha valakinek hatalma van a másik felett, milyen erős tud lenni, de ha ezek is közénk kerültek, nyomorult kis senki lett belőle, mint mi.

Természetesen a rendőrök is elégedettek voltak, mert teljesült a vágyuk és így vettek elégtételt, hogy valamikor ővelük volt kegyetlen.

Voltak közöttünk különböző emberek, például kulákok is. Abban az időben nagyon sok egyszerű paraszt emberre ráfogták, hogy zsíros paraszt, vagyis kulák.

Mikor a külső épületen dolgoztunk, villanyt szereltünk az új épületben, be volt osztva hozzánk egy idős kistarcsai paraszt bácsi, akit azért internáltak le, mert a cséplőgépben találtak egy szöget, és azt mondták, hogy ő tette bele, vagyis szabotált, és tönkre akarta tenni a gépet. Ma nevetségesnek tűnik, hogy ilyen egyszerű, kitalált vádakkal tönkre lehetett tenni komoly családos embereket. Az épületen dolgoztak civil munkások is, így volt közöttük malterhordó sokszoknyás parasztlányok is. Mi nagyon nézegettünk egy helyes kislányt, aki a tréplin vitte fel a maltert, amikor ránk szólt a mellettünk álló kuláknak kinevezett paraszt bácsi, hogy úgy nézzük azt a szép helyes kislányt, hogy az az ő kislánya. Ettől borzasztóbb dolgot nem lehetett elképzelni az ő részére, hogy ott van nem messze tőle a család egyik tagja és nem szólhat hozzá, mert ő internált, és nem tudja, hogy mikor kerül haza.

Volt közöttünk egy kirakatrendező, őt azért internálták, mert a könyvesboltnak a kirakatában úgy helyezte el a könyveket, hogy a dekorációnak felhasznált fotókat, Sztálin, Rákosi Mátyás és a párt többi tagjainak a képei alá helyezte el Viktor Hugó „NYOMORULTAK” cí-

mű könyvét. Egy másik kirakatot meg úgy rendezte be, hogy a Rákosi Mátyás képe alá tette az akkori reklám szöveget, hogy „RESZKESS PISZOK, JÖN A HIPÓ”.

Ma ha díjaznák ezeket az ötleteket, az első helyen állnának.

Volt olyan naiv teremtés, aki a mai szemmel nézve is megérdemelte az internálást. Frisch Miklós és társai, 3 férfi és 1 nő. 1949-ben disszidálni akartak Jugoszlávián keresztül Nyugatra, úgy hogy mindegyiknek volt könnyűbűvár felszerelése, és éjjel akartak átúszni a folyón, vízhatlan zsákban a holmijukkal. A probléma az volt, hogy Miklósnak volt egy Buik speciál autója, amivel lementek volna egészen a határig. De sajnálta ha ott marad az autó, ezért megkérte a legjobb barátját, hogy vigye le őket és hozza vissza az autót. Igen ám, a legjobb barát éppen az ÁVÓ-nál volt sorkatona. Reggel a megbeszélrt időben a soroksári benzinkútnál találkoztak, de már elindulni nem tudtak, mert a jóbarát beköpte őket, és az ÁVÓ már várta a társasságot. A vége Kistarcsa lett. Nem nagyon dicsekedtek vele, mert mindenki csak kinevette őket, és mondták, hogy ti megérdemlitek. Tényleg megérdemelték, hogy lehet egy ÁVÓ-snak hinni?!

Újból Kistarcsán

Történt, hogy az egyik sorstársunk, Magyar Károly, már 9 hónapja le volt internálva, majd beleőrült, hogy egy sima bokorugrásért még mindig nincsen szabadon. Be volt osztva a csomaghordók közé, akik a kistarcsai posta és az internálótábor között közlekedtek hivatalos ügyben, természetesen rendőri kísérettel. A posta a közvetlen a tábor mögött volt. A többszöri kijárások következtében megismerkedett az ott dolgozó fiatal postáskislánnyal. Az ismerkedést úgy kell elképzelni, hogy csak pár szót lehetett váltani egymással, mert ott volt a rendőr is. Mint ahogy már írtam, a szürke rendőrök nem voltak nagyon szigorúak. Így a szimpátia kialakult közöttük. Még azon a nyáron 1949-ben szabadult a Karcsi. Ő is dolgozó, vagyis kőműves volt, az első ezredben volt közöttünk. Nagy örömmel elkészönt mindenkitől. A szabadsága nem tartott sokáig, mert 1 vagy 2 hét múlva az első emeletről az

ablakon kinézett az egyik internált társunk, és bekiáltott a szobába, hogy a Karcsi ott megy a postáskislánnyal. A tábor mögött lévő utcának a túloldalán sétáltak, és nagyon mutogatott a tábor felé, sőt, még a nála lévő fényképezőgéppel le is fényképezte a tábort, meg az ezrednek az ablakát, ahol mi az ablakban felállva integettünk neki. Az őrtoronyban lévő rendőrök értesítették a központot, és a kirohanó rendőrök elfogták mindkettőjüket. Karcsit jól megverték, mert azt mondták, hogy kémkedni jött vissza. Több napi fogda után a másik ezredbe helyezték, ahol nem volt kedvezmény, csak havonta egyszer levél, beszélő meg csomag. Őszintén szólva, akármilyen nehéz leírni (mert a Karcsi jószívű gyerek volt), de nem sajnáltuk, csak a postáskislányt, mert ő nem is gondolhatta, hogy ebből milyen nagy baj lesz. Pár pofonnal megúsza és elengedték.

Ezért nem kell másnak mutatni, hogy hol volt internálva.

Karcsi hosszú évek múlva szabadult, mert ő is megjárta a recski kényszermunkatábort ezért a nagy könnyelműségéért.

Joint támogatás.

Mivel a koszt nagyon gyöngye volt, mindenki úgy pótolta az otthonról beérkező csomagokból, ahogy a hozzátartozók anyagi helyzete megengedte. Például az izraelitákat a Joint támogatta. Ez egy zsidó szövetség és a világon bárhol bajba jutott vagy szűkösen élő társain segít. Ezért Kistarcsára is küldött a Joint két fogásos ebédet. Minden nap megjelent egy oldalkocsis motorkerékpár, és a kapu elé lerakott két 25 literes kannát, benne a kóser ebéddel.

Az egyik szobában voltak elhelyezve a vallásos zsidók, és innen ment ki az ebédért a megbízott 2-3 személy, akik bevitték és szétosztották a táborban lévő zsidók között. Más nem nyúlhatott az edényekhez, mert akkor tréfli lett, és abból ők már nem is ettek, mert a vallásuk így diktálta. Ezt a szobánkban lakó sorstársunk, Fried Sanyi mesélte, hogy őnáluk ez a szokás. Nagyon jó volt a kóser ennivalójuk, mert sokszor adott nekem a Sanyi, főleg sóletet.

Ávósok Kistarcsán

1950 elején többször emlegették a rendőrök, hogy nem sokára átveszi a tábort az ÁVÓ, és akkor lesz csak haddel-had. Majd megtudjuk, hogy mi a magyarok Istene, és hogy vissza fogjuk sírni a mostani helyzetet. Emlegették, hogy május elsején veszik át a tábort. Eltelt már 2-3 nap, és nem volt semmi változás. Már azt hittük, hogy csak rémhír.

Nekem az volt a dolgom, mint villanyszerelőnek, hogy mindennap szürkületkor, és reggel hajnalban, ahogy világosodni kezdett, a közvilágítást kellett be- és kikapcsolni.

1950. május 6-án ahogy kezdett pirkadni, készültem, hogy a közvilágítást kikapcsoljam, de már a körletből kimenni nem lehetett, mert az ezred irodán már két géppisztolyos ávós volt. Nem kellett a szokásos ébresztőt csinálni, mert mindenki fel ébredt a hír hallatán, ami gyorsabban terjedt mint a tűz. Az ablakokból csak lesve tudtunk kinézni, nehogy észre vegyenek. Az udvaron hemzsegték a khaki színű egyenruhájukban az ávós keretlegények.

Az összes őrtoronyban lévő rendőröket két géppisztolyos ávós lefegyverezte, és bekísérték az őrszobára, ahol begyűjtötték az összes szürke ruhás rendőrt, természetesen szintén lefegyverezve, tehát ők is rabok voltak egy darabig.

Első időkben az őrtoronyban kettesével voltak az ávósok, és a tábornak három pontján, meg a kapuban egy-egy géppuskát állítottak fel. Az egész tábornak a megszállása borzasztó gyorsan történt, és nagyon csendben zajlott le, semmi kiabálást nem lehetett hallani.

Már reggel 8 óra is elmúlt, de még a közvilágítás mindenhol égett. Az internált körletparancsnok lehívatott az irodára, és két géppisztolyos ávós kíséretében, hátra tett kézzel, és lehajtott fejjel kellett végigmenni, hogy a közvilágítást kikapcsoljam.

Visszakísérték a körletbe, és ezzel befejeződött végleg a villanyszerelési teendőm!!! Természetesen többet nem mehetett ki senki sem a körletből, megszűnt mindenféle mozgás, csak a szobánkban maradhattunk, még a másik szobába is csak engedéllyel lehetett menni. Mindenféle műhelyeket megszüntettek, még villanyszerelőkre sem tartottak

igényt, ezért megszűnt az első ezred, és mindenkit szétköltöztettek a többi ezredbe.

Én a kapunál lévő épületbe, vagyis a harmadik ezredbe kerültem. Másnap minden ezredben lévő ablakokat bemeszelték, hogy ne lehessen kilátni, csak az eget néztük a felső ablakon keresztül. A priccsekre nappal nem volt szabad lefeküdni, csak ülni lehetett. A szobákat csak addig lehetett elhagyni, míg kimentünk a reggeliért, ebédért és a vacsoráért. Idáig is nagyon gyatra és pocsék volt az étel, és ráadásul kevés is, de most még kevesebb lett. Azt mondták, hogy úgysem mozgunk, csak ülünk egész nap.

Délután volt egy órás séta az udvaron, megalázott módon, mindenkinek hátratett kézzel és lehajtott fejjel kellett sétálni. Ha valaki csak egy kicsit is felnézett, a toronyban lévő ávos már ordított ahogy a torlán kifért, hogy kinyomom a szemét, ha még egyszer felnéz!!!

A szobákban totál tisztaságot követeltek meg. Volt egy ávos őrzető a körletirodára beosztva, mikor ő volt szolgálatban, azzal kezdte a napot, hogy bejött ellenőrizni, hogy milyen rend van. A szobaparancsok jelentette, hogy minden rendben van. Az ávos odament az ablakhoz és kinyitotta, és egy gyufaszállal belenyúlt abba a kis mélyedésbe, ahova csatlakozik az ablaknak a zárja. Mikor kipiszkálta azt a kis port amit benne talált, ordítani kezdett, hogy micsoda kosz van ebben a szobában, meg esz a „Tetyű” minket. Kiadta a parancsot, hogy 5 perc múlva rendet akar látni. aznap már nem jött ellenőrizni, de ezután már csak úgy hívtuk, hogy jön a Tetyű. Ezt a nevet nem mosta le semmi sem róla.

Mint már írtam, hogy Buda-Délen az internálótáborban is csak magunk készített kártyákkal játszottunk. Most az Ávó bejövele óta is csak olyan römikártya utánzatot csináltunk kartondobozokból kivágva és ezzel játszottunk egész nap, vagy olvastunk, de csak cenzúrázott könyveket, és a sakk volt engedélyezve.

Mikor megint ez az ávos őrzető, vagyis a Tetyű volt szolgálatban, természetesen a römizés volt a főjáték, mikor bejött, kérdezte, hogy ez milyen játék: Az egyik társunk mondta, hogy römizünk. Elkezdett kiabálni, mert halkan sohasem beszélt (civilben biztosan kanász volt), hogy ez a kártya tiltva van, és elkobozta.

Persze mi csináltunk másikat, és ment a játék tovább. Mikor megint ő volt szolgálatban, bejött és kérdezte, hogy ez mi. az egyik leleményes társunk rávágta, hogy ez Sübüрге. Nézett egy darabig mint aki nem normális, és kiment a szobából. Ezentúl nem römiztünk, hanem sübürgéztünk. Most már Sübüрге Tetyű-nek hívtuk az őrzetetőt.

Ehhez a Sübüрге Tetyűhöz fűződik a következő történet is. A szobánkba is be volt építve egy spicli vagyis vamzer, aki mindenről értesítette az ávosokat hogy mi történik a szobában. Volt egy Simon nevezetű szobatársunk, aki megígérte neki, hogy agyonveri egyszer. Ez tudomására jutott a Tetyűnek, de várta a fejleményeket, hogy mi fog történni. Pár nap eltelt, mikor Simon idegösszeroppanást kapott a mosdóban, és a kezével beverte a mosdó ablakait. A nagy csörömpölésre berohantunk vagy tízen, és le akartuk fogni, de nem lehetett, mert csapkodott össze-vissza a véres kezével. Valaki szólt a Tetyűnek, mert megint ő volt szolgálatban, bejött, hogy mi történt. Csak azt látta, hogy nagy tumultus van a mosdóban, azt hitte a hülye Tetyű, hogy a Simon veri a vamzert, kiabált, hogy engedjék el, Ceglédi Miska mondta, hogy nem lehet. A Tetyű kijött a mosdóból, és egy könnyfakasztó gránátot dobott be a mosdóba. Nagy füttyülés után nagy robbanás történt, és a szoba megtelt könnyfakasztó füsttel. Az ablakokat nem engedte kinyitni, mert ez is egyik módszere a kínzásnak, így a füst sokáig marta a szemünket, nem volt semmi védekezés ellene.

A füttyülés hangjára mindenki kirohant a mosdóból, nehogy a repesz darabok valakit megsértsenek, így is a Ceglédi Misi fapapucsába befűrődött egy vékony lemezdarabka. Szerencsésen megúsztuk, a nagy ijedség és a füst eloszlása után helyre állt a rend. Simont elvitték az orvosiba, bekötözés után visszajött közénk. A nagy robbanásra berohantak az ávosok, mert azt hitték, hogy zendülés történt. Mikor tisztázódott minden, hogy semmi fegyelemsértés nem történt, egy darabig nem piszkált minket a „Tetyű”. Most aztán tényleg pofára esett.

1950 májusáig minden héten volt mise és istentisztelet, de ahogy az Ávó átvette a tábort, ezeket is megszüntették. A vallásosabb, de főleg az idős emberek kérték az ávos táborparancsnokot, hogy engedélyezzék továbbra is a miséket. A válasz az volt, hiába imádkoznak az Istenhez, amíg az Ávó el nem engedi magukat, innen az Isten se szaba-

dítja ki az ittlévőket. Hát ebben igaza volt, mert csak 1953-ban szűnt meg az internálótábor és addig senki sem szabadult, kivéve akinek sikerült megszökni vagy meghalni.

Becsaptak mindenkit!!!

1950 második felében többször emlegették, hogy lesznek szabadulások és akik maradnak, azokat meg munkára fogják elvinni. Körülbelül havonta egyszer bejöttek a szobákba és felolvastak 8-10 nevet, hogy ezek fognak szabadulni. Borzasztó nagy volt az öröm. Végre megkezdődnek a szabadulások. Az öröm csak addig tartott, amíg meg nem tudtuk, hogy becsapták a társaságot. A beszélőn említettük a hozzátartozóknak, hogy ez és ez már szabadult a napokban. Mondták, hogy ez nem igaz, mert az ő hozzátartozója is itt van beszélőn, de nem engedik be, nem is magyarázzák meg, hogy miért.

A korai örömnak hamar vége lett és felváltotta a bizonytalanság, hogy hova vihették azokat, akiknek a nevét felolvasták. Hamar elterjedt a rémhír, hogy szép lassan eltesznek láb alól mindenkit, vagy Szibériába viszik ki a „jónépet”. Mikor megint jöttek, hogy a következők szabadulnak, már nem örültünk, mert tudtuk, hogy nem igaz. Reklamálni senki sem mert, akkor még a beszélőt is betiltották volna.

Recski megsemmisítő kényszermunkatábor

1950 október 25.-én felolvasták az én nevemet is. Innen kezdődött az igazi félelem, a bizonytalanság, ami három évig tartott a recski megsemmisítő kényszermunkatáborban. A beszélő helyiségbe vittek mindenkit, körülbelül 180-200-an lehettünk. Sorba állítottak minket úgy, hogy az előre elkészített szalmazsákhhoz kellett állni, amiben már benne volt egy khaki színű leselejtezett ávos köpeny, zubbony, nadrág és egy pár csizma, vagy bakancs, ami teljesen össze volt száradva.

A köpeny és a zubbony hátán, a nadrágnak meg mind a két szárán, elől-hátul, 8-10 cm. széles vörös csík volt festve. Így voltunk megjelölve, nehogy összetéveessenek minket az ávósokkal.

Mindenki a saját civil ruhájában volt még. Kihirdették, hogy mindenki vegye le a felső ruházatot, csak ing és alsónadrág maradhat rajtunk, a levetett holmikat meg csomagoljuk be, vagy akinek van bőrröndje, abba tegye, és mindenki írja rá a nevét és a címét, hogy hova küldjék el postán (ezt a mesét is bevettük). A nálunk lévő fehérneműket és a tisztálkodó szereket vihetjük magunkkal, de a megmaradt élelmet nem vihetjük. A maradék élelmet mindenki magába gyömöszölte, vagy megosztotta a másikkal.

A összecsomagolt és névvel ellátott holmikat kivittük az udvarra, ahol már 2-3 méter magasán össze voltak dobálva az előző csomagok. Ezek között nagyon sok irhabunda, és jobbnál jobb öltönyök voltak. Ezeket a csomagokat, sem a hozzátartozók, sem mi, soha az életben nem láttuk viszont.

Mindenkinek be kellett öltözni az új egyenruhába, és a kiszáradt csizmába vagy bakancsba, ami sebesre dörzsölte a lábunkat, ahogy elindultunk benne.

Indulás az ismeretlenbe

Délelőtt 10 órától este 10 óráig voltunk a a beszélő helyiségben, mikor mindenkit név szerint kikísértek a tábor mögötti kis utcába, ahol géppisztolyos ávósok álltak két oldalt sorfalat, s még mellettük egy-egy szuronyos puskával rendelkező ávós katona. A dupla sorfal közé minket sorakoztattak fel ötösével. Mikor mindent rendben találtak, ami eltartott egy darabig, mert kb. 20-szor megszámoltak minket, vagy nem tudtak számolni, vagy nem bíztak meg egymásban, mert ha valamit nem jól csináltak, akkor ők is hamar közénk kerültek, mire már volt példa.

Már indulás előtt le volt zárva az egész környék, senkit sem lehetett látni, de a sötét ablakok mögött biztosan sokan nézték végig a menetet, ami a bizonytalanság felé elindult.

Kistarcsai HÉV megállóhoz kísérték minket, ahol egy rövid szerelvény már bent állt. Körülbelül 3-4 tehervagon volt, amit egy motoros HÉV kocsi vontatott. A megállóban is szuronyos puskás ávósok voltak, akik már előre fel voltak sorakozva. Nagyon tartottak attól, hogy valaki megszökik, de ilyen szigorú kíséret mellett lehetetlen még csak rágondolni is.

Megérkeztünk az állomásra, létszám egyeztetés után azonnal megkezdtek a bevagonírozásunkat. Egy-egy vagonba, körülbelül 60-70 internáltat tuszkoltak be, ahol semmi ülőalkalmatosság nem volt, csak a csupasz padló. Természetesen világítás nem volt, teljesen sötét lett, mikor ránk zárták az ajtókat. Úgy helyezkedtünk el ahogy tudtunk, egymás hegyén-hátán. A ávós őrk kívül helyezkedtek el a fékezőbárdban.

Éreztük, mikor a vagonok elé akasztották a motoros kocsit, amiből arra következtettünk, hogy még a vezető se lásson minket. Már itt elkezdődött a hermetikus elkülönítés a külvilágtól.

A szerelvény elindulásakor kezdődött a találgatás, hogy hova is visznek minket, és még mi vár ránk, ha egyáltalán megérjük a holnapot. Annyit megállapítottunk, hogy Gödöllő felé megyünk. Kezdődött a találgatás, ha kelet felé visznek, biztosan Oroszország, Szibéria következik, ahol még a csontmaradványait sem találják meg, az odahurcolt magyar internáltaknak.

Gödöllői HÉV végállomáson úgy helyezték el a vagonokat, hogy egy gőzmozdonnyal cserélték le a motoros kocsit. A vonat tovább ment kelet felé, ami az izgalmunkat tovább fokozta.

Voltak közöttünk vasutasok is, akik tudták követni, hogy a szerelvény merre halad velünk. A vagon deszkái között voltak kis rések, ahol ki lehetett látni egy keveset. Így felismerték, hogy már Hatvan város pályaudvarán vagyunk, de nem álltunk meg, úgy látszott, hogy szabad utat kaptunk az egész vonalon, hogy minél előbb a rendeltetési helyünkre kerüljünk.

Már világosodni kezdett, mikor megérkeztünk egy állomásra, ahol a külső vágánynál állították meg a szerelvényt. Az internált vasutasok mindjárt tudták, hogy RECSK-en vagyunk, de senki sem gondolta,

hogy itt mi is van, ahova minket visznek. A vagonból kiszállás után megint elkezdődött a népszámlálás, ami egy jó darabig eltartott.

Egyeztetés után elindult a menet, géppisztolyos szuronyos puskás ávósok között, elhagyva a község területét. Voltak közöttünk öregek és betegek is, nekik csak annyi segítséget adtak, hogy a csomagjukat egy lovas szekérre tették, de nekik is velünk együtt kellett megtenni gyalog, körülbelül 4-5 km. távolságra levő új lakóhelyünkig az utat, ami fent a hely tetején helyezkedett el, s Csákánykő pusztának hívtak.

Borzasztó kínszenvedések mellett kellett megtenni az utat, mert állandóan belénk rúgtak, hogy le ne maradjon valaki. Lovas ávósokat is lehetett látni, de főleg civil ruhásokat, akik között volt Borzas nyomozó is, akit később közelebbről is megismertünk a kegyetlen és a szadista oldaláról.

Nagyon nehéz volt a gyaloglás, mert csak föld út volt, és az októberi időjárás már eléggé feláztatta, így sáros, csúszós agyagos úton elérkeztünk a táborba. Fent a magaslaton voltak az ávós épületek, és mellette a futballpályájuk. A futballpályán tereltek össze minket, és itt tartott beszédet a Tóth nevezetű főhadnagy. Hogy mi volt a valódi neve, nem tudtuk, akkor nem is érdekelt minket, de mos már tudom és tudjuk, hogy Tótvölgyi az eredeti neve. A beszéd után mindenkit levetkőztettek meztelenre, és csak egy ing egy gatyá lehetett rajtunk, amire felvettük a széles vörös csíkkal jelölt kimustrált ávós ruhát. Még Kistarcsán mondták, hogy mindenki viheti magával az összes fehérneműjét, itt már elvették a feleslegeseket, ezért vetkőztettek le minket, hogy lássák, csak egy van mindenből. A többit összeszedték és elvitték a raktárba. Itt megkaptuk a csajkát és a kanalat, semmi mást, irány a barakk.

Én a negyedik számú barakkba kerültem. Mikor beléptem Tesch Norbival az ajtón, olyan látványban volt részünk, sírva mondtuk, hogy innen tényleg sohasem kerülünk ki élve, de még lehet, hogy halva sem, mert ez a megsemmisítő tábort. Egy-egy barakkban, körülbelül 160-170 embert zsúfoltak össze. Emeletes priccsek voltak, nyers fából, amit az előtte lévő napokban vágtak ki, mert az oszlopokon lévő héj nyers volt, és némely helyen maradt még madárürülék is. A tartó oszlopok, fiatal fának a törzse lehetett, amit csak éppen legallyaztak. Ezek

voltak leverve a földbe, és erre rakták rá a vastagabb gallyakat, amire még sűrűbben raktak vékony ágakat, hogy a szalmazsákot megtartsa.

A foci pályán volt nagy boglyákban összerakva, az ávosok szalmazsákjából kidobott régi szalma, amit már az eső is jól átáztatott, vagyis már rothadásnak indult. Ezekből volt csak szabad megtönni a mi szalmazsákjainkat. Ezek hamar összenyomódtak alattunk, és így olyan vékony lett, hogy érezni lehetett, hogy vékony vagy vastag gallyon fekszünk. Ez is felért egy kínzással, mert alvásról nem nagyon lehetett beszélni, mivel állandóan forgolódtunk, ha lehetett, mert egy embernek csak 70 cm. széles hely volt kijelölve.

Minden hely számozva volt, ezeket meg kellett jegyezni, mert mindig csak a számot mondták, ha valakit kerestek. Ha hoztak újabb internáltakat, akkor még jobban össze kellett zsúfolni az embereket, és így már nem volt semmi hely közöttünk, nem volt meg a 70 cm-es hely.

Télen egymást melegítettük, mint a szopós malacok, mert összebújtunk, alulról meg a rothadó szalma melegített. a pokróc amit adtak mindenkinek 2 db-ot, nem sokat ért, mert rongyosak és vékonyak voltak.

Nyáron meg sokat szenvedtünk a nagy meleg miatt, mert a barakkokon öt-hat kis ablak volt, azon meg kevés friss levegő jött be a 160-170 embernek. Az ajtók meg be voltak zárva létszámegegyeztetés után a reggeli ébresztőig. Az ajtók 2 db. széles, vastag vas pánttal, és nagy lakattal voltak felszerelve.

Nyáron nyitott ablaknál is csak éppen hogy cserélődött a levegő, mert a 160-170 ember borzasztó bűdösséget csinált, amiről nem tehetett, mert a babot, borsót, lencsét kénezték a zsizsik ellen, ami már úgylis benne volt, és a kén bűzét sehogy sem lehetett megszüntetni, mert főleg éjjel távozott belőlünk. Télen még borzasztóbb volt a levegő, mert csukva voltak az ablakok, fűtés meg nem volt.

Minden barakkban engedélyezték, hogy 1 db. kályhát építhessünk téglából, hogy azért nehogy megfagyjunk, mert a munkaerőre még szükség volt, de fűtéshez való fát csak egészen vékony gallyat engedélyeztek bevonuláskor, de ha valakinél vastagabb fát meglátott az ávos, elvette és jól megverte vele, így senki sem merte megreszkírozni. A

vékony gally, ami még vizes is volt, nem sok meleget adott, alig tudta felmelegíteni a téglakályhát.

Bevonuláskor mindenki sietett, hogy a kályha mellé tudjunk állni, hogy a megfagyott kezünket-lábunkat valamennyire felmelegítsük. A barakk építéseknél a földet elegyengették, elsimították, és erre építették fel a barakkokat. Tehát a padló maga a föld volt, esős időben ugyanolyan sártenger volt bent is, mint kint.

Nehéz, agyagos föld volt, sokszor beleragadtunk úgy, hogy a csizma vagy a bakancs talpa szabályosan levált, és tovább már csak mezítláb vagy kapcba csomagolt lábbal mentünk, mert megállás nem volt, ha a nyomunkban ávós volt. Ők sohasem maradtak le tőlünk, mert éreztük, hogy a nyomunkban vannak állandóan, és hátba vágta az inter-náltat a náluk lévő karóval, mert mindig volt valami a kezükben fenyítés céljából, vagy bokán rúgták úgy, hogy napokig sántítottunk.

A bokarúgásokat a VIPLA és a VÁGOTTNYAKÚ értették nagyon. Aki a létszámolvasáskor a sor szélén állt, sokat szenvedtek, mert észrevétlenül, hátulról megközelítették, és jó nagyot rúgtak a bokájukba, és gúnyos vigyorral élvezték, hogy milyen fájdalmas arcot vágnak fájdalmukban. Ha valaki fájdalmában fel mert kiáltani, vissza mentek és ököllel leütötték.

Volt cipésműhely is, ahol nagyon kezdetleges módon javították a lábbeliket, volt olyan esős időszak, mikor állandóan, éjjel-nappal esett az eső, és naponta igényeltünk csizmát vagy bakancsot, mert napközben levált a talpa.

A barakkban mindenki feje fölött volt a polc, ahova a csajkát kellett tenni kimosva, mert még azzal is szórakozott némelyik felügyelő úr (mert így kellett szólítani az ávósokat), hogy este létszámolvasás után csajka-vizitet tartott, és ha nem volt tiszta ő szerinte, mert hibát mindig találtak, különböző büntetést alkalmaztak, de legtöbbször szabályosan ököllel leütötték, úgy, hogy az illető alig tudott felállni. Ehhez értettek a legjobban.

Volt aki fel sem állt, mert azt mondta, mikor elmentek, hogyha feláll, még egyszer leütik. Neki volt igaza, de nem mindegyik felügyelőnél lehetett megcsinálni.

—A csajkákat nem nagyon kellett mosogatni, mert minden étkezés után úgy ki lett kaparva a kanállal, hogy inkább fényes volt a sok kaparástól, mint koszos. Mikor mindenki elkezdte az evést, csend lett, nem számított, hogy borzasztó pocsk és rossz ízű, a nagy éhség miatt mindenki gyorsan evett, és ahogy fogyott az étel a csajkában, mindig hangosabb volt a barakk, mert a 160-170 még mindig éhes internált, csak kaparta és kaparta az üres csajkát.

A barakkok sátortetőzettel voltak kialakítva, a padlástér, a lakótértől, szedett-vetett szédeszkákkal volt elválasztva, így télen-nyáron szellőzött, csak a bűdösség maradt meg, mert azt állandóan pótoltuk. A felső priccsen lévő, a szél által befújt portól és piszoktól, télen meg a hótól szenvedtek, az alsó priccsen lévő meg a felettük lévő szalmazsákból lehulló rothadó szalmatörekeltől szenvedtek, reggelre úgy néztünk ki, mintha szalmakazalban aludtunk volna.

Minden barakk középrészén kívül, kialakítottak egy egyszerű egyszemélyes WC-t, amit csak létszám olvasás után volt szabad használni. Ha valaki pont a WC mellé került, az nem tudott aludni, mert állandóan ült rajta valaki, ha egyáltalán rá lehetett ülni, mert az ülőkén több volt, mint benne. a bűzről nem is beszélve, ami a WC körül terjengett.

A vizelés úgy volt megoldva, hogy minden barakkban volt 2 db. 100-100 literes vashordó. Csak reggel lehetett kiüríteni, amikor már teljesen tele volt, legtöbbször már ki is folyt belőle, a sötétben nem nagyon lehetett észrevenni. Úgy éltünk mint az állatok, csak az a különbség, hogy ők több ennivalót kaptak, mint mi.

A tetemgödörök még nem voltak megásva, később vízgyűjtő lett belőlük, a hármass barakk előtt, kint a placcon volt a tizenkét lukú guggoló latrina, könyöklővel ellátva, nehogy hanyatt essünk, ez román típusú WC volt, amit ébresztő után mindenki megrohant, hogy időben még oda érjen. Mind a nyolc barakkból ide rohantak, és két oldalt hosszú sorban álltak, míg sorra kerültek. Ez volt a valóság, így igaz.

Latrináról még annyit, hogy az erdőben nem volt semmi ilyen létesítmény, ezért mindenki ott ült le, ahol érte, mikor mentünk a munkára. Fent a bányában volt egy összetákolat latrina, amit mindig odébb lehetett vinni, ha megtelt.

Kértük a vezetőséget, mikor lejöttek közénk vizitelni, hogy WC papírt engedélyezzenek. A válaszuk az volt, amíg az erdőben moha és falevél van, addig szó sem lehet róla.

Tavasszal, ahogy kezdődött a jó idő, vasárnap kivonulás volt mindenkinek, lapáttal, kapával, csákánnyal felszerelve, kinek milyen szer szám jutott, felálltunk csatárláncba, körbe fogtuk az erdőt, és ahol találtunk olyasmit, el kellett ásni, ez a mi érdekünk volt.

Minden barakkban 5 fős családokra voltunk felosztva. Ez arra volt jó, hogy a kijelölt családfő vette fel minden reggel a nekünk járó kenyérmennyiséget. Egy családnak (5 fő), egy darab 2 kg-os kenyér volt a fejadag, de sohasem volt 1.5 kg-nál több. Ezt onnan tudom, mert mikor a konyha raktárába kerültem az utolsó 1/2 évben, ott minden nap mértem a kenyereket, és 1.50 kg-nál több nem volt, inkább kevesebb.

Siroki kenyérgyárból hozták a kenyereket, a tábor 2 kg. súlyban vette át. Így a kenyérgyár jól járt (mi nem!!!), mert csak 1.5 kg-os súlyú kenyereket szállított.

A szobaparancsoktól a családfők vették át a kenyeret. Minden családban a kenyér elosztást szertartásszerűen csináltuk. Ötfelé lett elvágva, egy erre a célra használt tiszta kapcán, hogy egy csepp kis morzsa se menjen kárba. Minden nap más kapta meg a morzsa adagot.

A kenyér pontos szétmérésére volt készítve egy egyszerű mérleg, ami egy kb. 40 cm. hosszú ág volt, két végén kb. 30 cm-es spárga lógott, aminek a végére volt erősítve egy-egy 100-as szög, amire felerősítettük, vagyis beleszúrtuk a kenyérbe, ami már 5 felé volt vágva, középen pedig a harmadik spárga, felfüggesztés végett. A mérések halál pontosan történtek, nehogy véletlenül is a másik többet kapjon. Mikor szét lett mérve, a családfő kezébe vette az egyik adagot, valaki hátat fordított, és mondott egy nevet, hogy kié legyen a kézben tartott kenyér. Ezt minden nap végigcsinálta minden család.

Recskre érkezésünk napján mindenkitől elvették a felesleges ingeket és az alsónadrágokat. Ezt azért csinálták, hogy biztosítsák a meglévő készletből, hogy minden héten tiszta alsóneműket kapjunk. Szombati napokon a családfők átvették a létszámnak megfelelő mennyiséget a tisztább (nem patyolat-tiszta) ingeket és gatyákat, és ugyanannyi

szennyest kellett leadni. Így kénytelen volt mindenki a szennyestől megszabadulni, természetesen a kapca-csere is megtörtént.

A táborban működött egy mosoda is. Akármilyen hihetetlennek tűnik, de az egész táborban nem volt tetű!!! de bolha az rengeteg. A világos ruha holmik úgy néztek ki, mintha mákkal lett volna beszórva, még a mosással sem lehetett eltüntetni a bolhapiszkoz.

Minden vasárnap, ha jó idő volt, minden holmit, szalmazsákot, ki kellett hordani a barakkból, csak a csupasz priccsek maradtak bent, és vödör számra kellett hordani a vizet a barakkba. Mikor már állt a víz, a felügyelő úr azt mondta, hogy elég, mert a bolhák már úgymeg fulladtak. De a bolháknak több eszük volt mint az ávósoknak, mert azok felugráltak a priccsre, tehát a bolha-fürdetés csak ürügy volt arra, hogy ilyen módon is kegyetlenkedjenek velünk, mert utána nagy sártenger volt a barakkban, mivel csak agyagos föld volt mindenhol. Utána szobarendet parancsoltak, újból vissza kellett hordani mindent, és közben dagasztottuk a sarat, mert nehezen szívta be a föld a vizet.

Tehát vasárnap sem volt nyugtunk szadista hajlamuktól.

A lábbelinek csúfolt bakancsot és csizmát, kinek mi jutott, csak vízzel tudtuk megtisztítani, mert azt is megkövetelték, hogy az is ragyogjon. Vízzel valló ellátásunk nagyon gyenge volt. Sokszor el kellett zárni a csapokat, mert ha nekik kellett a víz, fent az ávós körletben, akkor mindig ordították, hogy „Zárd el a csapot!” Ez nekünk internáltaknak szólt, ezért még a szakácsoknak is fel kellett menni vízért nagy edényekkel elég sűrűn, mert nálunk csak csöpögött néha.

Minden barakkban volt két nagy betongyűrű, ezeket kellett telehordani annak, aki aznap gyengélkedőn volt. Nem számított, hogy mi a baja, akkor is neki kellett kitakarítani a barakkot, és meghordani a víztároló betongyűrűket. Az egyik ivóvíznek volt, a másik meg mosakodáshoz volt kinevezve. Ivóvíznél volt 5-6 db. alumínium bögre, ebből ivott az egész barakk, amíg a készlet el ne fogyott. Ha még maradt a mosdó vizes gyűrűben víz, akkor abból ittunk, nem számított, hogy már nem tiszta, mert belemerték az alumínium lavórt, akkor is ittunk belőle, mert a szomjúság nagy úr, és ilyenkor nem lehet válogatni. Nem kell kétszer mondani, de rövid időn belül borzasztóan néztek ki a lavórok meg a bögrék, más nem volt, ezeket kellett használni.

Az ételmezés nagyon gyatra volt. Hivatalosan, csak 1200 kalória volt engedélyezve, amit egy ávós tiszt erősít meg egy dokumentum-filmben.

Reggelire kb. 2 dl. kávénak nevezett lötytöt kaptunk, ami inkább csak fekete víz volt, mint kávé. A napi fejadag kenyeret is a reggeli mellé osztották ki, amit mindjárt meg is ettünk, hogy valami legyen a gyomrunkban, és az éhségünket egy kicsit csillapítjuk, ami egyáltalán nem sikerült.

Volt amikor úgy oldottuk meg, hogy a szomszédossal megegyeztünk, hogy egyik nap ő veszi fel az én adag kenyeremet, másnap meg én, és úgy osszuk be egész napra, ahogy akarjuk. Ez sohasem sikerült, mert ahogy megkaptuk, azonnal meg is ettük, hogy legalább kétnaponként egyszer valamennyire érezzük, hogy ettünk is, ha nem is tartott sokáig. Egy darabig tudtuk csak csinálni, mert az egy szenvedés volt, hogy két napig csak azt látjuk, hogy a másik eszi az én adag kenyeremet. Tehát az éhezésen nem lehetett segíteni.

Délben volt kétféle étel. Levesnek csúfolt meleg lötyt volt, ami kevés rántással, sóval és valamilyen fűszerrel volt ízesítve, hogy levesnek lehessen nevezni. Minket főleg az érdekelt, hogy minél többet kapjunk, hogy az éhségünket valamennyire csillapítsuk.

Második fogásnak főzelék, vagy tésztaféle volt. A főzeléket mindig valamilyen szárított alapanyagú ételből készítették. Reggel mikor kivonultunk a munkahelyünkre, és a konyha előtt lévő három cementgyűrűben láttuk, hogy mi van beáztatva. Ha sűrű fekete lé folyt ki belőle, akkor már tudtuk, hogy délben krumplifőzelék lesz, amit neylonfőzeléknek hívtunk, mert olyan volt mint a suszternak a csirize, amivel ragasztott. Még a szaga is borzasztó volt. Ennek is szaga, és nem illata volt, mint a legtöbb ételnek nevezett valaminek.

A káposzta féle ételek is szárított káposztából készültek, ami még bűdösebb volt a neylonfőzeléknél is. Ha délben volt valamilyen tészta, akkor vacsorára adták a főzeléknek nevezett csirizt.

Akármilyen rossz és borzasztó ízű is volt, mindenki mindent megevett, mert a fejadagok nagyon kicsik voltak. Reggeli kivonulásnál, ha láttunk egy szakácsot, csak annyit kérdeztünk, hogy ma hány decis kanállal mérik az ebédet. A levest kettő és három decis kanállal

mérték, a főzelék-féléket három és négy decis kanállal osztották ki. Legtöbbször a kettő és háromdecis kanalak voltak forgalomban.

Délben az ebédre bevonultunk a barakkokba. A soros szobacikák (mert így hívtuk őket) rohantak a konyhára, és 60-70 literes kondérokban hordták szét az ételt. az ételosztást mindig egy szakács végezte. Szobaparancsnoknak kellett ellenőrizni, hogy a barakk létszámával megegyezzen a kiosztott adag.

Osztás közben sok lecsöpögött a földre kanálról, ezért egy edény lett alá téve, hogy felfogja azt a mennyiséget, ami kárba menne, ezért elneveztük kármentőnek, ami mindig a soros kondérhordozóké volt. Levesosztáskor a sűrűje (ha volt) a kondér alján maradt, ezért mindenki a végére akart maradni, hogy neki jusson a sűrűjéből. Ezt úgy oldották meg, hogy hoztak egy hosszú nyelű kanalat, és avval keverték állandóan, hogy egyformán kapjon mindenki. Ezután meg mindenki előre ment, hogy hamarabb jusson az ételhez, hogy csillapítson az éhségén.

Ha olyan étel volt, hogy a kondérban az oldalán maradt, azt is kikaparhatták a kondér-vivők. Ez felért sokszor egy adaggal, ami nagy kincs volt.

Az ebédre való bevonulást megvonták a kőbányában dolgozóktól, mert azzal sok időt pazaroltunk el. Ezért a be- és kivonulási időt is fáradtságos munkával kellett eltölteni, hogy a napi kiszabott norma legyen, amit verések és rúgások kíséretével végre kellett hajtani.

Ezért úgy változtattak az egészen, hogy az ebédet, kriplisek, vagyis a gyengélkedők cipelték fel a meredek kitaposott utakon. A kondér fogantyújába dugtak 2-3 méteres rudat, és négy ember cipelte fel a bányába, ha sikerült épségben felérni a szigorúan kimért, szűkre szabott adagokkal. Nyáron is, de főleg télen a csúszós úton sokszor valamelyik elesett, és tetemes mennyiség kiömlött, ezért csak a fele adaggal kellett tovább dolgoznunk.

Természetesen mire felértek, már eléggé kihűlt állapotban kaptuk meg. Kenyeret már reggel megkaptuk, amit mindjárt meg is ettünk, így csak a kihűlt levesnek csúfolt lötytyöt, és a rettenetes ízű sűrítményt gyorsan megettük. Az ebédidő 1/2 óra volt. Egy szakács osztotta az adagokat, így mire a több száz bányász megkapta, vége volt az ebéd-

időnek, semmi alkalom nem volt a pihenésre. Száraz időben még le lehetett ülni, de esőben és hóban csak állva ehettünk.

Valamelyik túl okos kitalálta, hogy másképpen is lehet csinálni, csak egy kondért kelljen felcipelni a gyengélkedőknek. Reggelire kiosztották a vacsorát még a barakkban a kivonulás előtt, a napi kenyérfejadaggal, ami kb. 25-30 dkg volt. Még a kivonulás előtt mindegyik elfogyott. Mint ahogy már írtam, a bányából nem jöttünk le a táborba ebédelni, hanem most csak egy kondért hoztak fel amiben a reggelire szánt híg ízetlen feketekávénak csúfolt, cikóriából készült langyos lötyty volt, vagy színezett víz volt, amit teának neveztek el. Ezzel a kétféle valamivel kellett egész nap nehéz fizikai munkát csinálni. Nem is csoda, hogy 40-42 kg-ra fogytunk le. Bevonulás után vacsorára osztották ki az ebédre szánt kétféle akármit.

Vasárnap volt normális időben a reggeli, ebéd, de vacsora vasárnap és ünnepnapokon (mert ilyen is volt) nem volt, helyette általában 3-4 dkg. lekvár volt csak. Ez a hitlerszalonnának nevezett 10 kg-os faládában szállított gyümölcslekvár volt. Vasárnap és ünnepnapokon a szakácsok pihentek, de már hajnali három órakor keltek, hogy a reggelire valóval elkészüljenek.

Országos Ürgetorta.

Ha valaki megtudta csinálni a következő dolgot, amihez nagy akarat kellett, akkor vasárnap délután egy kicsit nassolhatott. Minden kenyérosztás után csak a kenyér belsejét ettük meg, a héját pedig apró kockákra vagdaltuk, és így valamennyi összegyűlt vasárnapra. Délután lekvárosztás után a megmarat kenyérhéjat beáztattuk az előre elkészített vízzel hígított lekvárral, mikor jó sűrű lett, a tűzön egy kicsit megsütöttük, és ha meg tudtuk állni, akkor szép lassan eszegettük. Ezt neveztük ürgetortának. Persze a csajkát csak nagy nehezen lehetett kisúrolni, hogy a csajka-vizitre tiszta legyen, ha nem akarunk fogdára kerülni ilyen csekélység miatt.

Büntetés egyik fajtája!

Többször megismételték, hogy a konyháról kihoztak egy kondért, tele pörkölttel, és a két barakksor közé rendelték mindenkit, az egész tábort. Egy magas rangú Ávós tiszt, volt belőlük bőven, hegyi beszédet tartott, hogy kint a népi demokráciában a dolgozó nép jól él, nem éheznek, de mi, a demokrácia ellenségei, nem érdemlik meg a szabadságot és a jó ételeket. Fájó szívvel néztük végig, ahogy a latrinába öntötték ki az egész pörköltet.

Kényszermunka-Haláltábor megalakulása!

1950 nyarán a jobboldali szociáldemokratákkal kezdték a tábor beindítását. Őket egy birkahodályban helyezték el, állati körülmények mellett. A birka trágyát a csupasz kezükkel kellett kihordani. Kezdsnek ez is jó volt, de csak ezután jött az igazi kegyetlenség, ami 1953 október végéig tartott, amiben mindenki részt vett.

Recsk községtől, négy kilométer föld úton lehetett elérni a tábort. A főbejárat egy székelyapuhoz hasonlított. Az egész hegység, három és fél kilométer hosszan, dupla szögesdróttal volt körülkerítve, 50 méterenként őrtoronnyal, géppisztolyos őrkkel. Ezt nevezték külső őrségnek, mikor vége volt a munkának és bevonult mindenki a létszám egyeztetés után, ami nem ment könnyen, mert ahány kísérő őr volt, az mind másképpen számolta meg a bevonuló internáltakat. Ez a részünkre megint egy szenvedés volt, fáradtan, éhesen esőtől átázva, télen pedig félig megfagyva vigyázállásban állni, mert ha valaki mozgott, az már megzavarta az ávósok elméjét, és kezdhette előlről a számolást. Mikor már egyezett az 5-6 őrnél a bevonulók létszáma, csak akkor engedtek be a tábor területére. Mikor ez nagy nehezen sikerült nekik, akkor a belső őrség is felállt az őrhelyükre. Tudniillik a tábor is körül volt kerítve dupla szögesdróttal és 50 méterenként őrtornyokkal, géppisztolyos őrkkel ellátva. Mikor ez megtörtént, csak akkor szűnt meg a külső őrség. a dupla szögesdrótok között kb. 3 méteres gyomtalanított, elgereblyezett sáv volt, hogy ha valaki szökni akar, ak-

kor az meglátszik. (1951 májusában nyolcan szöktek meg, ők a kiskapun mentek ki, erről majd később írok.)

A táborban volt 8 barakk, amiben 160-170 személyt helyeztek el. Volt 2 raktár épület, egy kórház, egy fürdő mosodával együtt. Volt még egy kisebb barakk is, ez volt a bulibarakk. Itt voltak elhelyezve az orvosok, brigádvezetők, főszakács, mérnökök, és még aki közel volt a tűzhöz.

Volt még egy fűrésztelep is, a konyhától nem messze, itt gyártottak olyan dolgokat, amire a táborban szükség volt. Itt dolgozott Kaás Ervin is (Maki).

A konyhának a helye még ma is megvan, ez megmaradt az utókor-nak. Az igazi buli az volt, aki ide bekerült. Itt főleg azok voltak, akik a szabad életben párttagok voltak, vagy ávósok. Akkor az volt a mon-dás, hogy az országban három féle ember van. Aki volt internálva, aki van, és aki lesz! Hát így ők is lettek, mert egymást buktatták. Például közöttünk volt Pető László is, aki azt mesélte, hogy ő kint az életben a szemináriumon mondta, mint párttitkár, hogy az első ötéves tervben megnyitják a kőbányát. De azt nem gondolta még akkor, hogy ő is itt lesz közöttünk mint internált.

A konyhának a feje Lencsés Ferenc volt, természetesen mint inter-nált. Ő volt a legnagyobb VAMZER. Rafinált, sunyi, gonosz ember volt, tőle még a szakácsok is féltek, még a főszakács is, bár az sem volt külön-b. Aki a konyhán volt beosztva, az nem volt 70 kg. alatt (érthe-tő).

A tábor területén volt egy fölbe ásott bunker, amiben az esővíz meg-maradt állandóan, mert az alja agyagos volt. Általában munkaidő után lökték le az embereket büntetésből, mert valami nem tetszett az ávós-nak, vagy az internált körletvezetőnek.

A körletiroda az ötös barakkból (büntetőbarakk) lett leválasztva. Az igazi kegyetlen két gonosztevő szadista internálnak ez volt az irodája. Internált körletparancsnok JEGES SÁNDOR volt, helyettese PELACH KORNÉL volt. A kórházban is féltek egy orvostól, ÁCS LÁSZLÓ (mengele). Ettől a három személytől mindenki félt. ezekről majd később írok.

Később készült egy csukott több cellás fogda is, itt történt meg Kiss Dániel sorstárunkkal, 1951 októberében.

Ahogy a fogdára került, mindjárt gúzsba kötötte VIPLA. Ez a módszer abból állt, hogy a bokánál összekötötték a lábát, a két kezét meg a csuklónál kötötték meg jó szorosan. Az összekötött kezeket a térden keresztül lefeszítették az összekötött bokáig, mikor ez nagy nehezen sikerült, borzasztó fájdalmak kíséretében a térdhajlat alatt átdugtak egy karót, vagy egy kéznél lévő seprőnyelet. Utána fellökték, hogy oldalán feküdjön, már amennyire a seprűnyél engedte. Tehát nem is ült, és nem is feküdt az illető. Szegény szerencsétlen Danit úgy rúgta fel, hogy a forró kályhának esett. Mint aki jól végezte a dolgát, VIPLA elment. Elhúzódni nem tudott, mert annyi ereje sem volt, tudniillik ilyenkor az egész test elzsibbad, mert nincsen vérkeringés. Nem volt senki sem a közelben, mer a többi fogdára ítélt rabok a cellába voltak bezárva. Így a segélykiáltást meghalva, jött VIPLA de akkor már késő volt, mert a bal kézfejének a fele elégett, csak pár nap elteltével került egy budapesti kórházba, ahonnan megcsonkított kézzel került vissza a táborba.

Erdőirtással kezdtük

Megérkezésünk másnapján már kizavartak a két barakksor közé mindenkit, és több, 100-120 főből álló brigádot alakítottak. Volt körülbelül 8-10 brigádvezető, ezeket is úgy válogatták ki, hogy inkább az ávosokhoz-jegesékhez helyezkedtek, hogy a pozíciójukat meg tudják tartani. Azért volt közöttük, aki megpróbált emberi módon viselkedni az internáltakkal. Egy pár brigádvezetőre nevére még emlékszem: Juhász Géza, Rácsik László, Bagarus Pál, Erőss Ferenc, Talján László, Kemecsei József.

Volt egy brigád, kripliseknek hívták, mert idősebb és gyengélkedő internáltakból tevődött össze, ennek a brigádnak volt a vezetője Erőss Ferenc. Őt is, mint mindenkit, demokrácia ellenes magatartásáért internálták. Volt három versenylova, ezeket természetesen elkobozták. Ezért egy kicsikét bedilizett, amit nem nagyon hevert ki a szabadulásig. Végül kedélyű vicces ember volt. Egyszer az ávosok észre vették,

hogy a brigádja nem dolgozik, leültek az erdőben. Magukhoz hívták a brigádvezetőt, hogy bassza le az embereit. Erőss Ferenc megfordult a brigádja felé, és csak annyit mondott: „le vagytok baszva”. Most láttam először és utoljára, hogy az ávosok jót röhögtek, és minden szó nélkül tovább álltak.

Erdőirtással kezdődött a mindennapi munka. Hallottuk, hogy itt kőbánya lesz, de az erdőtől nem láttunk még semmit sem, ami erre utalt volna. A szerszámraktár fent volt a hegy aljában elhelyezve, mindenki kapott egy szerszámot, amivel egész nap dolgozott, és este a munka befejezésekor tisztán kellett leadni.

Én már 1944-ben megutáltam az erdőirtást (Sashalmon az erdő mellett laktam), mikor a románok és az oroszok megérkeztek. Tüzelő nem volt, ezért az erdőt kiirtottuk gyökerestől. Már akkor tudtam, hogy milyen nehéz munka valójában.

Első napokban mindenki a kis szerszámokat kereste, hogy azzal könnyebb talán dolgozni. Nekem már csak egy nagy keresztfűrész jutott, amit ketten húzogattunk, hogy a fa kidőljön, amit megjelöltek. Megállás nem volt, mert az ávosok állandóan a nyomunkban voltak. Mivel fegyver nem lehetett náluk, ezért egy vastag fabottal mászkáltak, ha nem is adtunk rá okot, akkor is a fejünket, vagy a hátunkat ütöttek, ami váratlanul ért minket.

Az erdőben néha találtunk forrásvizet feltörni, a mi nekünk nagy segítség volt, mert csak néha hoztak egy-egy vödörrel vizet, ami nagyon kevés volt. A társammal találtam egy ilyen kis forrásvizet, lehajoltunk, hogy a szomjúságunkat oltsuk, mikor hátulról akkorát rúgtak belénk, hogy az orrunkkal túrtuk a földet (mielőtt inni akarsz, nézz körül).

A fűrészelés nagyon nehéz volt, legalább is nekem, mert kétrét görnyedve egész nap rángatni a fűrész nem kellemes dolog. Ezért iparkodtam egy fejszét szerezni, hogy majd hokkolni fogok, vagyis éket vágni a fába. Ez annyiban volt tűrhető, hogy egyedül csináltam, nem volt társam. Hamar sikerült kibulizni egy kis szekercét, és elkezdtem a kidöntött fákat gallyazni. Ez már jobb volt, mert lehetett dekkolni a kidöntött fának a lombjai között egy rövidebb ideig. A kidöntött fákat megadott méretekre kellett fűrészelni, és a kijelölt helyre hordani, amit később a KÖMI feliratú teherautókkal elhordtak. volt olyan amit 5-6

méter hosszúra vágattak, bányafának használták. Ezeket 6-7 ember vitte, ami nem volt könnyű feladat. Mikor árok felett kellett átvinni, már csak 4-5 emberre nehezedett a fa súlya. hamarosan beköszöntött a tél. A rövidebb fákat két ember vitte, míg a méteresekeket egy. Kéz és láb-törés majdnem minden nap volt, mert havas-jeges lejtős úton nehéz volt a közlekedés a fával a vállunkon. Egy darabig a fahordó társam Szekér Gyula volt. Sokat szenvedett, mert heresérve volt. Csak úgy tudott segíteni magán, hogy valamivel felkötötte, hogy ne akadályozza a menésben. Csak a szabadulása után operáltatta meg magát. Nagyon szorgalmas becsületes ember volt.

Az erdőt teljesen kiirtottuk gyökerestől. A tuskó kiszedése volt a legnehezebb. Jó nagy gödrök maradtak a tuskók helyén, ezeket felhasználtuk búvóhelyeknek, mikor volt rá mód, nem volt a közelében ellenőrzés. Egy tuskó kiszedésénél 3-4 ember foglalatostkodott, mikor kitermeltük a tuskót, maradt a nagy gödör, amibe belefeküdtünk pihenni. Nem vettük észre mikor a gödör szélén megjelent a gonosz, rosszindulatú Pelach Kornél. Felírta mindnyájunk nevét, és mondta, hogy továbbítja az ávosoknak, és majd kezelésbe vesznek minket. A nevekre már nem emlékszem, de az egyik társunk azt felelte, hogy vigyázz Kornél, mert lesz még recski nagy tárgyalás. Másnap már fogdára került a szívből jövő kijelentéséért. Úgy látta jónak, hogy a mi nevünket nem jelentette, mert nem volt semmi következménye.

Erdőirtás után kőbánya

Ahogy fogyott az erdő, közeledett a kőbánya.

Első nekifutásra az internált mérnökök kijelöltek egy bizonyos magasságban egy szintet. Innen kellett a meddő anyagot letermelni a kőhegyről úgy, hogy magunk mögött egy szint alakult ki a meddő anyagból. Ahogy haladtunk befelé, annál messzebbre kellett hordani a kitermelt meddő anyagot. Ez úgy történt, hogy tróglikat készítettünk. Két rúdból, hulladék deszka darabokból és gallyakból lettek összetákolva, ami nem sokáig bírta a strapát, mert meg kellett pakolni a kitermelt földdel vagy kővel. Ha kevés volt rajta, az ávos felügylő vissza-

zavart minket és jobban meg kellett pakolni, közben a bokánkat rugdosták, hogy szaladva tegyük meg a távolságot. Később rájöttek a felügyelőrak, hogy a mennyiséget lehet növelni, ha a trógli két oldalára szegelőnk deszkát, így a dupla mennyiséget kellett cipelőnk esőben, hóban, fagyban, sokszor talp nélküli bakancsban vagy csizmában, mert az agyagos föld és az éles kövek hamar szétmárták a talpat, és úgy kellett közlekedni, míg másikat sikerült kapni. Az sem tartott sokáig.

Öt főből állt egy brigád, minden brigádnak kb. 6-7 méter széles szelvény volt kimérve. Minden nap munkakezdés előtt jöttek a normások, mert ilyen is volt (bulibarakkban laktak), és befelé is kimérték az öt főre eső 15 köbméter napi adagot. Néha sikerült csalni úgy, hogy a kitűző karókat vissza vettük 8-10 cm-t. Első időben nem volt megszabva a munkaidő, így reggel 7 órától, sokszor míg be nem sötétedett, ez is egy büntetési figura volt.

A kezünk ki volt sebesedve a nyálkás agyagos földtől, meg az éles kövektől, ezért csak nagy nehezen tudtuk fogni a jól megpakolt tróglit. Ha véletlenül találtunk drótot vagy kötél darabkát, hogy a nyakunkba akasszuk a trógli fogantyúját, addig volt jó, míg az őr észre nem vette, elkobozta és a dróttal vagy a kötéllal verte a hátunkat, volt aki összeesett, mert amúgy is fáradt és kimerült volt. A meddő anyag és a zúzott kő hordása elviselhető volt, de a nagy kövekkel meg kellett pakolni, amilyen magasra lehetett rakni, mert ha felügyelő úr észre vette, hogy alacsonyan van pakolva, jött a szigorú büntetés, ilyenből könnyen lett fogda, mert szabotálta a termelést.

Később kaptunk kubikos talicskát. Amit idáig a tróglival ketten hordtuk, most azt a mennyiséget egy személy tolt ki a hányóba. Még az is kevésnek bizonyult, a talicska két oldalát meg kellett emelni deszkával, így a duplájára emelkedett a mennyiség.

A szenvedésünket még az is tetézte, ha esős, havas idő volt. Száraz időben is hamar levált a csizma-bakancs talpa az éles kövektől, nedves, agyagos, ragadós talaj meg szabályosan leválasztotta a talpat a felsőrésről, így sokszor csak a kapcába csavart mezitlábbal közlekedtünk.

—Akármilyen nagy esőzés volt, dörgött villámlott, nekünk akkor is kellett dolgozni, teljesen el oltunk ázva, ezért az ávósok elneveztek minket „ÜRGÉK”-nek. Még ha száraz napos idő is volt, akkor is csak ürgéknek neveztek, és sokszor úgy kiabáltak utánunk, hogy ürge, jöjjön ide. Még a megszólításban sem voltunk emberszámba véve. Mikor kértük a parancsnokságot, hogy engedélyezzék a WC papírt, azt a választ kaptuk, hogy az Ürgéknek nem jár WC papír, amíg az erdőben van moha és falevél. Aki tudta begyűjtötte éjjelre a mohát, vagy a falevelet. Szerencsére hetenként cserélték az alsónadrágokat.

Takarodó után

Este kilenc órakor takarodót jeleztek a konyha előtt lévő kolomppal. Ez egy felfüggesztett vasdarab volt, amit az ügyeletes napos vert, a melléje felfüggesztett vasrúddal, reggel hatkor ébresztőnél és este a takarodónál. Reggeli, ebéd és vacsora osztásakor a szakács verte a kolopot.

A gyenge koszt mellett végzett nehéz fizikai munka után verések-rúgásokkal fűszerezve érkeztünk be a táborba. Tisztálkodás után, ha egyáltalán maradt még víz, gyorsan megettük a vacsorának nevezett valamit. A kimerültségtől hamar lerogytunk a fekvőhelynek csúfolt, görbe ágakból rudakból összetákolt priccsre, és a rajta lévő szalmazsáknak mondott zsák volt, amit csak az agyonázott szalmával volt szabad megtömní. Tehát a fáradságtól hamar elaludtunk, feltéve ha hagytak. Takarodókor a barakk ajtaját két széles vaspánttal zárták be az ávósok. Innen kezdve mindig azt hitük, hogy nyugodtan aludhatunk, Ez nagyon ritkán sikerült nekünk, mert sűrűn zavarták az összes barakkban a kimerült internáltak álmát, akik legtöbbször álmukban szabadok, és otthon voltak a szeretett családjuk körében. Arra ébredtünk, hogy az ajtón lévő vaspántot a földre dobják, ami azt jelentette, hogy jönnek az éjjel járőröző ávósok, hogy a szadista hajlamukat levezessék az agyongyötört, fáradt, mély álmukból felvert internáltakon, akik az ébredés után is kóvályogtak. Ezt ki is használták az őrk. Mikor berontottak a barakkba vagy tízen, nekünk gyorsan vigyázzba kel-

lett állni, még annyi időnk sem volt, hogy a bakancsot vagy a csizmát felhúzzuk. Akinek sikerült, az jól járt, mert a többinek úgy ahogy volt, mezítláb kellett kirohanni az udvarra, télen pedig a hóban kellett állni addig, míg be nem zavartak, körülbelül 1/2 óra múlva. Mikor berontottak a barakkba, felugráltak a priccsre kétoldalt, és a derékszíjukkal verték a fejünket, hogy rohanunk ki a barakkból. Míg a szűk ajtón nehezen ki tudtunk rohanni, addig verték a többiek, ahol érték, de főleg a fejüket.

Természetesen kint is vigyázállásban kellett állni, mert ha valaki megmozdult, vagy beszélgetett, a közelben álló őr a lecsatolt derékszíj csatos felével ütötte-verte, amíg össze nem esett az illető.

Ha valami tiltott holmit találtak, ceruza, újságpapírfoszlány, amit az ávós körletben talált az arra járó internált, ha arra volt dolga, gyorsan eldugta, hátha valami jó hírt tud meg a kinti világról, de nem sok jóval biztattuk magunkat. Ha valakinek a számát kiabálták, mert valamit találtak, a legtöbbször ők dugták oda, félholtra verték és még akkor éjjel vitték a térdig érő vízzel ellátott bunkerba, és reggel újból kimenni a bányába dolgozni. Mikor vége volt a hipiselésnek (motozás-kutatás) bezavartak mindenkit, ugyanolyan módszerrel, mint mikor kizavartak. Kiabálták, hogy öt perc múlva szobarend legyen, természetesen minden holmi, szalmazsák, ruha, csajka, kanál, amit találtak, azt mind a földre dobálták. Mire végre mindenki megtalálta a saját holmiját, amiből nagy viták lettek és rendbe raktunk mindent, már ébresztőt kolompoltak, vége volt a pihenésnek.

Ez a történet csak egy kis ízelítő volt a valóságból. Hozzá nem tettem, inkább még sok valóságot elhallgattam. Hát ilyen körülmények mellett történt az éjszakai pihenés, egy 160-170 létszámú barakkban.

Alsótábor

Az eddig kiadott recski táborról írott könyveket olvastam, de egyikben sem írtak az alsótáborról. 1951-ben hozták létre. Ha Recsk községet Sirok irányában elhagyjuk, az út bal oldalán helyezkedett el. A recski község elhagyása után, az első magas domb oldalán még ma is

látható, egy világos zöld árnyalatú csúcsára állított háromszög alakú ábra, ami abból adódik, hogy a volt tábor területén újból növekvő növények nem olyan nagyra nőttek, mint a körülötte lévő fák és növények. Ha valaki itt is volt, az felismeri a tábor helyét még ma is.

Az alsótábornak a feladata az volt, hogy az út bal oldalán lévő, nagy kiterjedésű mocsaras-lápos területet megszüntessük, és az út jobb oldalán haladó vasút mellett, a felsőtáborból érkező kőszállítmánynak legyen fogadó épülete, ezt is velünk építették meg, még ma is áll.

A fogadóépület alapjának a kiásásában én is részt vettem. ez is nagyon nehéz munka volt, legalább is nekünk, mert soványak, gyengék voltunk, bár az alsótáborban valamivel jobb volt az ételmezés, de itt sem lépték túl a napi 1200, 1300 kalória értékű mindennapi enniivalónkat.

Az alap kiásása kezdetben még tűrhető volt, de ahogy haladtunk befelé, azért írom hogy befelé, mert nem egy sík területen volt az épület kijelölve, hanem egy domb oldalában, ami egy 20 fokos emelkedőnek felelt meg. Az elején kb. 1 méteres gödör volt, de mire elértük befelé a kimért távolságot, ott már 3-4 méter mély gödröt kellett kiásni. A kitermelt anyagot, ami agyagos föld volt, bakokra felállított padlókon kellett kitolni talicskával. Sajnos ez a munka pont télen kezdődött el, ezért sokszor lecsúsztunk a padlóról talicskával együtt, és így némelyik sorstársunknak eltörött a keze vagy a lába, felső táborba vitték, ott sínbe rakták, bottal avagy mankószerű bottal közlekedett, már amennyire tudott. Hevenyészett kötözés miatt soknak rosszul forrt össze, utána kizavarták dolgozni őket is.

Már ebben az időben is normára dolgoztunk. Ha valaki nem érte el a 80 %-ot, az nem spejzolhatott. Én is, meg a többi társam is, ha nem látta a felügyelőúr, inkább lassan, óvatosan toltuk a jól megrakott talicskát. Ahova toltuk a kitermelt földet, észrevettük, hogy valamikor az ottani lakosoknak háztáji lehetett, mert találtunk fehérrépát, egy kicsit fagyos volt, de csillapította az éhségünket. Még csicsókát is találtunk. Sajnos kevés volt, hamar elfogyott.

Az alsótábor nem kőbánya volt. Itt a hegynek az anyaga sárgás-barna palászerű volt, amit a mocsár feltöltésére bányásztunk ki. Ez sem volt könnyű munka. Kb. 100 méter hosszú, és 15-20 m. magas, majd-

nem függőleges fal volt. Különböző magasságokban kelet szinteket kialakítani, mert csak így tudtuk a fejtést végrehajtani.

Volt egy civil ruhás fűrómester, akinek az volt a feladata, hogy állandóan figyelte a falat, és ha fent kezdett potyogni a dolgozó feje felett, elkiabálta magát, hogy vigyázz, omlik, mindenkinek el kellett ugrni, ha volt hova, nehogy maga alá temesse. Ebből kifolyólag nagyon sok baleset volt. Ez a fűrómester máskülönben egy gonosz ember volt. Ő is úgy parancsolt nekünk mint a többi felügyelő. Mivel kevés cigarettához tudtunk jutni, ezért mindig figyeltük árgus szemekkel a felügyelő urakat, hogy a csikket mikor dobja el, és ha nem taposta el, hatan-heten is ugrottunk a kevés dohányra. Ez a fűrómester mikor eldobta, rátaposott, és kéjelgő arccal forgott rajta, nehogy maradjon valami is belőle.

Azért volt közöttük olyan is, aki rágyújtott és utána eldobta, ha nem volt közel egy másik ávós, mert ők is félték egymástól. Volt egy cigányképű ávós őr, azt mindig az őrtoronyban láttuk, és ha arra volt dolgunk, rágyújtott egy egész cigarettára, oda dobta nekünk és azt mondta mindig, hogy vadássza le. Őt elneveztük Vadásznak.

Hogy a munka gyorsabban haladjon, nem talicskáztunk, hanem kaptunk csilléket, és a hozzá való síneket. Csak egyenes sínek voltak, ezért nekünk kellett az ívelt sínárokat készíteni. Voltak közöttünk vasutasok is, nagyon ötletesen oldották meg. A földbe leástak rövid faoszlopokat úgy, hogy közöttük meg lett hajlítva, amilyen ívben kellett. Egy darabig fiksztalajon fektettük le a vágányokat, de mikor a mocsaras részhez jutottunk, ott már bele kellett menni a vízbe, hogy a sínárokat összeszereljük. Természetesen a vágányok két oldalán öntöttük ki a csillét, és utána húztuk rá a vágányt. Így haladtunk előre. Az egész területet PRÉRI-nek neveztük.

Később már lovakat is kaptunk, kb. 20 db-ot. Az erősebbeket csille vontatására fogtuk be. Egy lónak csak 3 csillét lehetett húzni, ehhez tartozott egy fékező és egy kocsis internált. Ez a beosztás már felért egy jó bulival. A többi lovat kordély húzására fogták be. A kihordott földet egy úthengerrel tömörítették, amit Kisházi János is kezelt. Az alsótábornak a parancsnoka Kisházi János internált volt. Nagyon rendes társunk volt, aki gyengébb fizikumú volt, azt könnyebb munkára osztotta be.

A főlovász Kemény István internált volt. A lovakat reggel a faluból civilek hozták a kapuig, mikor elmentek, csak akkor engedték oda az internáltakat, hogy ne lássák egymást, munka végétével vissza kellett vinni a lovakat a kapuhoz.

A préri közepén volt egy fabódé, ez a Pista bácsinak volt melegedője, és itt tárolta a lovaknak az abrakot, ami zabtörmelékből állt kevés híg melasszal összekeverve. Többször bekéredzkedtünk melegedni, mikor kiment Pista bácsi, nekiestünk a sarokba leöntött abraknak. Te-li pofával ettük, míg nem jött vissza, közben a zsebünkbe is raktunk, amit este a vacsorára a hozott gyenge kosztba belekevertünk.

Alsótáborban három barakk épült. Először csak kettő volt, később épült meg a harmadik is, mikor hozták a többi munkaerőt. Kb. 160-170-en voltunk. Az alsó tábor őrségének a barakkja a kapunál volt, mellette az ő konyhájuk, és közvetlen közelében a szerszámos raktár, amit az internált villanyszerelő kezelte. sokszor előfordult, hogy az ávós szakács beadta az ő kondérjukat, hogy mossam el, de előbb belül az oldaláról az ételmaradékot lekapartam, ami kb. 2-3 csajkára való volt. Ezt bevittem a barakkba és a haverokkal megettük. Ez csak ritkán volt, mert attól függött, hogy ki volt szolgálatban.

A munkaterületünk egészen a vasútig volt, amit háromlábos lévő drótkerítéssel határoltak be. Ha tovább kellett menni a területtel, mindenki megfogott egy-egy lábat és a kerítést így vittük mindig tovább. Recsket elhagyva Sirok irányába, kb. 1 km-es szakaszt velünk csináltattak meg. Ha ismerős megy arra, mondom is neki, hogy álljon meg, és jusson eszébe, hogy ezt is internáltakkal csináltatták, és a sok balesetből kifolyólag vér tapad ehhez az útszakaszhoz, ami 1952-ben készült.

Az alsótáboron folyt keresztül a Tarna patak. ennek a szabályozását, szélesítését, kotrását, tehát a karbantartását nekünk kellett csinálni. Ha valakit büntetni akartak, ide osztották be, kapott egy pár gumicsizmát és így egész nap a vízben állt.

Alsótáborban a legborzasztóbb baleset, Kertész Gézával történt. Munka befejezését az úthenger sípjával jelezték. Tél volt, Géza a csillét nem öntötte ki, reggelre belefagyott a nedves vizes anyag. Ketten szoktuk kiborítani, és mindig ráálltunk a csille keretére, hogy a kiborítás pillanatában ne ugorjon le a kerék a vágányról. Géza első akart len-

ni a csillénél, ráállt a keretre, nagy nehezen borította, de a vizes agyag belefagyott az éjjel, és vele együtt átfordult a túlsó oldalra maga alá temetve Gézát. Az arca, feje, mellkasa összeroncsolódott. Egy KÖMI-s teherautóval felvitték a felsőtáborba, onnan meg Budapestre a rabkórházba. Hosszú kórházi kezelés után visszakerült, de az arcán marandó nyomok maradtak.

Volt egy fürdő, ahol lehetett mosakodni, néha fürödni. Ennek a víz-elvezető csatornáját kövekből építettük ki. Ez akkora volt, hogy csak négykézláb lehetett bebújni. Sűrűn kellett tisztítani. Egyszer én is büntetésből belekerültem a tisztító brigádba. Ez úgy zajlott le, hogy aki előre bebújt, a saját evőcsajkánkba kellett beleszedni a sűrű, büdös, fojtószagú iszapot, a teli csajkát a mögötte lévő személynek adta és így tovább, az utolsó meg kiöntötte. Kb. 4-5 méter hosszú volt, mire befejeztük, úgy néztünk ki mint a csatornában élő patkányok. Utána tiszta ruhát kaptunk, és jól megfürödtünk.

Az internált villanyszerelőt elvitték valahová. Kérdezte Kisházi Jancsi, hogy van-e villanyszerelő közöttünk. Én jelentkeztem, Kisházi nevetett, hogy ne vicceljek. Mondtam, hogy az vagyok a civil életben is. Letartóztatásom óta megtanultam, hogy mindent el kell vállalni, hogy könnyebb legyen (volt amikor bevált) a hátra lévő bizonytalan életem. Tehát én lettem az alsótábor villanyszerelője. Ez abból állt, hogy nálam volt a mászóvas, próbálámpa, csípő és kombinátfogó.

Életemben nem volt mászóvas a lábam közelében sem, oszlopon meg pláne nem voltam soha. Egyik este vacsora után, esős idő volt, bekiabált egy őr, hogy a villanyszerelő jöjjön ki a szerszámokkal, mert az egyik oszlopon kiéget egy izzó, meg kell csinálni. Igazi villanyszerelő kinevetett volna, féltem, hogy visszacsúszom az oszlopon, ezért minden lépésnél felfelé ráütöttem a kombinátfogóval a mászóvasra. Mikor felértem a vezetékek közé, féltem is, mondtam magamban, hogy bár már a földön lennék. Abban az időben minden oszlopon volt egy légbiztosíték, és az ment tönkre. Sikerült megcsinálnom, több oszlopmászásra nem került sor, csak izzó-cserékre. Az alsótáborról ennyit. Kb. egy évig voltam itt.

Újból a felsőtáborban

Egyes barakkba helyeztek, ahol újból összekerültem a régi jó haverokkal, Varga János (Janika), Csernota János, Péter Szabó András, Bejci Ferenc, György Imre Károly (rozsomák) és még sorolhatnám a többi sorstársamat.

Egy új brigádba kerültem. Másnap már újból a kőfejtésen dolgoztam. Az alsó táborban egy kicsit összeszedtem magam, ezért valamivel jobban bírtam a munkát. Már említettem, öten voltunk egy brigádban. Én voltam a nagy kötőrő. Ez abból állt, a fejtésből kikerült nagy köveket 10-12 kg-os kalapáccsal (ez nem vicc) kellett szétörni. Mikor először rávertem a kőre, a kalapács visszarándult úgy, hogy a tenge-lyem körül megfordultam. Ennek a fortélyára a Kemény Pista bácsi tanított meg. Ő is visszakerült a bányába. Hamar bele lehetett tanulni, ha már megtaláltuk a kőnek az erezetét, szépen lehetett szeletelni akkorára, hogy a csillébe tudjuk bedobni. Már említettem, hogy öten voltunk egy brigádban, és fejenként három köbméter anyagot kellett kitermelni. Nagyon nehéz volt teljesíteni, ezért örültünk, ha valamelyikünk elment valami oknál fogva gyengélkedőre, mert így csak 3 vagy 4 csillét kellett megpakolni. Volt közöttünk, a nevére már nem emlékszem, ha szorult helyzetben voltunk, a térdét valamilyen módon ki tudta ugratni és így bekerült a gyengélkedők közé. Az orvos, mengele sem tudta soha megállapítani, hogy hogyan csinálja. A nagy kötőrő kalapáccsal fél évig törtem a követ, de mikor már 42 kg-ra lefogytam, nem bírtam tovább, mert már az összeesés határán voltam. És minden nap még annyi erőt össze kellett gyűjteni, hogy bevonuláskor még két darab követ muszáj volt bevinni a táborba a körlet rendezésére. Akinél kis követ látott meg az ávos, bokán rúgta, és visszazavarta kicserélni nagyobbra. Ez minden bevonuláskor megtörtént. Az volt az öröm, ha találtunk fejtés közben nagyobb kötőmböt, és nem kellett a riccelő mesternek, aki szintén internált volt, szétverhettük, és így gyorsabban meg tudtuk rakni a csillét, és a normát teljesíteni.

Sok baleset történt a kötörés közben, mert nem viseltünk védő szemüveget, ami sűrű dróthálóból volt kialakítva. Abban nem tudtunk dolgozni, mert akadályozta a látásunkat. Ahogy a köveket dobáltuk be

a csillébe, engem is eltalált egy kő, még ma is meg van a helye: egy forradás, jobb oldalt a homlokomon. Télen, akármilyen rossz idő volt, akkor is kellett törni a követ, de olyan éles volt a törés helye mint a borotva, ezért a kezünk teljesen összeroncsolódott, és sokaké megfagyott. Csille kerekénél lévő csapágyzsírral kengettük a kezünket.

Nemzeti vállalat lettünk

1951 nyarán éjjel ébresztőt csináltak, mikor már jóízűen aludtunk a fáradságtól, és lehet, hogy éppen a családunkról álmodtunk, mikor nagy robajjal berohantak az ávosok és az akkori parancsnok közölte velünk, hogy mátol kezdve mi is nemzeti vállalat lettünk. Ez azt jelentette, hogy a munkánk után fizetést kapunk, és a norma teljesítése után kapunk bért, amiből spájzsolhattunk is, tehát vehetünk élelmet, amit engedélyeznek, Például: gyümölcsízt, régen hitlerszalonnának hívták, zöldpaprikát, cigarettát. Kenyeret csak jóval később engedélyeztek, de csak 1 darab 2 kg-ost.

Természetesen meg volt szabva, hogy csak az spejzolhatott, aki elérte a normának a 80%-át. A normások is internáltak voltak, persze ők is a bulibarakkban voltak elhelyezve. 80 %-tól 120 %-ig lehetett spájzolni. Volt aki törte magát, hogy minél többet vásárolhasson, én megelégedtem, ha elértem az én maximumot: 85-86%-ot. Nekem ez bőven elég volt, mert én nem akartam agyondolgozni magamat. Volt egy szigorú normás, Albert Attila, az ő számolása szerint az egyik internálnak csak 79.9 % jött ki. Annyi érzés nem volt benne, hogy az egy %-ot oda csalta volna.

Az éhség volt a nagy Úr. Mikor megkaptuk először a gyümölcsízt, tízkilós ládákban hozták, az egyik sorstársammal közösen 5 kg-ot rendeltünk, még aznap bevonulás után el is fogyasztottunk. Másnap mikor mentünk a bányában lévő latrinára, megijedtünk, hogy vérhast kaptunk. Mindjárt jelentkeztünk a bányában lévő ügyeletes orvoshoz, a Hunyadi Sanyi bácsihoz, hogy mi történt. Mindjárt azt kérdezte, hogy mit ettünk este. Megmagyarázta, hogy annyira le vagyunk gyengülve, hogy keresztül ment rajtunk. Aki zöldpaprikát rendelt, az egé-

szet felfűztük egy spárgára, mint egy rózsafüzért, és a fejünk föllé akasztottuk. Mire reggel lett, egy darab sem volt belőle, amíg tartott, ettük-ettük és ettük. Hát ilyen, amikor éhes az ember, és hozzá jut valami ennivalóhoz, legyen az bármi, csak legyen a gyomorban valami, ami az éhséget szünteti.

Kékes cigaretta

A cigarettákat mindig a megrendelt mennyiség szerint osztották el, így nem volt sohasem probléma az osztásnál. De egyszer nagy baj történt. Szállítás közben, valami módon a tinta ráömlött több karton cigarettára, ezért sok cigaretta kék színű lett. Következésképpen lett megoldva, hogy ki kapja a tintás cigarettákat.

Kihirdették a cigaretta rendelők között, hogy érkezett Kékes nevű cigaretta. Abban az időben volt több nevű: Munkás, Kossuth, Sellő, és természetesen Kékes. Voltak mindjárt jelentkezők, még vita is volt belőle, mert a Kékes-ből több nem fog érkezni, mondták a normások, mert ők osztották el mindig a spájzolható dolgokat. Nagyon meglepődtek, akik a Kékest megkapták, mert akkor látták meg, hogy tintás a cigarettájuk. Egy darabig mérgelődtek, de utána már nem tudtak semmit sem csinálni, mert más nem volt se több, se kevesebb, mert csak annyi érkezett, amennyit rendeltek. Hát ez volt a recski salamoni bölcs intézkedés.

Kenyeret, csak jóval később, több hónap után engedélyeztek. Ha valaki spejzolhatott, mert meg volt a 80%-a, és maradt pénze, biztos, hogy kenyeret vett, mert így legalább egyszer jól lakhatott, és biztos, hogy egyszerre meg is ette. Velem szemben feküdt a felső priccsen, Szarvas Pali. Ő is rendelt 2 kg-os kenyeret, amit mindjárt meg is evett, utána végigfeküdt a priccsen, és azt mondta, hogy de jó lenne éhesnek lenni.

Havonta volt elszámolás

Mikor Nemzeti Vállalat lettünk, utána fizetést kaptunk, akik olyan munkát végeztek. Minden hónap végén a normás felolvasta a bérelszámolást, hogy mennyit kerestünk egy hónapban. Felolvasták, hogy ennyit és ennyit keresett, ebből levonták az eltartásunkat, felügyelőknak a díját, és még egy-két dolgot. Ha elértük a 80 %-ot, a maradék fizetésünknek a 80 vagy ki mennyi %-ot ért el, annyit lehetett elkölteni. A maradék pénzt eltették. Itt még nem is gondoltuk, hogy valaha is életben maradunk, és főleg azt, hogy szabadok is leszünk még az életben. Én 550 Ft-ot kaptam kézhez, mikor szabadultam.

Tisztálkodás

Már említettem, hogy a barakkban volt két betongyűrű, az iváshoz és a mosakodáshoz hordták tele vízzel. Meleg vizes fürdés csak havonta egyszer volt engedélyezve.

A négyes és nyolcas barakk mögött volt egy híd, ami a vízmosás felett volt. Ezen keresztül mentünk a kórházba és a fürdőbe. Ezt a fürdőt Antal Feri bácsi kezelte, akit még Sashalomról ismertem. Ő is itt kötött ki, mint jobboldali szociáldemokrata. Ez a helyiség kb. 4×4-es volt. A mennyezeten több zuhany volt elhelyezve. 40-50 személyt engedtek be egyszerre, szappan csak pár darab volt, amit tovább adtunk egymásnak. Sokszor a szappant nem tudtuk lemosni, mert nem kaptunk több meleg vizet, és itt abba maradt a fürdés. Ha sikerült valami módon szerezni egy kapcát, nem adtuk le sohasem, ez volt a törülközőnk. Sokszor félig vizesen kapkodtuk magunkra a ruhát. Sokszor nem sikerült megtalálni azt a ruhát, amit levettünk magunkról, mert olyan kis helyiség állt a rendelkezésünkre, hogy csak egymás hegyére dobálhattuk a ruháinkat.

Karácsonyi ünnepek

A Recski megsemmisítő internálótáborban eltöltött minden napot borzasztó körülmények között sikerült túlélni, de mégis a legborzasztóbb érzés az volt, hogy a szeretet ünnepét nem tölthettük együtt a családdal, már 5 éve. Első két év alatt még tudtunk érintkezni beszélőn, vagy levelezés útján, ami adott annyi erőt nekünk, hogy próbáljunk a sorsunkkal megbirkózni, hogy újból együtt leshessünk a szeretteinkkel. Sajnos ahogy Recskre kerültünk, három karácsonykor csak gondolatban lehettünk az otthoniakkal, mert teljesen hermetikusan el voltunk zárva a külvilágtól.

A húsvéti ünnepeket könnyebben vészeltük át, mert akkor is dolgoztattak bennünket, és karácsonykor is, de ezen az ünnepen minden jó érzésű ember elérzékenyül, főleg ha rabságban szenved. Napi 1200 kalóriás koszt mellett a végkimerülésig hajszoltak mindenkit, hogy az otthoniakat felejtsük el örökre, mert minket már leírtak az élők sorából, és örülünk, hogy nem Szibériába vittek ki minket, mint sok ártatlan magyar embert, mert ráfogták, hogy fasiszta és ezért a demokráciára veszélyes ha szabadon van.

Akármilyen fáradtan, kimerülve érkeztünk be a barakkba, azt nem tudták elérni, hogy az otthoniakra ne gondoljunk a szeretet ünnepén. Voltak olyanok, akik mentek egymáshoz, kellemes karácsonyi ünnepeket kívánni, de megmagyaráztuk, hogy kinek kellemes ilyen körülmények között, mikor az ember csak ordítani tudna fájdalmában, hogy olyan érzés uralkodik rajtunk, mintha több fényévnyire lennének tőlünk, akik miértünk aggódnak, hogy mi is lehet velünk, ha egyáltalán még élnek. Legtöbben magunkba folyottunk mindent, és megpróbáltunk minden olyan kegyetlen dolgot elfelejteni, ami velünk idáig történt, hogy ma, a szeretet ünnepén, ha csak gondolatban is, de együtt leshessünk a szeretteinkkel. Sajnos még ilyenkor sem hagytak éjjel álmodozni, mert arra riadtunk el, hogy az ávosok megjelentek, és mindennek vége lett, mert folytatódott a brutalitásuk, amit továbbra is el kellett viselnünk. Hát ilyen volt a szeretet ünnepe Recskén, a szadista ávosok között.

Szökések Recsken

Az első szökés 1950-ben történt, ami Dobó József nevéhez fűződik. Az igazi nagy őrizet még nem volt, de akkor is nagy veszéllyel járt, ha valaki rászánta magát. Dobó József meg merte csinálni és sikerült neki. Mikor az Ávó rájött a szökésre, Dobó édesapját őrizetbe vették. Mikor megtudta, hogy mi történt édesapjával miatta, önként feladta magát, és jelentkezett. Természetesen az édesapát sem engedték szabadon.

A második szökés 1951 nyár elején történt. Hosszú előkészület és pontos megtervezés után sikerül nyolc megbízható, vamzermentes csapatot összehozni. Mindenre elszánt, igen bátor kis csapat a következő internáltakból állt össze: MICHNAY GYULA, MÓZES MIHÁLY, STERN MENDEL, STERN PÁL, HARASZTI JÓZSEF, KIHUT JÓZSEF, KERTÉSZ JÁNOS, LŐCSEY GÉZA.

A tiszteletem jeléül, nagybetűkkel írtam ki a nevüket, mert 1300 internált közül csak nekik volt bátorságuk végrehajtani a nagy szökést, ami az életükbe is kerülhetett volna.

Egyedül Michnay Gyulának, mi csak Zsül-nek neveztük, sikerült a szökés. Sok megpróbáltatás és szenvedés árán sikerült Németországba kijutnia, és a SZABAD EURÓPA RÁDIÓ-n keresztül tudatta a világgal, hogy igenis van Recsken egy megsemmisítő kényszermunka-lágtábor, ahol 1300 ember sínylődik borzasztó körülmények között, 40-50 kg-ra, csont és bőrre lefogyva. Emlékezetből 500-600 nevet sorolt fel, akik még a táborban maradtak. Sokan nem hiszik el, hogy ennyi nevet meg tudott jegyezni, pedig így van, mert még ma is igen jó memóriával rendelkezik, minden hónapban szoktunk találkozni (1998-at írunk). Még ma is, 2004-ben, találkozunk vele.

A többi hét internáltat elfogták, már a táborba visszahozatalkor félholtra voltak verve. A szökés felfedezése után, mindenki a saját barakkjába volt bezárva, ami több napig tartott.

Az élelmiszeradagot a felére csökkentették, azt mondták, hogy úgyszem dolgozunk, még ez is sok. A hét szökött internáltat hamar elfogták. Mózes Misi is úgy került a kezük közé, hogy menekülés közben a rossz bakancs feltörte a lábát és elgennyesedett, így kénytelen volt el-

bújni egy gödörbe, hogy megpihenjen. Arra játszadozó gyerekek megláták, és elmondták, hogy valaki ott van a gödörben. Sajnos, csak idáig tartott a szabadsága.

Az ávós körletben folytatták a kínzásokat, gumibottal, veréssel és rúgásokkal váltogatva. Civil ruhás nyomozók, élükön a gonosztevő, kegyetlen szadista hajlamú (borzas) és egyenruhás ávós keretlegények sorfala között futtatták őket, amíg össze nem estek. Utána minden barakkba beszóltak, hogy van-e önként jelentkező, aki tovább veri őket. Volt!! Élükön Pellach Kornél, Lencsés Ferenc, Szlávik Zsigmond, Szabó József és még voltak egy páran, de a nevükre már nem emlékszem. Én akkor az egyes barakkban voltam, és a egész verési jelenetet végig néztük az ablakból. Napokig nem tudtunk aludni, mert még éjjel is berohantak a barakkokba, és folytatták, hogy a szadista hajlamukat levezessék rajtunk.

Hamar elterjedt a táborban, hogy az internált verőlegényeket, mikor visszakerültek a barakkjukba, még az nap megpokrócolták. Ez úgy zajlott le, mikor nem vette észre, valaki rádobott egy pokrócot, és mindenki neki esett ahol érte, rúgásokkal, veréssel, ki hogy fért hozzá. Ezek amúgy is megérdemelték, mert vamzerok voltak.

Sztálin, csak volt!

Sztálin marsall 1953 március 5-én meghalt. Gondolom, hogy sokan fellélegeztek a világon, mert minden volt szocialista országot maga alá rendelt, terrorral. Magyarországon az ÁVH volt a legnagyobb hatóság, még a rendőrség is alá volt rendelve. Többször előfordult, hogy az ÁVÓ és a rendőrség összeverekedett.

A Recski internálótáborban, Sztálin halálakor, némelyik ávós még jobban megvadult, aminek mi voltunk a szenvedő alanyai, úgy érezték, hogy nekik is befellegzett, és még kitombolják magukat. De többen voltak, akik meghunyászkodtak, és próbáltak velünk szemben embersegesen bánni, ami nem volt könnyű nekik, hogy a többi vadállat ávós ne vegye észre.

Ettől az időtől kezdve, az élelmezés kezdett valamivel jobb lenni, ha nem is minden nap, de néha észre lehetett venni, hogy jobb ízű, vagy valamivel többet kaptunk. azért az éhség érzetünk megmaradt még jó ideig.

Konyharaktáros lettem

Varga Janikának köszönhetem, hogy a nehéz fizikai munkától, vagyis a kőbányától és a nagy kőtörő kalapácstól megszabadultam. Még 45 év után is sokszor emlegetem, hogy velem milyen jót tett. Az egyes barakkban egymás mellett feküdtünk: Péter Szabó András, Csernota János, Varga Janika, Madaras Ferenc és Vesztetics Laci.

Janika a kapusok közé volt beosztva, és így tudott róla, hogy a konyharaktárosokat leváltották. Kérdezte tőlem, hogy nem akarok a raktárba kerülni? Persze, hogy igent mondtam. Ki az, aki a kőbányából nem akar a legjobb bulihelyre kerülni. Janika másnap javasolt a körletiródnán negyediknek, de mondta azt is, hogy ha kérdezik, hogy a kommunista párt tagja voltam a letartóztatásom előtt, mondjam, hogy igen.

Több sem kellett nekem, persze, hogy igent mondtam, Pedig nem igaz, mert életemben sohasem voltam egyetlen pártnak sem a tagja, még ma sem, és nem is leszek. Különben is, aki politikával foglalkozik, és politikusnak tartja magát, 50%-a karrierista, kétszínű és korrupt. 77 éves vagyok, de mindig csak azt hallottam, hogy az ország szegény, nincsen pénz, ígéret van mindig és lesz is amíg élünk.

Hát, így kerültem a raktárba, hogy hazudtam. Gondoltam, hogy úgyszem tudják leellenőrizni, hogy kint mi voltam.

Itt megbizonyosodtam arról, hogy tényleg, aki közel van a tűzhöz, az jól él. Mondhatom, hogy valójában itt jobb volt, mint a bányában gyatra koszt mellett. Két és fél év szenvedés után végre a sorsom könnyebb lett. A konyhán lévő szakácsoknak a 90 %-a itt töltötte a recski 3 évet.

Amíg a bányában több százan, a nyári hőségtől, télen a fagyos hidegtől, esőtől, hótól, testileg és lelkileg tönkre ment, a konyhások nem tudták, hogy milyen az igazi szenvedés üres gyomorral.

—Én is ilyen jó körülmények között töltöttem az utolsó hónapjaimat. De az vesse rám az első követ (mielőtt még bírálna), aki nem így cselekedett volna.

5-ös, 6-os barakk felett volt egy nagy raktárépület, az élelem raktározására. Rengeteg zsákos bab, sárgaborsó, szárított burgonyaszelet, szárított káposzta, lejárt üveges konzervek, a kenyeret is itt tárolták. Néha hoztak kolbászt, szalonnát, amiből csak a minimális adagot adták, 3 dkg-ot, *amit* ferdén kellett vágni, hogy nagynak tűnjék. Volt még a tűzkiűző láda gyümölcsíz, *amit* hitlerszalonnának is hívtak régen. Ezekből a luxus ennivalókból, csak nagyon ritkán adtak és főleg keveset, nehogy meghaladja a napi 1200 kalóriás adagot. Ezekből a nyersanyagokból készültek a gyenge, rossz ízű, bűdös húsból gyártott ételek, például a nejlonfőzelék, ami hasonlított a suszter csirizhez.

Hétfőn, szerdán, pénteken voltak a nyersanyagvételezések. Az internált raktárfőnök Déri Péter volt, ő állította össze a napi étrendet, az 1200 kalória szerint, amit az ávós gh-ás szak-altiszt ellenőrzött. A zsír fejadagja minimális volt, nem csoda, hogy ragacsos volt minden étel. Volt, mikor megkérdezték, hogy jobb ételt, vagy több ételt akarunk. Mindenki a több adagnál maradt. ez nem sokat változtatott a helyzetünkön, maradt minden a régi.

A szak-altiszt engem választott, hogy az ő raktárunkban is én mérjem ki a megadott kilókat, amit ő állított össze. Az ő raktárunk nem volt nagy, kb. 3×3 méteres. Ide bezárt engem, és ő elment. A körlet irodán bejelentett, hogy nála vagyok, ne keressenek bevonuláskor, a létszámellenőrzéskor. Ha kész voltam a kiméréssel, míg vissza nem jött, pihentem a zsákokra lefeküdve. Nekem kellett bevinni az ő konyhájukra a kimért élelmet. a konyhán két szakácsnő volt, egy idős néni, meg egy fiatal. A nevüket később megtudtam, az idősebb, Kapás néni, a fiatal meg Kati volt. Ha lehet, és más nem volt a közelben, egy-egy jobb falatot raktak a számba, amit gyorsan megettem, hogy nyoma se maradjon.

Többször előfordult, mikor be voltam zárva a raktárunkba, és elment a gh.-ás őr, a raktár ablakához osont a Kati szakácsnő egy fazékkal. Én már tudtam a dolgomat. Rácson kívül tartotta a fazekat, és meg csináltam papírból tölcsért, és azon keresztül csurgattam ki a kristálycuk-

rot, mazsolát, és még mit kért. Én meg minden szó nélkül szívesen adtam.

Szabadulásom előtt egy hónappal mondta a Kapás néni, hogy rövidesen megkezdődnek a szabadulások. Mondtam, hogy én már ilyeneknek nem hiszek. Megkérdezte a nevemet és a címemet, mondta ha nem lesz mégsem szabadulás, ő vállalta önként, hogy felkeresi az Édesanyámat és megmondja, hogy mi van velem. Erre nem került sor, mert tényleg megkezdődtek a szabadulások.

Közeledik a Tábor vége!

1953 nyarán megkezdődtek a szabadulások, vagyis a RECSKI KÉNYSZERMUNKATÁBOR végleges felszámolása. Innen kezdve már nagyon reménykedtünk, hogy még az életben talán szabadok is eszünk. A szabadulások kisebb csoportokban történtek, hogy ne keltessen feltűnést, ahogy megérkezünk a község és a vasútállomás területére.

Szabadulások még nem az igazi szabadságot jelentették. A 6-os és a 7-es barakkot kiürítették, és a többi barakkban helyezték el őket. Büntetőbarakkot is megszüntették. Nagy volt az öröm, hogy végre ők is szabadon mozoghattak a tábor területén, és találkozhattak a régi barátokkal, ismerősökkel.

Bizonyos időközönként felolvastak minden barakkban neveket, hogy szabadul, és menjen a két barakksor közti területre, ahol a hegyibeszédeket szokták tartani. Itt újból olvastak neveket, akiket a 6-os barakkba irányították, a többieket pedig a 7-es barakkba helyezték el.

Aki a 6-os barakkba került, az két-három napon belül szabadult, aki a 7-esbe került, azokat még bíróságra vitték, és újból letárgyalták az ügyét, amiért internálva volt már 5-6 éve.

Volt olyan ítélet is, hogy az illető 2-3 évet kapott, amit letöltötteknek vettek, de volt olyan is, hogy 7-8 évre ítélték, és 5 évi internálás után még 2-3 évre börtönbe csukták, és ezért priusszal szabadult a börtönből.

A két barakkot elneveztük: a 6-ost vigyorgónak, a 7-est pedig vi-csorgónak. Aki a vigyorgóba került, felkísérték az ávos körletben lévő nagy raktárba, ahol rengeteg civil ruha, lábbeli, sapka volt elhelyezve.

Mindenki kapott egy zakót egy nadrágot, egy pár cipőt, meg egy sapkát, kinek milyen jutott. Maradt a rab ing, ami rajtunk volt, gallér nélküli.

1953 augusztus 15-én újból felolvasták a szabadulók névsorát. A konyha előtt lévő korláton ültem (sohasem felejttem el), mikor megjelent Tót főhadnagy, kezében egy listával. Kb. 10 nevet sorolt fel, mikor az én nevemet is említette. Hallottam, de nem hittem el, és tovább ültem a korláton. Többen kiabáltak nekem, hogy süket vagy? nem hallod? Nagy nehezen tudtam felfogni, hogy ilyen is létezik 5 év után. Tizenöten voltunk, gyorsan berohantunk a barakkba, ki melyikben lakott, összeszedtük a kincstári holminkat, elkészöntünk az ott maradt sorstársainktól, és újból sorakoztunk a két barakksor között. Tót főhadnagy vezényel, hogy irány a hetes barakk. Meghült a vér bennünk, hogy továbbra is el leszünk zárva a külvilágtól, és még évekig várhatjuk, hogy szabad emberek legyünk, ha egyáltalán még életben hagynak minket.

Erre nem került sor, mert újból vezényelt, ahogy a hetes barakkhoz értünk, hogy hátra arc! irány a hatos barakk. Még ilyenkor is megkeserítette az életünket, hogy utoljára is szadista módon búcsúzzon el tőlünk.

Hamar túltettük magunkat ezen a kegyetlen epizódon, mert ahogy beléptünk a hatos barakkba, azt az örömet leírni nem lehet, csak érezni, hogy mi is megy ilyenkor végbe az emberben, hogy öt év után újból szabad ember lesz belőlem, és megint a szeretett családom körében lehetek, akik az utolsó három évben azt sem tudták, hogy egyáltalán életben vagyunk.

Utólag tudtam meg, hogy a hozzátartozóink abban a tudatban voltak, hogy kivittek minket is Szibériába, ahogy a másik két társunkat, akik a mi ügyünkben voltak gyanúsítva és vádolva. Sashalmi lakosok voltak ők is, egyszerre tartóztattak le minket. Tresánszki Sándor és Napkori József már nem élnek, nyugodjanak békében.

1953 augusztus 18-án, már beöltözve a civil ruhába, felvittek a törzsepület elé, itt odaadták a várva várt szabadulólévet, a lakhelyig vonatjegyet, és ami a spejzolásból megmaradt, nekem 550 Ft-ot. Egy ávos alezredes tartott még útravalóul hegyibeszédet, hogy nem szabad

elmondani senkinek se, hogy hol voltunk, mert visszakerülünk. Évtizedeken keresztül bennünk volt a félelem, és csak nagy titokban mertük említeni a múltunkat.

Kapunál ellenőrizték mindenkinek az adatait, és végre kiléphettünk, a „RECSKI KÉNYSZERMUNKA MEGSEMMISÍTŐ HALÁL-TÁBOR”-ból.

Nehezen tudtuk elhinni, hogy ilyen is van, hogy újból szabadok lettünk. Recski községig 4 km. az út, amit sietve-rohanva tettünk meg, hogy minél messzebb kerüljünk a borzalmak helyétől. Délután 4 órakor indult a vonatunk Budapestre, addig beültünk a vendéglőbe, megittunk egy pohár sört, 5 év után először, a szabadulásunkra.

Hogy mennyire meg voltunk félemlítve, és valójában féltünk is, a következő történt meg velem. A vonat megérkezése előtt, már többen figyeltek minket, de hozzánk szólni nem nagyon mertek, úgy látszott ők is tartottak valakitől. Mikor a vonat elindult, olyan kocsiba szálltunk, ahol egymással szembe lehetett ülni. Pont velem szembe egy fiatal asszony ült le, aki már a felszállás előtt figyelt minket. Ahogy a vonat elindult, a retiküljéből elővett egy fényképet, és felénk fordította, halkan kérdezte, hogy nem ismerjük-e véletlenül? A fényképen OLÁH MIHÁLY volt. Persze hogy ismertük, hiszen velünk volt három éven keresztül, de nem mertünk megszólalni a félelemtől, ez a színtiszta igazság!

Velünk egyszerre szabadult a legnagyobb vamzerok közül az egyik, lencsés Ferenc (direkt kisbetűvel írom), volt benne annyi becsület, és természetesen ő nem félt, inkább mi tartottunk tőle itt is, pedig már szabad emberek lettünk. Lencsés kihívta a peronra a fiatalasszonyt, és ő meg merte mondani, hogy a Misi is jól van, rövidesen szabadul. A legközelebbi állomáson leszállt, és könnyes szemmel integetett nekünk, amíg látott minket.

1991 október 23-án, a haláltábor emlékmű felavatásánál találkoztam Oláh Misivel és aranyos kedves feleségével, összeöleleztünk, és én meghatódva, könnyes szemmel kértem bocsánatot, hogy akkor nem mertem megmondani, hogy a Misi is közöttünk van, és rövidesen szabadul. Három évig nem tudott a férjéről semmit sem, pedig közel laktak Recskhez. Ilyen hermetikusan voltunk elzárva a külvilágtól.

Késő este érkezett a vonatunk Budapestre. Bejczy Ferencsel együtt szabadultam. 1948-ban velünk tartóztatták le, mert egy ügyben voltunk. Ő Rákosszentmihályon, a Rózsa utcában lakott, én meg Sashalmon az Árpád utcában, így együtt mentünk hazáig. Hogy üres kézzel ne érkezzünk haza, vettünk 10-10 db. cukrászsüteményt. Nem messze lakott tőlünk Csernota János családja, így előbb oda mentem, hogy a Pirikének megmondjam, hogy a Jancsi is rövidesen szabadul. Éppen a kislányukat fektette le, mikor beléptem a lakásba. Nagyon megörült a hírnek, de nekem csak annyit mondott, hogy az Édesanyám már nem itt lakik, a címét ő sem tudta, így a bátyámékat kerestem meg a régi címükön. Tovább nem akartam vinni a süteményt, ott hagytam a kis Pirikének. János egy hónap múlva szabadult, októberben.

Este tíz órakor bekopogtam a bátyámékhoz. Meglepődtek mikor megláttak, nagy örömmel és sírva borultunk egymásra, sokáig nem tudtunk szólni. Mikor megjött a hangunk, akkor megmondták, hogy Anyuka Kőbányán lakik. Még aznap, késő este elvitt Édesanyámhoz a bátyám. Ónodi utca 5 szám alatt, a hátsó udvarban, egy kis szobában lakott. Tizenegy órakor érkeztünk meg, a kis szoba ablaka még világos volt, mert még akkor is varrogatott. Előbb a bátyám ment be, hogy előkészítse a megérkezésemet. Édesanyánk meglepődött, hogy ilyen későn jött hozzá, talán valami baj történt? Nincsen semmi baj, de örömhírt hoztam Feri felől. Rövid beszélgetés után kérdezte, mit szólna, ha most betoppanna? Ekkor beléptem, Édesanyám, de még én sem tudtam megszólalni meghatódottságtól. Jó, hogy a bátyám egy kicsit felkészítette a jövőtelemet, de még így is egy kicsit rosszul lett a nagy örömtől, de főleg a meglepetéstől. Azt az örömet, ami akkor lezajlott bennünk, hogy három év után újból láthattuk egymást, és ötévi internálás után, megint a szeretet családom körében lehettem, nem tudom jobban leírni és érzékelni, mint ahogy most megpróbáltam, az ilyen csak átérezni lehet.

1948 szeptember 6.-tól, 1953 augusztus 18.-án lett vége az internálásomnak!!!

III. Az ideiglenes lakás kijelentését igazoló szelvény.

As ideiglenes lakás amelyből távozik:

város község		kerület járás		utca al ter		sz. ház.		szől. szám	
Recsk									
Madaras Ferenc.									
Családi és utónéve: *		nyilvános helyi lakos		Lengyel Anna.					
nyilvános családi és utónéve:		+ Madaras János.		Családi és utónéve:					
születési helye: *		Dorog.		város.		Magyar ország.		éve: 1927	
állás, foglalkozása:		sz. műszerezt. segéd.		állampolgársága:		magyar.			
hová távozik:		Magyar.		Budapest.		város.		Jamaalom	
		ország.		község.		lakik e helyen:		interáldt.	
						utca		szám	
						42.			
Recsk, 1953. év... augusztus... hó... napján.									
A nyilvántartásban való bejegyzést igazolom:									
a kijelentőlap kitöltésére kötelezett személy aláírása.									
a távollévő aláírása.									
a nyilvántartó személy aláírása.									

67508/5 — Vörösi Csillag Nyomda, Budapest (M) 1176*

Ez egy eredeti dokumentum fénymásolata. Ilyen igazoló szelvény, csak nekem van, hogy Recskén voltunk internálva. Sztálin halála után, az akkori miniszterelnök, NAGY IMRE, törvénybe iktatta, hogy az internálásokat meg kell szüntetni, és csak ítélet alapján lehet valakit a szabadságtól megfosztani. Az ÁVO minden törvényellenes dolgot csinálhatott, mikor látta, hogy az élve maradt internáltakat már nem lehet megsemmisíteni, nem kellett velünk elszámolni a társadalomnak, gyorsan csináltak ilyen igazoló szelvényt, hogy mégsem voltunk hermetikusan elzárva a külvilágtól, ezzel akartak utólagosan bizonyítani, hogy a nyilvántartásban szerepeltünk, mint INTERNÁLTAK.

Ez az okirat a birtokomba úgy került, hogy amikor a vigyorgóban voltam, szabadulás napján behoztak ilyen okmányokat, és a szabaduló lista szerint kellett kitölteni ezeket az okmányokat.

Mikor összeszedte, az enyémet nem adtam vissza.

SIKERÜLT, NEM KERESTÉK, ÍGY NÁLAM MARADT!!!

BELÜGYMINISZTERIUM.

Szám:/1953.

Határozat

M a d a r a s Ferenc
Dorog, 1927, - Lengyel Anna, - Pest megye,
..... Budapest, XVI. ker. Sasfalom, Árpád u. 42. lakos
rendőrhatalósági őrizetét (internálását) megszüntetem.

Budapest, 1953. évi augusztus 18.
..... július hó n.

Kiadmány hitelével:

Toth Gyula.....
..... 1.....

Országos Széchényi Könyvtár

Recski Nemzeti Emlékpark vendégeknyvéből szemelvények:

Istenem, hálát adok Neked, hogy megérhettem ezt a napot.

1996. szept. 28.

Szabó Bálint (rab)

*

Fájó szívvel és meghiúsulttal jártam szeretett Férjem szenvedéseinek helyén. Itt vesztette életét.

1996. szept. 28.

Dr. Endrődy Zoltánné.

*

Mélységesen felháborító és elkésztő, hogy ezt a megemlékezést is átengedték a hóhérok.

László Teréz

*

Életem legszörnyűbb éveit töltöttem itt a recski kényszermunkatáborban. Annál nagyobb öröm, hogy most ezt a felemelő, szép napot megélhettem. Felejtani én se tudok, nem is akarok!

1996. szept. 28.

Rásonyi Papp István.

*

Szomorú szívvel emlékezem ÉDESAPÁMRA. szeretettel figyelem a volt rabtársait, a drága kis öregeket, és fiatalabb társaikat. Kívánok még sok-sok erőt, segítséget, hogy befejezhessék a múzeumot.

Megemlékezésül Dr. Varga Gáborra! (leánya)

*

Tisztelettel emlékezünk a tábor lakóira. Emléküket megőrizzük.

1997. máj. 13.

A Szentistváni Ált. Iskola 7. o. tanulói, Recsk.

*

Az emberi elme kifogyhatatlan a másik ember meggyalázásában. A legszörnyűbb, hogy nincs garancia a megismételhetetlenségre.

1997. máj. 19.

Fábián Istvánné.

*

Kegyelettel emlékezünk az itt szenvedő embertársainkra.

1997. máj. 21.

Horváth család.

*

Szomorú szívvel jártuk végig a recski munkatábort. Igyekszünk mi gyerekek nem elfelejteni azt, amit itt láttunk. Reméljük, hogy Magyarországon soha többé nem lesz ilyen. Mi szeretnénk békességben, szeretetben, boldogságban élni.

Budapest, 1997. máj. 23.

*Benedek Elek Ált. iskola XVIII. ker.
4. a. és b. osztály tanulói és nevelői.*

*

Itt jártunk, köszönet a RECSK-i szövetségnek az emlékpark felállításáért.

1997. júl. 12.

Cepin János és Cepin Kati.

*

Bár nem volt itt senkink, de mégis kevés a szó, mivel elmondhatnánk érzéseinket!

1997. júl. 9.

Kemenes György és családja.

*

Amit láttam és olvastam az nagyon megrendítő volt. Örülök, hogy tájékoztatást kaptam arról, amit itt átéltek a tábor foglyai.

Baross Ágnes.

*

A madarasi diákok és kísérőik tisztelettel kegyelettel nézték meg a borzalmak helyszínét.

1997. júl. 24. (Huszonhét aláírás.)

*

Megdöbrentő, de igaz volt.

1997. júl. 25.

*Gondlik Sándor és családja, Biharkeresztesről.
Csorba Gábor, Szegedről.*

*

Borzalmas még elolvasni is ezeket a dolgokat, nem, hogy átélni. Szörnyű és megható az egész! Jó, hogy ilyen már nincs!

Tóth család Túrkevéről, Sabis Család Tószegről.

Szomorú volt a tábort látni, de szomorú volt a gyűlölködő sorokat is olvasni. Így sose lesz vége!

1997. július 31.

Vida Ágnes

*

Megdöbrentő, szívszorító látni, olvasni, hogy mi volt itt, de fontos, hogy tudjunk róla. Tisztelet jár azoknak, akik ezt végigélték.

1997. augusztus 5.

Demeter Zoltán,

Demeterné, Harmath Zsófia, Bp.

*

Egy imát mondtunk azokért, akik itt szenvedtek és meghaltak. Isten legyen irgalmas azokhoz, akik nem tudták, mit cselekszenek.

1997. aug. 5.

Ürmösiné, Kiss Etelka (tanár), Salgótarján.

*

Hogy volt erejük ilyen borzalmakat elviselni embereknek! Minden tiszteletem az övék. aki pedig elhunyt, nyugodjon békében!

1997. aug. 8.

Csizmadia Károlyné, (Veszprém)

*

Kegyelettel, összeszorult torokkal és szívvel megemlékezve, és már csak az erről hallottak is elborzasztanak. SOHA TÖBBÉ ILYET VAGY HASONLÓT:

Murányi László, szül. 1958.

*

Nagyon messziről eljutottunk a borzalmak helyére. Normális ember el sem tudja képzelni, hogy ilyen gyilkos vadállatok léteztek. Teljes le-targiába esve távoztunk.

1997. aug. 26. Csomár család.

*

Nagyon megrázott és felkavart a látott, embertelen cselekedetek emlékhelye.

1997. aug. 26. Kiskunhalasi Dabas család.

*

Örök szégyene az emberiségnek!

1997. aug. 27.

Borugszer család

*

Isten óvja magyar népünket, ilyen borzalmaktól. Isten légy irgalmas
kicsiny hazánkhoz. *Beregszász, 1997. aug. 27.*

*

Valamiről hallani és valamit látni nem ugyanaz. Többet kéne hallatni és láttatni a valóságot. Nem a valótlan mondogatni!

1998. márc. 22.

Hábai Sándor Sopronból.

*

Ez a magyar történelem legnagyobb vétke. Sok ezer ember halála minden ok nélkül. Ez legyen a szeme előtt mindenkinek, ha ilyesmi újból elkezdődik. (Talán remélhetőleg ez nem fog újra bekövetkezni!)

1998. márc. 28.

H. A. Kistarcsa.

*

Ez egy elrettentő példa arra, hogy ilyen kegyetlenségek történtek a múltban. az embertelenség határtalan tud lenni!

1998. márc. 28.

J. Csilla, D. Anita, Kistarcsa.

*

„KISTARCSÁTÓL RECSKIG” emléktúra résztvevői, a kistarcsai Kölcsey Ferenc Általános iskolából 40 fővel.

1998. márc. 28.

Major László tanár, az emléktúra szervezője.

*

Mikor ideérkeztünk nem is gondoltuk volna, hogy ilyen megrázó élményben lesz részünk.

Kaposvár, Katolikus Gimnázium, 6. á. osztály.

*

Fejemet meghajtva álok ezen a helyen, meggyötört, megkínzott, meghalt embertársaim előtt. Sajnálom, hogy gyönyörű szülőföldemen ilyen szégyen megtörténhetett.

1998. máj. 31.

Kivesné, Farkas Zsuzsanna, Kives Beáta, Parád.

Torok szorul, könny csordul, a nagybetűs „EMBER” mire képes.

1998. júni. 25.

Kárpáti Lőrincné, Veszprém.

*

Iszonyú, mivé lesz az „EMBER”

MEMENTÓ!

1950–1953.

Életem legborzasztóbb napja 1950 okt. 25.-e volt, mikor ebbe a megsemmisítő-haláltáborba kerültem. A tetemgödörket is velünk ásatták meg, az elkeseredés és halálfélelem tudatában.

Szomorú szívvel emlékezem az elhunyt rabtársaimra, akik nem élhették meg ezt a szomorú szép napot, hogy újból láthatóvá tettük a tábor helyét, hogy a jövő generációk láthatják, hogy mi is történt Magyarországon, RECSK-en, 1300 megkínzott-meggyötört-gúzsba kötött magyar emberrel, 1950--1953 között!

Madaras Ferenc, Fót. 1996 dec. 20.

* * *

Kedves Feri bácsi!

Rajtad keresztül gratulálok a film alkotásához a rendező úrnak.

Külön öröm számomra, hogy a filmet nem hatotta át a gyűlölet ami az események tudatában nem is volna meglepő.

Annak szintén örülök, hogy az elviselt szenvedések téged nem tettek kiégett, elkeseredett emberré.

A film alkotójának további sikereket a munkájában, neked hosszú boldog politikamentes, egészséges életet kívánok. Misi.

Manga Mihály, Fót, 2001. IV. 18.

*

Ebben az írásban benne van az ember bűne és erénye, a gondosság és jóság, a félelme és bátorsága. Ez a történet, szinte hihetetlen, de sajnos az első mondatától az utolsóig igaz!

Feri barátom!

Ne feledd el múltunkat! Légy büszke arra, hogy a szenvedés érlelt kemény, becsületes magyarrá, igaz bajtárssá!

A jó Isten vigyázzon Rád!

Hattajer Imre, Bp. 2002. jan. 30.

Kedves Feri bácsi!

Szerencsésre a mi generációnk ezeket a borzalmakat csak a könyvekből ismeri, és remélem, hogy e szenvedéseknek még csak a töredékét sem fogjuk a saját bőrünkön tapasztalni!

Jó egészséget kívánok.

Szalai Szilvia, 2002. 03.12.

*

Tisztelt Feri barátom!

Sajnos még ma is élnek köztünk PELACH KORNÉLOK, csak most másképp hívják őket!!!

Nehéz elhinni, hogy a XX. század közepén ilyen események megtörténtek, de téged ismerve, szavaid és igaz elbeszéléseidben cseppet sem kételkedve elhiszem a borzalmak közt eltöltött öt évedet.

Hosszú és boldog életet kívánok, barátod:

Szalai György, és neje Terike, 1999. II. 16.

*

Kati!

Sajnos csak mi, akik az ÁVO-tól a szabadulásig mindezt végigcsináltuk, tudjuk igazán, hogy amit leírtál az az utolsó szóig igaz és megtörtént.

Rubi Frigyes, Bp. 2000. 02. 28.

*

Nekem így tanították: „Minden lény pusztá létezésénél fogva jogosult a szabad és méltóságteljes élethez. Akik ítélkeztek és akik a porba tiporták sok sorstársa méltóságát, lelkét, elvették életüket, ma is büntetlenül élnek. Talán van remény, hogy többé el nem követett bűnökért ne ítélhessenek el senkit. Kívánom, hogy akik ezt a poklot megjárták tudjanak még örülni a szépnek és békében, nyugalomban éljék le életük hátralevő részét.

Ispánovics Imréné, Fót, 2001. május 19.

Tisztelt Barátom!

A Recski tábor borzalmait soha nem szabad elfelejteni és megbocsátani. A még élő tetteseket a bíróságnak kellene elítélni, mivel a háborús és emberiség elleni bűnök soha nem évülhetnek el. Az a bíróság aki felmentette ezeket a gazembereket a büntetés alól, pont olyan bűnös mint ők.

Sajnos a világon még mos is történnek hasonló büntettek, lásd Kozsovó, Ázsia stb.

Reméljük Európa mentes lesz az ilyen dolgoktól.

Jó egészséget kívánok.

Pap András, ny. testnevelő tanár, Fót, 2003. 03. 19.

*

Történelmünk eltitkolt borzalmait meg kell tudni az utókornak is. A filmet nézve örömmel tapasztaltuk, hogy gyűlölet nélkül emlékeztek az elmúlt időkre. Nagy tisztelettel:

Dr. Tóth Zsuzsanna, Gádor László, Fót 2001. 05. 04.

*

Családommal együtt láttuk a filmet. Hosszú ideig alig tudtuk megszólalni a döbbenettől. Az ott elhangzottak részleteiről már többször hallottunk nagybátyámtól, aki szintén átélte e szörnyű eseménysorozatot. Így kiegészítve más elítéltek szavaival „állt össze” bennünk az embertelenségeknek olyan példatára, amelyről nem hittük volna, hogy Magyarországon ez valaha megtörténhetett. Csodálattal nézünk fel azokra, akiket életük legszebb éveitől fosztott meg a koholt vád, mégis reális módon, higgadtan tudtak róla beszélni. Ezeket a borzalmakat egy életen át cipelik lelkük mélyén és mégis a környezetük számára észrevétlen élik életüket, és példát adnak emberi méltóságból.

Tisztelettel: *Kern Jánosné, Madaras Judit, 2001. máj. 4.*

*

Nagy tisztelője vagyok azoknak az embereknek, akik ezen borzalmakat méltóságteljesen elviselték és átérték. Nagyon elszomorított, hogy fogva tartóik megbánást sem tanúsítottak, mondván „ők csak a

parancsot hajtották végre”, köszönet a film alkotóinak és szereplőinek, hogy volt erejük újra felidézni az elmúlt borzalmakat.

Tisztelettel: *Maróthy Mihályné, Fót, 2001. 05. 12.*

*

Kedves Feri Bácsi!

Mátra gyönyörű táján, sok keserűség megaláztatottságot látván. Ott, ahol senki nem segített. Az ÁVH sanyargatott, élettől megfosztott, szerető családokat egymástól eltépett. Sok szomorú édesanya-feleség, gyermek kegyetlen emberek miatt hozzátartozója után kesergett. Nézem a filmet, szememből a könny kicsordult, szívem és torkom görcsbe rándult.

Aki átélte ezt a szadista, kegyetlen életet, „Feri bácsi”, kívánunk magának jó egészséget és hosszú felejteni tudó éveket.

Tisztelettel: *Golenya Franciska, Brozsó Pál, Fót, 2002. 02. 09.*

*

Megköszönöm a jó Istennek, hogy a férjem azt a sok borzalmat túlélte. Kívánok neki erőt, egészséget és nagyon hosszú boldog életet. Szerető felesége: *Madaras Ferencné, Fót, 2001. május 1.*

*

Recski Rabok a kövek árnyékában c. filmet nézve számolgattam, hogy a szereplők legtöbbje még 20 éves sem volt a történet idején. Embereket megalázó bánásmódot hallani a filmben. Az elmondottak, a bemutatottak borzalmas, és könnyeket kicsaló megható volt. A film szereplői, kiket szemtől szemben láthattunk, átérték és hála Isten túléltek. Nekik köszönhetjük, hogy az utókor is megismerheti a recski rabok történetét.

További jó egészséget kívánok a folytatáshoz.

Lipp Jánosné, Fót, 2001. 04. 23.

*

Az október 20-i recski kirándulás, olyan időket idézett fel számunkra, amelyekről még nem hallottunk. Madaras Ferenc egykori recski fogoly elmesélte nekünk, hogyan maradhat az ember egyenes jellemű az embertelenségben.

9. b. osztály

*

Az osztály többsége meghatódva hallgatta az ott történő borzalmas eseményeket. Izgatottan figyeltük Madaras Ferenc (volt recski fogoly) elbeszélését a tábor életéről. Az előadásból kiderült, hogy iszonyú volt, az ott élő emberek sorsa. Szerintünk az ott meghalt emberek, hősként haltak meg.

9. e. osztály

*

Kedves Feri Bácsi!

Köszönjük, hogy ezen szörnyű emlékeit nem zárta a feledés homályába, hanem megosztotta velünk. Sokat épülhettünk a hallottakból. Szeretnénk, ha a mi nemzedékünk is megtanulhatná, hogy a sok gyűlöletre ne a gyűlölet legyen a válasz, hanem, bármilyen nehéz is, a megbocsátás. További boldog életet kívánunk!

11. a. osztály, 2001. 11. 30.

*

Dum spiro spaero!

(Amíg élek, remélek!)

Múlnak felettünk gyorsan már az évek,

Messze továtűntek álmok és remények.

A mi korosztályunk rosszkor született,

Elraboltak tőlünk három ifjú évet!

A fő bűnünk az volt, hogy magyarok vagyunk.

Nyíltan megvallottuk minden gondolatunk.

Ezért lettünk ellenségek a saját hazánkban,

Így kerültünk három évre a haláltáborba!

A munka és éhezés bár megtört bennünket,

De elvenni sohasem tudták a hitünket!

Végül mégis győzött hitünk, akaratunk,

Mert a haláltáborból élve szabadultunk!

Emlékül, szeretettel: Nyikos Péter István, 1998. szept. 26.

Szellemi és fizikai értelemben is hadszíntérre változott az 50-es évek Magyarországa, ez a gyarmattá lefokozott, modern rabszolgasor-

ba kárhoztatott szerencsétlen ország. Hadszintér volt, hol az emberi tisztességük és méltóságuk megőrzéséért küzdöttek igaz és bátor emberek a kommunizmus eszméjének sátán erőivel szemben. E sötét erők sokáig – majd negyven évig – hihették: győztek, pedig már az első derékra mért csizmarúgással, az első emberi arcra mért ökölcsapással elveszítették a harcot, mert elveszítették azt az erkölcsi erőt, ami az embernek nevezett biológiai lényt Isten teremtményévé, Emberré teszi.

Drága Feri Bácsi!

„Megbocsátani lehet, de felejtetni nem”, szoktad mondani, s mennyire igazad van. S felejtetni nem is szabad, mert a feledés ismét Bűnt burjánzik.

Bár a „viplák”, a „borzasok” és a „vágott nyakúak” a történelem szemétdombjára kerültek, de ha nem vigyázunk, ha az új generációk nem szembesülnek Kistarcsa és Recsk gyalázatával, félő, hogy új „viplák” és „borzasok” bukkannak fel, hogy hamis eszmék szolgálatában kiéljék aljas ösztöneiket. Mert ahogy örök az emberi jóság és szeretet, sajnos örök az emberi aljasság, a kegyetlenség is.

Könyvedet megdöbbenéssel és részvéttel olvastam. Az élőbeszéd közvetlen stílusával szólsz az olvasóhoz, ez teszi igazán drámaivá írásodat.

E pokoli színjátékban, e furcsa komédiában, mit a nagy szovjet hadúr, Sztálin rendezett, végül Titeket illet a taps, az őszinte, a szívből jövő, mert megőriztétetek magatokat, tisztességeteket, emberi arcotokat.

Kívánok Neked hosszú és boldog, jó egészségben eltöltött földi életet. Rászolgáltál, mert igenis győztetek helyettünk is, értünk is!

S köszönjük a példát, mit csak úgy tudunk meghálálni, ha továbbvisszük – mint egy átokkal sújtott történelmi ereklyét – az emlékezés kötelezettségét.

Szeretettel ölel családja nevében is:

Major László, Kistarcsa, 2003. július 3.

*Kistarcsai Internálótábor látképe belülről.
Csernota János.*

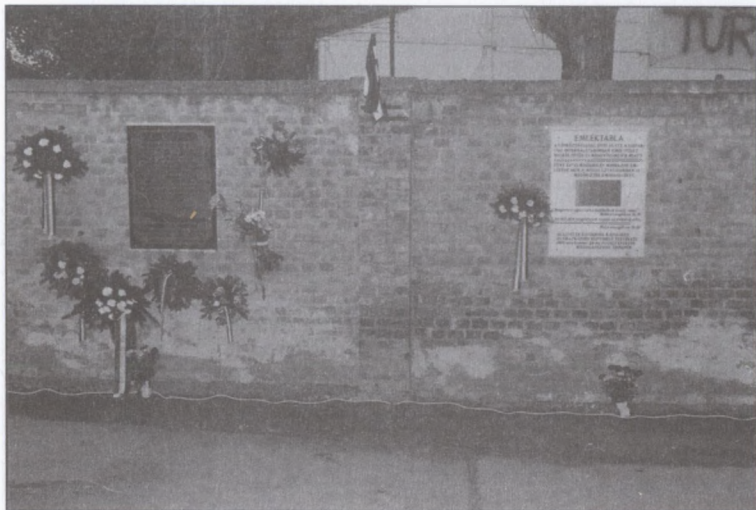
*Kistarcsai internálótáborban a fogdaépület ma is áll (2003).
Erdey Sándor, Csernota János.*

*Kistaracsai Internálótáborban a beszélőépület,
itt öltöztünk be a recski rabruhába.*

Kistaracsai Internálótábor főbejárata.

*Kistarcsai Internálótábor emléktáblája.
Minden évben októberben itt koszorúzunk.*

Technikum diákjainak egy csoportja az őrtorony előtt. 2001. okt. 20.

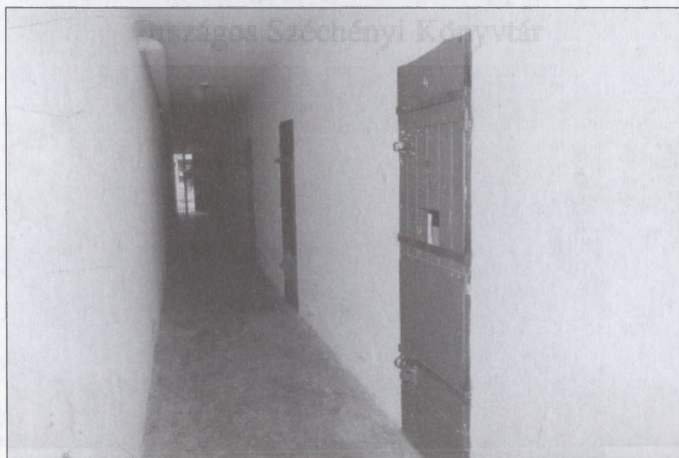
*Kistarcsán koszorúzás: Madaras Ferenc,
és Sugár Sándor, a Recski szövetség főtitkára.*

*Kistarcsai Internálótábor emléktáblája előtt koszorúzáskor Erdey
Sándor, Madaras Ferenc.*

*Kistarcsai Művelődési Házban előadást tartok az internálásomról,
1996. V. 1-én.*

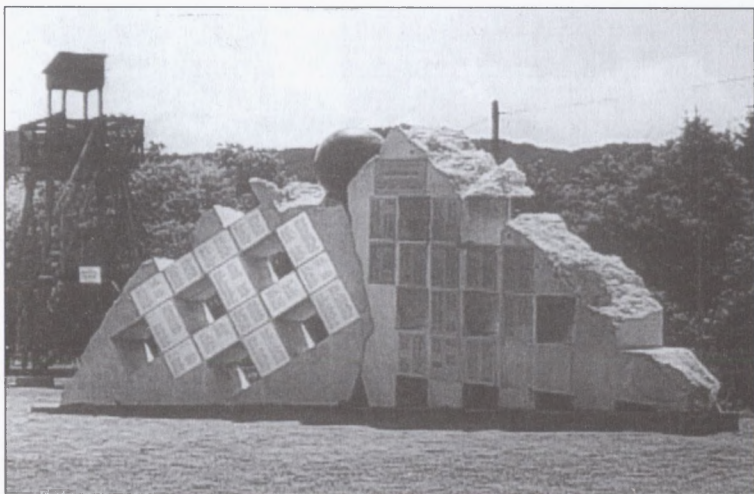
Kistarcsai Internálótáborban a fogdaépület egy részlete.

Recski kényszermunka–haláltábor, fotókollekció.

Tábor bejáratától nézve.

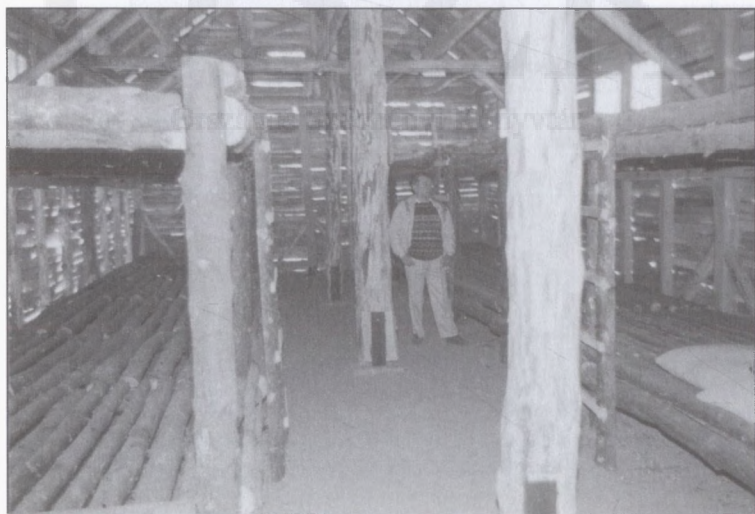
Recski rabok névsora és az őrtorony.

Recski kényszermunka haláltábor névsor egy részlete.

*Tereprendezés után félig készen áll a volt büntetőbrigád barakkja.
Ma múzeum is.*

160-170 főre készült barakk belülről.

Barakk múzeum egy részlete.

Varga János, Erdey Sándor, Madaras Ferenc és a rabruha.

Ilyen ruhában voltunk, piros csíkkal megjelölve 3 évig.

Ilyen ruhában voltunk, piros csíkkal megjelölve 3 évig.

Tereprendezés a tábor területén.

(Ilusztráció) Kőtörés közben, kő válogatása. Madaras Ferenc.

Eredeti talicska és rabruha.

*Mikó Ferenc, Erdey Sándor, Thuránszky László, Madaras Ferenc,
Csernota János.*

Ami megmaradt a recski táborban: „törzsépület”.

Erdey Sándor, Madaras Ferenc, Mózes Mihály.

*Recski ünnepségen koszorúzás.
Sugár Sándor, Tabódy István, bal oldalon: Zimányi Tíborné.*

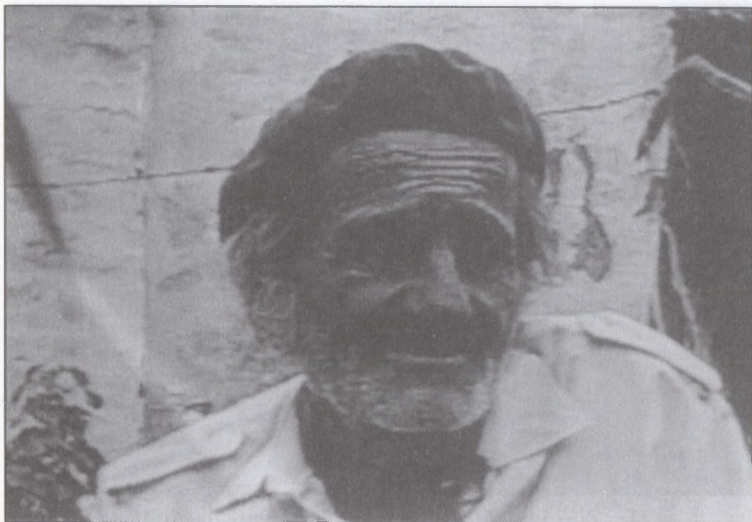
*Volt Recski rabok: Nyeste Zoltán, Sugár Sándor, Tabódy István.
Sajnos már nem élnek. 2003.*

Recski ünnepségen: Pokorny Zoltán frakcióvezető, Gáspár Emil isk. igazgató (Recsken), Tőkés László ref. püspök, bal sarokban: Csernota János (volt recski rab).

Recski rabokról készült fotó.

Borzas (Forián István), a kegyetlen, tőle mindenki félt.

*Tókes László református püspök
a Recski ünnepségen a résztvevőket megáldja.*

*Dr. Zimányi Tíbor, a Recski Szövetség elnöke,
volt recski rab ünnepi beszéde.*

*Ünnepély után csoportkép: Ruby Frigyes, Wiesler József, Erdey
Sándor, Tesch Norbert, Varga János, Krasznay Béla,
alul: Madaras Ferenc, Veréb László.*

Recsk 2003. szept. 27. A volt rabok egyik csoportképe.

Puskás Tivadar Távközlési Technikum, Dr. Horváth László igazgató úrral, a recski fotókat zsűrizzük. 2001. okt. 28.

Puskás Tivadar Távközlési Technikum felvételei a táborról, zsűrizés közben. 2001. okt. 28.

Technikum diákjainak egy csoportja a barakk előtt. 2001. okt. 20.

Tartalom

Előszó.	5
Ajánlás.	7
Megérkezés az ÁVÓ-ra.	11
Az első Kihallgatás.	15
Buda-Déli Internálótábor.	18
Besorolás az ezredbe.	22
Újra az ÁVÓ-n.	25
Oroszoknál.	32
Újból Buda-Délen.	34
Költözés Kistarcsára.	39
Szabadulások és beljebbek.	52
Kistarcsai nyomozógárda.	53
Ügyészelés.	55
Újból Kistarcsán.	57
Joint támogatás.	58
Ávósok Kistarcsán.	59
Becsaptak minket.	62
Recski megsemmisítő kényszermunkatábor.	62
Indulás az ismeretlenbe.	63
Ürgetorta.	73
Büntetés egyik fajtája.	74
Kényszermunka-haláltábor megalakulása.	74
Erdőirtással kezdtük.	76
Erdőirtás után kőbánya	78
Takarodó után.	80
Alsótábor.	81
Újból a Felsőtáborban.	86
Nemzeti vállalat lettünk.	87
Kékes cigaretta.	88
Havonta volt elszámolás.	89
Tisztálkodás.	89
Karácsonyi ünnepek.	90
Szökések Recsken.	91
Sztálin, csak volt.	92
Konyharaktáros lettem.	93
Közeledik a tábor vége!	95
Recski Nemzeti Emlékpark vendégkönyvéből szemelvények.	101
Mementó.	107
képek	111

AZ ÉN SORSOM:

1927. július 15.-én születtem Dorogon. Édesapám szénbányász volt, a dorogi szénbányában. 1928-ban robbanás történt a bányában, utána 100%-os rokkant lett. 1929-ben a Rákosszentmihályon a református templomban, amikor épült, gondnoki-harangozói állást kapott. Sajnos nem sokáig, mert súlyos beteg lett és meghalt.

Sashalomra költöztünk, özvegy Édes-anyám egyedül nevelt fel hármunkat, nehéz körülmények között. 1948-ban megváltozott az életem. Koholt vádakkal 5 évig internáltak. 1948 szept. 6-tól 1953 augusztus 18-ig.

Ezt a könyvet ajánlom a jövő generációnak, hogy tudják meg, hogy mi is történt 1945 után, mikor az ÁVÓ átvette a hatalmat. Remélem és bízom benne, hogy a RECSKI KÉNYSZERMUNKATÁBOR története a borzalmaival együtt bekerül majd az iskolai történelmi könyvekbe, mint a tatárdúlás, a törökök 150 éve, és a RECSKI tábor, ami hermetikusan el volt zárva a külvilágtól. Csak a történészeken múlik, hogy így legyen.

Ezt a könyvet a legjobb tudásom és emlékezéseim szerint írtam, kitalált történeteket nem írtam, csak a VALÓ IGAZAT, ami borzasztó volt.

De túléltem, ma 77 éves vagyok. Boldog családi életet élek, szeretett feleségemmel, JULIKÁVAL.

2004. évben.

Madaras Ferenc

750.- ft

9 789639 906983